Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 161 | Łódź, Piątek, 12 lipca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״א תמוז תרצ״ה | № 161

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ענגלאנד פאדערט אויף היטלערן
ארויסצעווייזען זיין ווילען צו שלום

לאנדאן, 11 (ספ. טעל.)
דער אויסערן־מיניסטער האאר האט היינט אין פארלאמענט געהאלטען די ערשטעאפיציעלע דעקלאראציע וועגען דער ענגלישער אויסערליכער פאליטיק. דער זיצונגס־זאל איז געווען איבערפולט, אויף דער גאלעריע איז אנוועזענד געווען כמעט דער גאנצער דיפלאמאטישער קארפוס.
אויף דער ערשטער פראגע האט מיניסטער האאר ארומגערעדט דעם ענגליש ־ דייטשען ים־אפמאך און אונטערגעשטראכען, אז ענגלאנד וואלט נישט געקענט אונטערשרייבען א הסכם, וואס זאל נישט זיין נוצליך אויך פאר אנדערע ים־מלוכות. דאס אונטערשרייבען דעם ים־אפמאך האט געגעבען די מעגליכקייט צו בעזייטיגען איינע פון די הויפט־סיבות פון דער פערביטערונג פון דער עפענטליכער מיינונג פון ביידע לענדער פאר דער מלחמה און נעמליך דאס געיעג פון די ים־בעוואפנונגען.
איבערגעהענדיג צום לופט־אפמאך, האט האאר בעטאנט, אז ענגלאנד שטרעבט צו שליסען א אפמאך, וואס זאל בעגרעניצען די לופט־כוחות. האאר איז אויך מסכים מיט'ן פראנצויזישען שטאנדפונקט אז דער שלום איז א אונצעטייטבארע גאנציקייט.

רעדענדיג וועגען דער פראגע פון ארגאניזירען דעם שלום, האט האאר זיך דעקלארירט אלס אנהענגער פון נישט אגרעסיע אפמאכען אויף מזרח און מיטעל־איירפא. היטלער האט זיך בשעתו אקעגענגעשטעלט דעם מזרח־אפמאך. איצט האט זיך אבער געענדערט די פארם פון דעם אפמאך און היטלער קען איצט צוזאמענארבייטען פארן שלום מיט א סך איירפעאישע מלוכות. איך ערווארט — האט האאר געזאגט — אז ער וועט מאכען דעם שריט און איך מיין, אז ער וועט גוט דינען זיין זאך, אויב ער וועט אזוי טון.
די גאנצע וועלט און ענגלאנד האט ארומגענומען א אונרוהיגקייט צוליב די דייטשע בעוואפנונגען און אנדערע ערשיינונגען אין היינטיגען דייטשלאנד. נישט קוקענדיג דערויף, נעהמען מיר אן היטלערס ווערטער אלס גוטע מטבעה און האבען געגעבען א פראקטישען בעוויז שליסענדיג דעם ים־אפמאך. זאל איצט דער דייטשער קאנצלער טון דעם נויטיגען שריט און צוהעלפען אין די אונטערהאנדלונגען וועגען מזרח־פאקט און דונאי־פאקט.
האאר האט ווייטער גערעדט וועגען איטאליעניש־אביסינישען קאנפליקט און אפגעווארפען דעם פארוואורף פון דער איטאליענישער פרעסע, אז ענגלאנד איז פעראינטעסירט אין אביסיניען. ער האט אויך גערעדט וועגען דער פעלקער־ליגע אלס א נויטיגער אפאראט פאר דעם סיסטעם פון קאלעקטיווער זיכערקייט.
ווייטער האט האאר פערזיכערט, אז ענגלאנד וועט בלייבען טריי דער לאנדאנער דעקלאראציע פון 3 פעברואר און פון שטרעזא. ער האט אויך אויסגעדריקט צופרידענקייט, וואס די פאליטישע און האנדעלס־בעציהונגען מיט די סאוויעטען האבען זיך געבעסערט.

ענגלישער פארלאמענט אפגעווארפען דעם פארשלאג אויסצודריקן דער רעגירונג אומצוטרוי

לאנדאן, 11 (ספ. טעל.)
דער פארשלאג פון דער ליבור־פארטיי צו שטרייכען א טייל פון דער פאזיציע פון בודזשעט פון אויסערן־מיניסטעריום, איז מיט א מעהרהייט פון 236 שטימען געגען 49 אפגעווארפען געווארען.

שטארקער אנגריף פון טשערטשיל געגען ים־אפמאך מיט דייטשלאנד

לאנדאן, 11 (ספ. טעל.)
ווינסטאן טשערטשיל האט שארף אטאקירט דעם ענגליש ־ דייטשען ים־אפמאך, מאלענדיג אין שווארצע פארבען די דייטשע בעוואפנונגס־פלענער. וואס שייך אביסיניען איז א מלחמה אונפערמיידליך און אז אביסיניען קען אפראטעווען נאר דער פוח פון איהר איינען געוועהר.

באנק פאלסקי פעקלעבערט דעם דיסקאנט
אויף וועקסלען, וואס שטאמען פון עקספארט

ווארשא, 11 (טעלעפאניש)
היינט איז פארגעקומען א זיצונג פון דער דירעקציע פון „באנק פאלסקי" אונטערן פארזיץ פון דירעקטאר יאן פילסודסקי. עס זענען בעטראכט געווארען רייה פראגען און עס איז בעשטעטיגט געווארען דער קאנטאקורענט פארן חודש יוני.
גלייכצייטיג איז אנגענומען געווארען א בעשלוס צו פערקלענערן די דיסקאנטא פון אויסלענדישע וועקסלען, וואס שטאמען פון עקספארט און אקצעפטירט פון אויסלענדישע פירמען אויף 3 פראצענט, פאר וועקסלען מיט צאהלונגס־טערמינען ביז 3 חדשים און 4 פראצענט פאר וועקסלען מיט'ן צאהלונגס־טערמין פון 3 ביז 6 חדשים.
דער דאזיגער בעשלוס איז חל אויף וועקסלען אויסגעשטעלט אין אויסלענדישע וואלוטעס, ווי אויך אין זלאטעס.

אמעריקאנער נייטראליטעט
אין פאל פון א מלחמה

וואשינגטאן, 11 (ספ. טע.)
די קאמיסיע פאר אויסערליכע ענינים ביים סענאט האט בעטראכט די פראגע פון דער נייטראליטעט פון די פעראייניגטע שטאטען אין פאל פון א מלחמה. די קאמיסיע האט בעטראכט דריי פראיעקטען: 1 פערווערען ארויספיהרען געוועהר אין די לענדער, וואס פיהרען מלחמה, 2) צוריקציהען די פעסער ביי די אמעריקאנער, וואס פאהרען אין די לענדער, וועלכע פיהרען מלחמה, 3) פערבאט אונטערצוהאלטען פינאנציעלע בעציהונגען און ערטיילען הלוואות די לענדער, וואס פיהרען מלחמה.

איטאליענישע מעלדונגען וועגען איבערפאלען אויף'ן איטאליענישען קאנסול אין אביסיניען

רוים, 11 (ספ. טעל.)
דא האט מען בעקומען א ידיעה, אז דעם פערגאנגענעם שבת איז דער איטאליענישער קאנסול אין הארער, וועלכער איז געפאהרען מיט אנ'אויטא קיין דזשידזשיגא, בעפאלען געווארען פון אביסינישע זעלנער, וועלכע האבען איהם געזידעלט און געוואלט פערהאלטען דעם אויטא. דעמזעלבען טאג נאכמיטאג איז פארגעקומען אין הארער א צווייטער אינצידענט. איינער פון דער וואך ביים איטאליענישען קאנסולאט איז בעפאלען און צושלאגען געווארען דורך 200 אביסיניער. צווישען די אנפאלער געפינט זיך איין זעלנער אין א מונדיר און איין פאליציאנט. דער איטאליענישער קאנסול אין אדיס־אבעבא האט פראטעסטירט געגען די דאזיגע אינצידענטען.

דער אביסינישער אפעל צו דער פעלקער־ליגע
וועט בלייבען אהן ענטפער

פאריז, 11 (ספ טעל.)
פרעמיער לאוואל האט געמאכט [illegible] האלטען א לענגערן קאנפערענץ מיט'ן בריטישען אמבאסאדאר קלארק, די הויפט טעמע פון גע[illegible] איז געווען די אביסינישע פראגע.
„פטי פאריזיען" שרייבט אונטער, אז אין איצטיגען מאמענט שטרעבט ענגלאנד צו בלייבען אין א [illegible]ער צוזאמענארבייט מיט פראנקרייך און נישט איבער[illegible], די פעהלערען פון ענגליש־דייטשען אפמאך. דער וואונש פון אביסיניען צוזאמענצורופען דעם ראט פון דער פעלקער־ליגע שטעהט אין א סתירה מיט די פלענער פון די גרויסע מלוכות, וועלכע זענען אין דער מיינונג, אז דער טמסוך וועט שנעלער קענען ערלעדיגט ווערען אויב מען וועט אונטערהאנדלען אונטער די קוליסען.
לויט „לע מאטען" וועט מען שוין אין לאנדאן אהן שום ספק נישט רעדען מעהר וועגען סאנקציעס, געגען איטאליען אין פאל ווען זי זאל זיך בענוצען מיט כח.

אפגעלעגט דעם פלעביסציט אין גריכענלאנד

אטען, 11 (ספ. טעל.)
דער גריכישער פרעמיער טסאלדאריס האט ערקלערט פאר די זשורנאליסטען, אז דער טערמין פון פלעביסציט וועגען דער מלוכה־ארדנונג זאל אפגעלעגט ווערען ביזן 15 נאוועמבער [illegible] ווערליך דערפאר מען זאל קאנען קומען צו א הסכם מיט די אפאזיציע גרופע וועגען דער פראצעדור פון'ם פלעביסציט
טסאלדאריס האט צוגעגעבען, אז ער ערווארט פון פאראויס אנ'אפאזיציע געגען זיין פארשלאג, ווייל די פארם פון א מלוכה־ארדנונג איז נישט קיין זאך פון עפעס א גרופע, נאר דער ווילען פון גאנצען פאלק.

דער בעריהמטער פסיכאלאגישער פארשער פראפ. אלפרעד אדלער בעזעצט זיך אין ניו־יארק

וויען, (יט"א). דער בעריהמטער פסיכאלאגישער פארשער און גרינדער פון דער אינדיווידואל פסיכאלאגישער שולע — פראפ. אלפרעד אדלער איז געקומען אויף א קורצער צייט קיין וויען, כדי ענדגילטיג צו ליקווידירען זיין וואוינונג און אלע זיינע ענינים אין וויען. פראפ. אדלער טראגט זיך גענצליך אריבער קיין ניו־יארק, וואו ער איז שוין טעטיג אלס פראפעסאר פון מעדיצינישער פסיכאלאגיע אויף דעם לאנג־איילאנד־קאלעדזש. דאס איז די ערשטע קאטעדרע פון דעם מין אויף דער וועלט. פראפ. אדלערס טאכטער דר. אלעקסאנדרא אדלער, וועלכע איז געווען טעטיג אויף דער פסיכאלאגישער קליניק אין וויען, איז איינגעלאדען געווארען אויף דעם האר־ווארד־אוניווערזיטעט, וואו עס געפינט זיך פאר איהר א ברייט ארבייטס פעלד.

קליינע קאאליציע ערב צופאלען זיך?
אזוי מעלדעט די דייטשע פרעסע

בערלין, 11 (ספ. טעל.)
די דייטשע פרעסע ברענגט ידיעות פון בוקארעשט, אז די רייזע פון פירשט־רעגענט פון יוגאסלאוויען, פאוועל, קיין רומעניען, דארף זיין דער ארייננפיהר צו א גענצליכער ענדערונג אין דער אריענטאציע פון די דונאי־מלוכות. דאס געשפרעך פון פירשט פאוועל מיט'ן קעניג קאראל אין סינאי זאל בעריהרען די פראגע פון שאפען א בלאק פון דריי באלקאנישע מלוכות: רומעניען, יוגאסלאוויען און בולגאריען, וועלכע וואלטען זיך געקאנט בעפרייען פון פראנקרייכ'ס איינפלוסען.
א חוץ דעם זאל בעריהרט ווערען די טעמע וועגען צוריקקעהר פון די האבסבורגער קיין עסטרייך. יוגאסלאוויען בעוויזט א גרויסע נייגונג אפצושוואכען די בעציהונגען מיט פראנקרייך און ארויסטרעטען פון דער קליינער אנטאנט, ווי אויך פון דעם באלקאנישען בונד. פירשט פאוועל דארף ווירקען, אז רומעניען זאל ארויסטרעטען פון דער קליינער אנטאנט און ענדערן די סיטואציע אין דרום־מזרח־דיגען טייל פון איירפא.
די סיבה פון דער דאזיגער שטימונג אין יוגאסלאוויען זאל זיין דער פראנצויזיש ־ סאוויעטישער פאקט.
די דאזיגע ידיעה שטעלט דער „בערלינער טאגעבלאט" אונטערן פיל זאגנדיגען קעפעל: „ענדע פון דער קליינער אנטאנט".

שויז מארגעז שבת איינציגער אויפטריט פון דעם בעריהמטען
דעם 13 ליפיעץ, 8.45 אוונט

CHÓR DANA

מיט׳ן אנטייל פון די בעקאנטע זינגער
Mieczysław Fogg און Adam Wysocki

דער אייגטרים אין פארק גילט פון 2 א זייגער ביינאג, וואו עס קאנצערטירט דער פילהארמאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ס. פיעטרושקא.
בילעטען פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע, די טערקישע קאנדיטאריי, פיעטריקאווער 12 ווי אויך די קאסע פון פארק העלענאוו.

פארק העלענאוו
טעל. 209-32

A. KLARMAN Kilińskiego 99 tel. 193-01
מאכט בעקאנט, אז ער האט ערעפנט א קאמיסיאנס-לאגער פון פארקעטען פון דער פירמע TEICHER i S-ka
w Sapieżance עמפפעהלט דעמבאווע און פאסאדזקע = דעשטשולקעס. גוט געטרוקנט און געהיבעלט אין די בעסטע
קוואליטעטען צו קאנקורענץ-פרייזען. ס׳ווערען אנגענומען אויף פאסאדזקעס מיט אויטליגען און אזוי.
שטענדיג אויף לאגער 5000 מעטער דעשטשולקעס.

די לייטונג פון
7 קל. רעליג. לערן-אנשטאלט
ער ציהונגס-אנשטאלט
„בית-תלמוד"
פיעטריקאווער 18
ווסכאדניא 41 טעל. 181-91
איז מודיע די ג׳ עלטערן, אז די איינשרייבונגען קומען פאר טעגליך אין שול-קאנצעלאריע פון 9—1 און פון 5—8 אוונט.
דאס פראגראם פון למודי קודש ווערט בעדייטענד פערגרעסערט. די העברעאישע שפראך וועט געלערנט ווערן אין א געגוגענדער
מאס צוגעפאסט צו דער צייט פון עלית ארץ-ישראל. דער „גן ילדים" ווערט געליטעט דורך רוטינירטע קרעפטען אויף דעם געביט.
דאס שול-לאקאל איז פריש רעמאנטירט און צוגעפאסט צו די לעצטע פאדערונגען פון היגיענע. — גלייכצייטיג זעגען מיר מודיע, אז
אונזער חנוך-אנשטאלט ווערט נישט איבערגעטראגן נאך פערבלייבט אין זעלבען לאקאל ווי ביז איצט פיעטריקאווער 18. מיר בעזיצען נישט
קיין פיליאס און דאס גאנצע מלמדים און לערער-פערסאנאל פערבלייבט ווייטער אהן ענדערונג.
די לייטונג.

אונזער חשוב׳ן פרעזעס ה׳
תנחום בלאדי און פרוי
צו זייער אפפאהרען קיין טרוסקאוויעץ, ווינשען מיר
זיי א גוטע ערהאלונג.
די פערוואלטונג
פון באלוטער יודישען פליישער-פעראיין
זגערזשער 84.

8-וגג, כאלופניקעס
פון אבערוועש-בראגזשע, העמדער,
לעכער- און קראגען-נייער!
דינסטאג, דעם 16 יולי 1935, פינקטליך 7 אוונט
וועט פארקומען אין לאקאל פון האנדווערקער-פעראיין (פיל-
סודסקיעגא 69)
אנאלגעמיינע פערזאמלונג
פון אלע 3 אויבענדערמאנטע פאכען.
אין אייער אייגענעם אינטערעס מוזט איהר אונבעדינגט
קומען פינקטליך. מיט אכטונג די פערוואלטונג

די אליינציגע
בילינגסטע קוועלע אין לאדז
פון זעמטליכע
פאטאגראפישע
אפאראטען
פון אלע וועלט-מארקען ווי:
KODAK, ZEISS, AGFA
ווי אויך זעמטליכע פאטאגראפישע צובעהער צו די בילינגסטע פרייזען איז נאר צו בעקומען אין דער בעקאנטער פירמע
M. JAKUBOWSKI
PIOTRKOWKA 82, tel. 190-82
זעמטליכע פאטא-ארבייטען ווערען אויסגעפיהרט רעטועלבאל מאל.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.
משתתפים אנחנו בצערם של האחים ציטרין נ״י ולגיסם מוה׳ ר׳
משה פאצאנאווסקי נ״י בהלקח מאתם אחותם ואשתו האשה החשובה
והצנועה היקרה במעלותי׳ ובמדותי׳ הנקטפה בדמי עלומי׳ מרת
מרים נ״ע
ומברכים אותם בברכת תנחומים: המקום ינחם אותם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים
ולא יאספו לדאבה עוד
הפערסנאל של האחים ציטרין
יאלבארסקא 44.

CIECHOCINEK
WILLA CASINO
UL. WIDOK
Wysoko położona, nowoczesna, skanalizowana willa, ładne pokoje,
B. BLISKO ŁAZIENEK.
CENY PRZYSTĘPNE.
W bieżącym sezonie pod zarządem właścicielki,

די אליינציגע
הנחה-פארשטעלונג
יודישע עקספערימענטאלע סטודיע
„יונג-טעאטער" אין ווארשא
„באסטאז"
קומט פאר דינסטאג, ד. 16 יולי ד. י. אנהויב 9 אוונט.
הנחה-בילעטען 54 גר. — 250 ושוין צו בעקומען
אין דער בראכאווו-ביבליאטעק על. קאשטשושקי 9 יעדען
טאג פון 10—2 און פון 5—10 אוונט. טעל. 50-191.

זונטאג, דעם 14 יולי 1935 צו דער ערשטער יארצייט פון
הלל אלטערמאן נ״ע
נפטר. אברעקטאר פון דער סינאגאגע אויף על. קאשטשושקי
וועט פארקומען אויפן בית-החיים 11 א זייגער פארמיטאג א הזכרה
ווי אויך די ענטהילונג פון דער מצבה צו וועלכער אלע
קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.
די פאמיליע.

הרב שמחה טרייסטמאן
זאכאדניא 57
נעמט-אן אלע רבנישע אנ-
געלעגענהייטען, ווי:
דין-תורה׳ס, חופות א.אז.וו.
יעדען טאג פון 5 ביז 8 אוונט.

שפארט געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארווין"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 58-210
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביי די געשמאקסטע פאלעסטינער,
אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען׳ס און מעהד

אכטונג עולים קייז ארץ-ישראל!
צום בילינגסטען רעעלסטען און זיכערסטען איז דאס איבערשיקען באגאזש, סחורות,
מאשינען א. אז. וו. נאר דורך דער
פויליש-ארץ-ישראלדיגער טראנספארט געז.
„PALEX" Sp. z o. o. WARSZAWA, Królewska 49.
Tel.: 611-41 i 611-47 פראגט געגענאיבער דעם פאלעסטינא-אמט
פערטרעטער פאר לאדז און אומגעגענד:
Biuro Ekspedycyjne „SYTNER" Łódź
Nowomiejska 3, tel. 144-29.
די טראנספארטען געהען אפ אין ספעציעלע זעעפי-וואגאנען יעדע וואך און קומען אן קיין ארץ-ישראל אין פערלויף פון 12—14 טעג. די זאכען ווערען אפגעגעבען פון שטוב און צוגעשטעלט אין א״י, גלייך ביז׳ן הויז און אלע שטעט ווי אויך אין אלע קאלאניעס.
בענויץ אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אומזיסט.

נאר פאר מענער!
דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער
ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז.
ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע
דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט-פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק
רעקלאמע פרייזען! קומט און איבערציגט אייך

די עלעגאנטע וועלט!
שיך
די לעצטע מאדעלען
עמפפעהלט
SALON OBUWIA
A. OGOREK
Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.
בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז מיין סאדע-וואסער-
פאבריק איז איבערגעטראגען געווארען
אויף פילסודסקיעגא 69
יעדע בעשטעלונג ווערט פינקטליך ערלעדיגט.
ספעצ. קליינע באלאנען וואסער מיט אייז אויף שבת
טעלעפאן 48-190. מיט אכטונג פרידוואלד

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע ריטעראוויבעץ
ווי אויך אונגאר-ווייבעץ
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען
בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון
ע. שיקיער איגה.: ישראל שיקיער
לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 84-107.

אנאנאס
איז נייעם
פאלקסבלאט
האבען דעם גרעסטען דערפאלג.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען-, הארץ-
און סקלעראז-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-
קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
צוריקגעקעהרט
נעמט אן ביז 8.30 פריה, פון 12 ביז 2 מיטאג
און פון 7—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בימאג.
עלעקטרא-געלייזען.
אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

ווי'קטאר הוגא-דער „נאפאלעאן פון געזאנג"

צו דער 50-טער יאָהרצייט פון פראנקרייכס גרויסען דיכטער

פון ד"ר א. קאַראַלניק

חדשים לאַנג איז אָנגעגאַנגען אין דער פראַנצויזישער פרעסע, אין דער ליטעראַרישער, אַנ'אינטערעסאַנטע דיסקוסיע: וואָס איז וויקטאָר הוגאָ? דער גרעסטער מייסטער פון פראַנצויזישען וואָרט, דער גרעסטער פּאָעט פון פראַנקרייך, אָדער איהר גרעסטע פּאָזע? — ווייל פראַנצויזען זענען נאָך אַלץ מענשען פון א שפּילעוודיגען, לעבעדיגען גייסט און האָבען ליב צו צושטערען יעדען מזבח, זיי האָבען נאָך אַלץ א נאָז פאַר א גוטען פּאַרפיום; און גערלען, צי שאַנעל איז זיי נאָך אַלץ ליבער ווי ווייערויך. א יודישער ליטעראַט ריימאָנד שוואָב האָט אויפגעהויבען די דיסקוסיע. „לאָמיר ארויסנעהמען הוגאָן פון קעלער" — האָט געהייסען זיין אַרטיקעל, א מין פּראָקלאַמאַציע צום פראַנצויזישען פאָלק — אַנ'אַרטיקעל וואָס האָט געמאַכט א גרויסען רושם, הוגאָס פּלאַץ — האָט געמענהט שוואָב — איז נישט אין קעלער פון פּאַנטעאָן, ווייל ער איז מעהר ווי א פּאָעט, גרעסער ווי א שרייבער, ער איז — פראַנקרייך, ער איז דער סימבאָל פון דעם פראַנצויזישען גייסט; און דערפאַר מוז פּאַריז מאַכען א פּלאַץ פאַר איהם ווי פאַר נאַפּאָלעאָן, אונטערן פרייען הימעל, אין צענטער פון שטאָט.

א דעבאַטע האָט זיך אָנגעהויבען און איינע פון די גרעסטע פראַנצויזישע ליטעראַרישע צייטונגען האָט פונאַנדערגעשיקט אַנ'אַנקעטע צו אַלע שרייבער פון פראַנקרייך: „וואָס איז דאָס בעסטע און וואָס איז דאָס ערגסטע ביי הוגאָן?" — און מיט זעלטענע אויסנאַהמען האָבען כמעט אַלע געענטפערט: „אַלצדינג איז דאָס בעסטע און מיט אַלע זיינע פעהלערען איז וויקטאָר הוגאָ דער ריזען פּאָעט פון פראַנקרייך" — אַלע, א חוץ אפשר עטליכע ווייניגע זעהר געקליבענע, זעהר איבערקלייבענדיגע, אומגעהויער ראַפינירטע, ווי צום ביישפּיל פּאָל וואַלערי; אָבער זיי האָבען געשוויגען אָדער זיך ארויסגעדריעהט מיט א פּאַרעוודיגער פראַזע, זיי האָבען נישט געוואָלט שטערען און צעשטערען דעם יום טוב. אזוי פיהרט זיך ביי א קולטור פאָלק.

עס איז א גרויסער שאָד, וואָס אַנאַטאָל פראַנס, דער קליגסטער פון זיי אַלע, איינער פון די קליגסטע מענשען פאַר די לעצטע צוויי דריי דורות, איז געווען צו בעשעפטיגט, צו פערנומען מיט דער גרויסער אַרבייט פון טויט זיין און האָט נישט געקאָנט בעטייליגען זיך אין דער דעבאַטע, און איך מאָל זיך אויס, וואָס אַנאַטאָל פראַנס וואָלט געקאָנט און בעדאַרפט זאָגען וועגען וויקטאָר הוגאָ און וועגען פּאָעטען בכלל, — פּאָעטען וואָס זענען געוואָרען נאַציאָנאַל.

דער אַלט-מייסטער, וואָלט זיך אזוי בעקוועם ווי מענליך אריינגעזעצט אין זיין אויסגעבעטען שטוהל זיך איינגעוויקעלט אין זיין שלאָפראָק אנגערוקט גע דיכטער אויפן קאָפּ די יאַרמולקע, אויפעפענט די בענדער פון וויקטאָר הוגאָס געזאַמעלטע שריפטען, — פערציג בענדער זענען דאָ, — און אָנגעהויבען צו בלעטערען אין די ביכער.

„יאָ, געוויס, פערציג בענדער פּאָעזיע, לידער, דראַמעס, פּאָעמען, אַרטיקלען, — ס'איז א געוואַלדיגער אויפטו, עס איז א ים אָבער מערקווירדיג, א ים, וואָס האַלט אין איין שטורמען, כוואַליעס הויבען זיך ווי בערג, שפּרינגען איינע אויף די אנדערע, ברעכען זיך ביים ברעג און עס בלייבט שוים. עס איז נאַטירליך פון יעדער כוואַליע בלייבט שוים. אָבער געוועהנליך האָט דער ים א טבע, אז ער רוהט זיך אַמאָל אָפּ, די כוואַליעס לויפען צוריק, בערוהיגען זיך, דער ים ווערט גלאַט, שפּילעוודיג, געמיטליך, און גראָד דעמאָלט איז זיין גרעסטער סוד, זיין טיפסטע אָפּגרונטיגקייט. וויקטאָר הוגאָס גאַנצע פּאָעטישע שאַפונג איז ווי א ים אָהן דער קראַפט פון דער לבנה, — אזוי, דאַכט זיך, ערקלערט מען דאָס ברויזען און דאָס אָפּרוהען זיך פון ים — איין איינציגער כוואַליעדיגער שטורם, אָט עפען איך א בוך, מיש אויף א בלאַט, א ליד, עס הייסט מיט א גרויען פּרעטענציעזען לאַטיינישען נאָמען — „איבאָ" (איך וועל געהן); וואוהין געהט דער פּאָעט? און הערט וואָס ער זאָגט:

> ביז צו די וויזיאָנערע טויערען פון דעם
> הייליגען הימעל
> וועל איך געהן,
> און אויב איהר דונערען, קאָנט נאָר בילען,
> איך וועל רעווען...

און דאָס האָט ער געשריבען ווען ער איז נאָך געווען א גאַנץ יונגער מאַן, איהר זאָגט — א יונגער פּאָעט, אָנהויב 19טען יאָהרהונדערט, עס איז סטיל פון דער צייט, דער איינפלוס פון דער גרויסאַרטיגער רעטאָריק פון לאָרד בייראָן און דער נאָך גרעסערער היסטאָרישער רעטאָריק פון נאַפּאָלעאָן, — געוויס, אָבער איך וואָלט געזאָגט: אין אַלע צייטען זענען מענשען די איינגענע; מענשען מיט מאָס און אָהן מאָס. מענשען מיט געשמאַק און ראַפינירטקייט און מענשען פון ווילען — ווילען צו זיין גרויס און צו הערשען.

אָט שרייבט וויקטאָר הוגאָ אין איינעם פון זיינע אַרטיקלען אין דער זאַמלונג „ליטעראַטור און פילאָזאָפיע": „די פיזיאָנאָמיע פון דער היינטיגער עפּאָכע וועט נאָר דעמאָלט ווערען א גאַנצע, ווען די פראַנצויזישע רעוואָלוציע וואָס האָט אָנגענומען א מענשליכען געשטאַלט אין דער געזעלשאַפט דורך באָנאַפּאַרט וועט ווערען אויך פערמענשליכט אין דער קונסט; און דאָס וועט ווערען; נאַפּאָלעאָן האָט געהאַט זיינע פּאָעמען, דער פּאָעט וועט האָבען זיינע שלאַכטען". און אויך דעמאָלט איז נאָך וויקטאָר הוגאָ געווען א יונגער מענש, אין די דרייסיגער יאָהרען, און ווי טויט ערנסט ער האָט זיך גענומען, ווייל ווען הוגאָ רעדט וועגען א פּאָעט, מיינט ער זיך, און הערט ווייטער: שרייבט וויקטאָר הוגאָ א ליד וועגען דעם פּאָעט און זיין אויפגאַבע; און אָט א פּאָר שורות:

> אין די טעג פון בייזקייט און רשעות גרייט ער
> צו א בעסער צייט.
> ער איז דער מענש פון אוטאָפּיעס, די פיס אויף
> דער ערד, אויגען אין דער הויך.
> פעלקער, הערט דעם פּאָעט, הערט זיך צו צום
> הייליגען טרוימער,
> ער שטראַהלט, ער וואַרפט זיין פלאַם אויפן
> אייביגע ואמת.
> ווייל די פּאָעזיע איז א שטערן, וואָס פיהרט צו
> גאָט, — קעניגען און פּאַסטוכער.

„קאָן מען זיך וואונדערען וואָס וויקטאָר הוגאָ איז שוין אין זיין ערשטער יוגענד געוואָרען דער פּאָעט פון פראַנקרייך און אויף זיין עלטער דער האַלב-גאָט, אויב נישט דער גאַנצער גאָט פון דעם פראַנצויזישען, אפשר אויך אייראָפּעאישען פּאַרנאַס? — א שפּראַך ווי א שטורעם ווינט, רייך און מעכטיג, בלענדענדע פערגלייכען, אַלע קונצען פון דער פּאָעטישער קונסט, תמיד טרומייטען קלאַנג, פּאַראַד — נאַפּאָלעאָן.

אָט הערט: ביי וויקטאָר הוגאָ שטאַרבט א קינד, און ער איז בטבע געווען א זעהר גוטער, בירגערליכער מענש, ווייניג נשמה-שטורם, ווייניג עראָטיק, אפילו זיין ליבע איז געווען א פאַמיליען ליבע, עכט בורזשואַ, ער האָט געוואוסט, א פּאָעט דאַרף זיך פערליבען עטליכע מאָל אין זיין לעבען, און ער האָט עס געטון. כדי צו האַלטען פּאַסאָן, און ווי דער שטייגער איז, מוז דער פּאָעט אויך בעזינגען זיין ליבע. אָבער איך גלויב קוים, צי זיינע געליבטע זענען אפילו אויף איין מינוט אויפגעציטערט געוואָרען, פערשיכורט געוואָרען אין עקסטאַז, אָדער צי זיי האָבען פערגאָסען א טרעהר איבער זיין ליד פון ליבע, זיי האָבען גיכער געציטערט פון דעם פּראָסט, וואָס האָט געוויזט פון איהם, אָבער קינדער האָט ער ליב געהאַט, בפרט זיינע אייגענע, און אָט שטאַרבט ביי איהם א קינד, א צעהן יעהריג מיידעלע, ער טרויערט אויפריכטיג, מיטן גאַנצען שטאַרקען שטומען פּאָטער געפיהל אָבער דער פּאָעט פאָדערט דאָס וואָרט און ער זינגט א ליד (אין דער זאַמלונג „פּאָוקאַמעא" — „דאָס ווייניגע, וואָס איז מיינס"):

> חדשים און טעג אין די כוואַליעס פון מיינע
> אויגען וואָס וויינען,
> אַלצדינג פערגעהט אונטער דעם בלויען הימעל,
> עס וואַקסט דאָס גראָז און קינדער שטאַרבען,
> עס מוז אזוי זיין, איך ווייס עס, מיין גאָט.

און איהר פרעגט זיך: פאַרוואָס מוז עס אזוי זיין? פאַרוואָס מאַכט דער דיכטער אזוי גיך שלום מיט גאָט? איז עס בלויז געזאַנג, אָדער איז עס געפיהל? איז עס בלויז א וואָרט, ווייל עס פּאַסט צום ראַם? איז דאָס די אידעע, וואָס הוגאָ וויל ברענגען דער וועלט? — איך זאָג, „די אידעע", ווייל וויקטאָר הוגאָ האָט אַמאָל ערקלערט אין זיין ערשטער יוגענד, אז ער וויל זיין דער „קייזער פון אידעען". פּונקט ווי נאַפּאָלעאָן איז געווען דער קייזער פון פעלקער; אָבער נאַפּאָלעאָן איז סוף כל סוף געווען בלויז א מאַרשאַל פון סאָלדאַטען, און זיין גורל איז געווען — די לעצטע קאַטאַסטראָפע, זענען די הוגאָ'שע אידעען אויך אזוי געווען? און וואָס זענען זיינע אידעען? אפשר טאַקע אויך ווי די נאַפּאָלעאָנישע סאָלדאַטען: יונגע קינדער, ארויסגעריסען פון דעם באָדען, פערשיכורט דורך ווערטער, און דערנאָך גרויע, פערוואָגלטע, פערפרוירענע, — איבער די שנייען פון רוסלאַנד?

און איין מאָל האָט זיך הוגאָ דערהויבען צו דער אמת הויכער מדרגה פון א גרויסען פיהרער אין וואָרט, א נאַפּאָלעאָן פון געזאַנג, און דאָס זענען די בעריהמטע לידער פון „גלות", זיינע „שאַטימאַן", די שטראָף לידער, דאָרט פּאַסט זיין ריטם, דאָרט קלינגט זיין וואָרט מיט א בּרויזענדער קראַפט, דאָרט איז ער פּאָליטיקער, שטראָפער, וועקער; און ווען ער זינגט דאָס ליד:

> איך נעהם אָן דעם ביטערען גלות אפילו ווען
> אָהן א סוף,
> און ווען עס זאָלען זיין מעהר ווי מויזענד רעבעלן,
> גוט —
> איך בין צווישען זיי;
> און ווען עס וועלען בלייבען צעהן, בין איך דער
> צעהנטער,
> און ווען עס וועלען בלייבען צעהן, בין איך דער
> איך וועל עס זיין.

אָדער דאָס ליד צו די ביהנען, ווען ער זאָגט צו זיי:

> שטעכט זיי ביינען אַלע אינאיינעם און פערשעכט
> דאָס פערציטערטע פאָלק,
> און זאָלען זיי פערטריבען ווערען פון די פליגען,
> ווייל די מענשען האָבען מורא פאַר זיי.

„אין אזעלכע לידער איז וויקטאָר הוגאָ געווען אויף דער גרויסער מאָראַלישער הויך, דער היטער פון פראַנקרייכס כבוד, דער וועכטער פו זיין געוויסען, ער האָט געקעמפט געגען נאַפּאָלעאָן דעם דריטען און האָט איהם בעזיגט.

—=—

מאגדא לופּעסקו

געליבטע פון רומענישען קעניג

(די געשיכטע דערצעהלט מאגדא'ס מומע)

מאַגדאַ האָט זיך איצט ווידער געשטעלט ענט קעגען איהם און האָט איהם ערקלערט, אַז איהר מיטפאָהרען קאָן נאָך קאַליע מאַכען דעם גאַנצען פּלאַן.

דאָס פּאָלק שטעהט איצט אויף זיין זייט. דער צאָר. די רכילות, די אינטריגעס געגען איהם — אַלץ איז איצט פערגעסען געוואָרען, און איצט איז די פּאַסיגסטע צייט פאַר איהם זיך אומצוקערען — אָבער נישט מיט איהר!

דאָס וועט נישט טויגען. עס קאָן אויפדאָסניי אויפצאָרנען דאָס פאָלק. מען וועט צווייפלען אין זיין ערנסטקייט. זיינע שונאים וועלען עס ווידער אויסנוצען געגען איהם. זעהט, וועלען זיי זאָגען, מיר זענען גערעכט געווען, ווען מיר האָבען געשריגען, אַז דער פּרינץ איז אַ שאַנד פאַר'ן לאַנד!.. ער לאַכט זיך אויס פון זיין פאָלק!

קיין בעסערען פערטרעטער ווי מאַגדאַ'ן, האָט רומעניע צו קאַראָל'ן נישט געקאָנט שיקען. אָבער די רומענישע „סעגוראַנצאַ" (געהיים-פּאָליציי) האָט מאַגדאַ'ן נישט געגלויבט: זיי האָבען זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלען, אַז מאַגדאַ זאָל טאַקע אויף אַנ'אמת'ן וועלען אָפּלאָזען דעם פּרינץ...

און ענדליך האָט זיך קאַראָל אונטערגעגעבען, און ער האָט איינגעשטימט אַהיימצופאָהרען, אייבערצונעמען דעם טראָן.

אין רומעניע האָבען די מיליטאַריסטען געמאַכט געהיימע פאַרבערייטונגען לכבוד קאַראָל'ס אַהיימקומען.

מען האָט אַלעס געוואָלט צוגרייטען אין דער שטיל, כדי קאַראָל'ס שונאים זאָלען נישט האָבען קיין צייט צו אָרגאַניזירען זייער אָפּאָזיציע.

אין פּאַריז האָט מען פּ׳עצאָהלט אַלע חובות, וואָס דער פּרינץ האָט געמאַכט. גרויסע געלטער זענען געזאַמעלט געוואָרען פאַר קאַראָל'ס אַהיימקעהר. עס איז געדונגען געוואָרען אַ ספּעציעלער אַעראָפּלאַן, וואָס זאָל דעם פּ׳ינץ אַ פאַרשטעלטען אַריינשמוגלען קיין רומעניע.

די לופט איז געווען ווי פאַר אַ שטורם...

אָבער ווען די מיליטאַריסטען האָבען שוין ביי קאַראָל'ן אַלעס גע'פּועל'ט און ער איז שוין געווען אַ גוואונענער, האָבען זיי בעשלאָסען אויסצונוצען דער מאָמענט און האָבען איהם געשטעלט בעדינגונגען:

די ערשטע בעדינגונג איז געווען: ווי באַלד קאַראָל ווערט קעניג, מוז ער זיך מעהר מיט מאַגדאַ'ן נישט זעהן.

און די צווייטע בעדינגונג איז געווען: קאַראָל זאָל בטל מאַכען דעם גט מיט דער פּרינצעסין העלענא'ן, און זי מוז ווערען די געזעצליכע קעניגין פון רומעניען.

האָט קאַראָל אָנגענומען די בעדינגונגען.

און מאַגדאַ האָט איהם ווידער צוגערעדט אַלעס נאָכצוגעבען די מיליטאַריסטען און זיך אומקעהרען מיט זיי.

קאַראָל איז ממש געווען געפּלעפּט פון מאַגדאַ'ס האַנדלונג...

די אַלע בעדינגונגען זענען דאָך קעגען איהר, און זי רעדט איהם נאָך צו, אַז ער זאָל זיי אָננעמען! און איהר גרויסער אָפּפער, וואָס זי האָט אויס ליבע צו איהם געוואָלט ברענגען, האָט מעהר ווי חשד (פערדאַכט) ביי קאַראָל'ן נישט ארויסגערופען.

דעם הויכען, אמת'ן זין פון מאַגדאַ'ס האַנדלונג האָט קאַראָל נישט פערשטאַנען...

און דער פּרינץ האָט בעשלאָסען נישט צו זאָגען מאַגדאַ'ן דעם גענויען טאָג פון זיין אָפּפאָהרען.

פאַר מאַגדאַ'ן איז עס געווען אַ גרויסע ענטוישונג. זי האָט זיך גאָר קיינמאָל אויף דעם נישט גערעכט. קאַראָל איז אוועקגעפלויגען אין אַנ'אַעראָפּלאַן קיין בוקאַרעשט און ער האָט זיך מיט איהר אפילו נישט געזעגענט.

אַז קאַראָל זאָל האָבען אזוי ווייניג צוטרוי צו איהר — איז פאַר מאַגדאַן געווען די גרעסטע ענטוישונג אין איהר לעבען. זי איז צוליב איהם אויסגעשטאַנען די גרעסטע און שווידערליכסטע בעליידיגונגען, די מיאוס'טע רכילות, און דאָ פּלוצלינג אַזאַ ענטוישונג אין איהם!...

דאָס האָט זיך מאַגדאַ נישט געקענט פאָרשטעלען, — איז עס זיין בעלוינונג צו איהר פאַר איהר גרויסער ליבע, פאַר איהר געטריישאַפט?...

מאַגדאַ האָט געוויינט און געקלאָגט. זי איז דעמאָלט געווען געפאַלען אין איהרע אויגען. זי איז גאַנצע טעג און נעכט נישט ארויסגעגאַנגען פון איהר צימער, נאָר איז געזעסען און האָט בעקלאָגט איהר פינסטערן מזל.

מאַגדאַ איז איצט געבליבען איינע אַליין, אפילו איהרע דינער האָבען זי פערלאָזען...

ווען קאַראָל איז אָנגעקומען קיין רומעניען, זענען אַלע בוקאַרעשטער גאַסען געווען פערפּליצט מיט מענשען, און אַלע האָבען געשריען „הוראַ" פאַר זייער נייעם קעניג קאַראָל.

די שונאים זענען זיך צולאָפען; די קעניגין, די אַלמנה מערי, איז אויך ערגיץ נעלם געוואָרען.

קאַראָל'ס זוהן, מיכאַיל, האָט אויסגעטון די קרוין און האָט זי איבערגעגעבען זיין פאָטער.

דער רומענישער פּאַרלאַמענט האָט פעררופען א ספּעציעלע זיצונג און האָט בטל געמאַכט דעם גט צווישען קאַראָל'ן און דער פּרינצעסין העלענאַ. דאָס מיליטער איז אין גאַנצען איבערגעגאַנגען אויף קאַראָל'ס זייט, קיין איין זעלנער איז נישט געבליבען און דאָס פאָלק האָט געיובעלט.

איידער קאַראָל איז אראָפּגעקומען פון פּאַריז און זיין יונג זוהנעלע האָט דערווייל געטראָגען די קרוין אויף זיין קאָפּ, האָט זיך דאָס פאָלק געפיהלט אביסעל געפּאַלען ביי זיך, וואָס איבער זיי הערשט א קעניגעל, וועלכער האָט זיך ליבערשט בעדאַרפט שפּילען מיט קינדער, איידער זיצען אויף א טראָן; איצט, נאָך קאַראָל'ס אַהיימקומען, איז דאָס פאָלק ממש „אויפגעריכט" געוואָרען; איצט וועלען זיי שוין האָבען אַנ'אמת'ען קעניג, ווי ביי לייטען, און נישט קיין קינד.

די מיניסטאָרען זענען איבערראַשט געוואָרען פון קאַראָל'ס ערנסטקייט און אינטערעס אין דעם טראָן. זיי האָבען זיך גאָרנישט געקענט אָפּוואונדערן פון זיין פּלוצים'דיגער ענדערונג, — ער איז גאָר פּלוצלינג געוואָרען אַנ'אַנדער מענש.

אזוי זענען אוועק עטליכע חדשים און קאַראָל האָט רעגירט דאָס לאַנד מיט א פעסטער האַנט, און ער האָט געוויזען דער וועלט און זיינע שונאים, אַז ער קען האַלטען א קרוין אויף זיין קאָפּ, אָבער עס האָט נישט גענומען לאַנג און קאַראָל איז אריינגעפאַלען אין א מרה-שחורה, און א פינסטערער וואָלקען האָט זיך געלעגט אויף זיין פּנים.

ער האָט אויפגעהערט צו שלאָפען ביינאַכט און גאַנצע טעג פלעגט ער ארומגעהן ווי אָהן א קאָפּ, ווייל א טיפע בענקעניש האָט דעם קעניג ארומגעכאַפּט נאָך זיין רויט-האָריגער געליבטער מאַגדאַ. ער האָט נישט געקענט לעבען אָהן איהר, און וואָס מעהר ער האָט נאָך איהר געבענקט, אַלץ מעהר האָט ער פיינט בעקומען העלענאַ'ן, זיין ווייב, אזוי, דאָס ער האָט אפילו קוקען אויף איהר נישט געקאָנט.

מאַגדאַ איז קאַראָל'ן נישט ארויסגעגאַנגען פון קאָפּ און פון זיינע געדאַנקען; וואו ער איז געגאַנגען און וואו ער איז געשטאַנען האָט ער פאַר זיינע אויגען געזעהן נאָר מאַגדאַ'ן. אָהן איהר האָט ער זיך געפיהלט ווי א פערלוירענער. אַנ'אומבעהאָלפענער, נישט ווי א קעניג, נאָר ווי א קינד.

קאַראָל איז שוין איצט געווען א קעניג, און ער האָט בעדאַרפט זיין מעהר פאָרזיכטיג מיט זיינע פלענער, ווי אזוי אריבערצוברענגען מאַגדאַ'ן צו זיך אין פּאַלאַץ אריין, קיין בוקאַרעשט.

קאַראָל איז ביי זיך געווען זיכער, אַז ווען ער וועט נאָר א פּיפּס טון צו מאַגדאַ'ן א וואָרט, וועט זי באַלד צו איהם אריבערקומען.

האָט ער אויסגעקליבען איינעם פון זיינע געטרייעסטע פריינד, זיינעם א חבר נאָך פון זיינע יונגע יאָהרען, וועלכער האָט פערנומען א הויכען אַמט אין דער אַרמעע, האָט איהם אוועקגעשיקט קיין פּאַריז דורכצורעדען זיך מיט מאַגדאַ'ן און ער זאָל זי אריבערברענגען קיין רומעניען.

אָבער ווי ביטער ערשטוינט איז קאַראָל געוואָרען ווען ער האָט זיך פון זיין חבר, דעם שליח, דערוואוסט, אַז מאַגדאַ האָט איהם אפילו נישט געוואָלט אויפנעהמען צו רעדען מיט איהם!...

זי האָט זיך גאָר פון איהם אויסבעהאַלטען, און זי האָט זיך נישט געלאָזט זעהן...

דאָס איז געווען זעהר א טרויעריגער גרוס פאַר קאַראָל'ן, און עס איז איהם געוואָרען זעהר ביטער אויפ'ן הארצען. די קרוין, דער טראָן און די ליבע פון גאַנצען פאָלק האָט איצט פאַר איהם קיין שום ווערט נישט געהאַט... ווייל וואָס טויג ארויס דער בלום, וואָס איז פערפלאַנצט אין א שיינער וואַזע, אויב זי אַליין וויאַנעט און וועלקט?

אזוי איז געווען מיט קאַראָל'ן.

וואָס איז איהם ארויסגעקומען פון זיין א קעניג, אַז זיין האַרץ איז איהם אויסגעגאַנגען פון בענקשאַפט צו מאַגדאַ'ן, און ער איז געווען פון איהר ווייט הונדערטער מיילען...

און אפילו ביים ערגסטען אכזר וואָלט זיך דאָס האַרץ צוריסען, ווען ער זאָל געווען זעהן ווי דער קעניג קאַראָל האָט געקלאָגט און געוויינט ביי זיך אין פּאַלאַץ פון גרויס בענקעניש צו מאַגדאַ'ן.

עס האָבען זיך אין לאַנד אָנגעהויבען ארומצוטראָגען קלאַנגען — און די קלאַנגען זענען געווען אמת'ע, — אַז קאַראָל לעבט נישט מיט העלענאַ'ן, און אַז ער רעדט אפילו נישט מיט איהר.

זענען געקומען שליחים צום קעניג און האָבען זיך געוואָלט אריינלעגען אין א שלום, נישט אזוי צוליב דעם שלום אַליין, ווי צוליב דעם, אַז די וועלט זאָל נישט לאַכען, וואָסערע פּאַראַנדעס עס פיהרען זיך אין רומענישען קעניגליכען הויף, — אָבער אַלע שליחים זענען אוועקגעגאַנגען פון קאַראָל'ן מיט אראָפּגעלאָזענע נעזער, ווייל ער האָט זיי משלח געווען און האָט זיי פון זיך אָפּגעטריבען ווי מען פּערטרייבט זלידנע פליגען.

(פאָרטזעצונג — זונטאַג)

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניי׳ער פאלקסבלאט

פרייטאג, 12 יולי — י״א תמוז תרצה

זון-אויפגאנג	3.29
זון-אונטערגאנג	7.53
ליכט-צינדען:	7.37

שפאלטונג ביי די לאדזער ענדעקעס

אין באלוט גרינדעט זיך א נייע ענדעקישע פארטיי א. נ. פון גען. האלער

דעם 9טען ד. ח. איז אין לאקאל פון דער באלוטער ענדעקישער ארגאניזאציע פארגעקומען א פערזאמלונג, די פערזאמלונג איז געווען א שטורמישע. ס׳האט זיך געהאנדעלט וועגען די שטעלונג פון די ענדעקעס צו די סיים-וואהלען.

ווי מ׳גיט איבער איז אין די ריהען פון דער ענדעקישער ארגאניזאציע געקומען צו א שפאלטונג. ס׳איז שוין זיכער, אז אין באלוט גרינדעט זיך א נייע ענדעקישע ארגאניזאציע. די נייע ארגאניזאציע וועט טראגען דעם נאמען: „אונאפהענגיגער נאראדאווער בלאק א.נ. פון גענעראל יוזעף האלער".

ניי-נאמינירטער שטאט-פרעזידענט גראזעק

גטמט שוין דעם קומענדיגען מאנטאג איבער די לייטונג פון דער שטאטישער ווירטשאפט

ווי מיר האבען שוין בשעתו מיטגעטיילט איז אויף דעם אמט פון פרעזידענט אין לאדז נאמינירט געווארען פולקאווניק גלאזעק, לייטער פון די שטאטישע טראמווייען און אויטאבוסען אין ווארשע.

מיניסטער קאשטשאלקאווסקי האט אונטערגעשריבען די נאמינאציע פון פולקאווניק גלאזעק ווען ער איז צוריקגעקומען פון דער אינספעקציע רייזע איבער מזרח גאליציען.

לויט׳ן אוסטאוו איז דער דאזיגער אמט א צייט ווייליגער

ביז 6 חדשים אדער א יאהר דארפען צוגעשריבען ווערען נייע וואהלען אין שטאט ראט, און עס וועט געוועהלט ווערען א נייער פרעזידיום.

* * *

אלס ערשטער וויצע פרעזידענט איז נאמינירט געווארען ראמאן טאמטשאק.

טאמטשאק האט אין יאהר 1921 געארבייט אין שול אינספעקטאריאט און אין פערשידענע ארבייטער פעראיינען. לעצטענס איז ער געווען וויצע פרעזעס פון דער בילדונגס קאמיסיע אין סיים דעם 28-טען יאהר איז ער געוועהלט געווארען אלס סיים דעפוטאט (פון ב. ב.) אין לאדז איז ראטמאן טאמטשאק בעקאנט מיט זיינע שארפע ארויסטרעטונגען אין דער פרעסע.

דער צווייטער וויצע פרעזעס וועט זיין א הויכער מאגיסטראט בעאמטער.

ווי מ׳גיט איבער קומט דער ניי-נאמינירטער פרעזידענט ה׳ גלאזעק קומענדיגען מאנטאג קיין לאדז, און וועט איבערנעהמען פון קאמיסאר וואיעוואודזקי די לייטונג פון דער שטאטישער ווירטשאפט.

הגם די וואיעוואודזטווע האט נאך ביז איצט נישט דערהאלטען די אפיציעלע נאמינאציע ווערט אבער די ידיעה פון זיכערע קוועלען בעשטעטיגט.

אנגעהויבען די וואהל-קאמפאניע אין לאדז

ווער זענען די שפיץ-קאנדידאטען צום סיים?

ווי מיר דערוויסען זיך, האט זיך אין לאדז שוין אנגעהויבען די וואהל - קאמפאניע צום סיים. אין פערלויף פון דער קומענדיגער וואך וועלען שוין פארקומען א גאנצע רייהע וואהל-מיטינגען פון פ. פ. ס., ב. ב. און אנדערע.

צווישען די קאנדידאטען וואס ווערען ארויסגעשטעלט פיגורירען די נעמען: מאלינאווסקי (ז. ר.) קאפיטאן בודזשינסקי, אדוו. ביליק און נאטשעלניק וואדאווסקי.

אין די יודישע קרייזען האלט מען, אז אין שייכות מיט דעם, וואס סיי די רעכטע סיי די לינקע אפאזיציע וועט נישט גיין צו די וואהלען, זאלען מיט די מאנדאטען, וואס דארפען זיי צופאלען, זיך טיילען די סאנאטארען און די יודישע ארגאניזאציעס.

א פאבריקס-שטרייק

צוליב דעם, וואס עטליכע אלטע ארבייטער זענען אפגעזאגט געווארען

(א) ביי דער פירמע האלפערן אויף קילינסקיעגא 163 איז אויסגעבראכען א שארפער סכסוך ווייל די לייטונג פון דער פאבריק האט געקינדיגט עטליכע אלטע ארבייטער, צוליב דעם, וואס זיי זענען שוין נישט מסוגל צו דער ארבייט.

די איבעריגע ארבייטער, אין דער צאהל פון 80 פערזאן, האבען דעריבער געווארפען די ארבייט, און זענען געבליבען זיצען אין די מויערען פון דער פאבריק.

היינט וועט דער ארבייטס-אינספעקטאריאט אינטערווענירען וועגען דעם ענין.

*

(א) מחמת דעם, וואס אין דער מעכאנישער וועבעריי פון פיאסקאווסקי׳ן (פ[illegible]רסקא 6) איז אפגעזאגט געווארען פון דער ארבייט א פאבריקס-דעלעגאט, האבען די ארבייטער — איבער 100 מאן — געווארפען די ארבייט. און זענען געבליבען אין די מויערען פון דער פאבריק.

דער ארבייטס-אינספעקטאר, ה׳ קאקאווסקי האט בעשטימט א קאנפערענץ, בכדי צו ליקווידירען דעם סכסוך.

מכ ח׳ז איבערטראגן דעם טארג פונ׳ם לעאנארדט-פלאץ

(א) מחמת עסטעטישע, זיכערהייטס, און סאניטארישע טעמים האט די לאדזער שטאט פערוואלטונג בעשלאסען אריבערצוטראגען דעם „טארג" פונם לעאנארדט-פלאץ, וואס געהערט צו דער פירמע „לעאנארדט, וועלקער און גירבארט" אויף א שטח, וואס ליגט ווייטער אין דרום עק פון דער שטאט, ד.ה. אויף כאיני ביי דער ושגאווער גאס (טשערוואני רינעק).

עהערנעכטען האט דעם פלאץ בעזוכט א וואיעוואדישע קאמיסיע, און די דעציזיע וועגען איבערטראגען דעם „טארג" וועט אנגענומען ווערען אין די נאהענטסטע טעג.

Dr. med. P. Braun

ספעציאליסט פאר הויט און וענערישע קראנקה.
נעהמט אן פון 8—1 און פון 4—8 אוו.
Cegielniana 4, tel. 100-57.

קיין פאלעסטינא
דורך
Wagons-Lits Cook
Łódź, Piotrkowska 64.
זונטאג — א פאפולערער צוג קיין קאלומנא.

פרייע דירות אין לאדז

קלאהר וויפיל, וועט מען סיי-ווי נישט וויסען

(א) די סטאטיסטישע אפטיילונג ביי דער לאדזער שטאט פערוואלטונג פיהרט דורך אנ׳אנקעטע וועגען אנמעלדען און צונויפשטעלען א גענויע רשימה פון ליידיגע וואוינונגען.

די הויזבעזיצער האבען איטליכער בעזונדער, בעקומען בלאנקעטען אויף וועלכע זיי דארפען אנגעבען וואסערע און וויפיל וואוינונגען עס זענען נישט פערנומען אין זייערע הייזער.

די רעזולטאטען פון דער דאזיגער אנקעטע וועלען בעקאנט ווערען ערשט אין דער קומענדיגער וואך. ווייל איצט ווערען צונויפגעשטעלט די אויסרעכנונגען.

איצט דערוויסען מיר זיך בלויז, אז פיל הויז-בעזיצער האבען נישט אנגעגעבען די ליידיגע וואוינונגען, אזוי אז די אנגעגעבענע ציפערען וועלען אין רעזולטאט נישט געבען קיין גענוי בילד וועגען דער דירות פראגע, אין אונזער שטאט.

פאלשע מעלדונג-בלאנקעטען

די שטאט-פערוואלטונג שטעמפעלט אלע בלאנקעטען

(א) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס עס האבען זיך אין לאדז געפינען קאמפינאטארען, וואס האבען געלאזט אין פערקעהר פאלשע איינמעלדונגס- און אויסמעלדונגס-בלאנקעטען האט די שטאט פערוואלטונג אדורכגעפיהרט א גענויע קאנטראלע און צוריקגעצויגען פון די הויזבעזיצער-פעראיינען די אלע בלאנקעטען וואס האבען זיך דארט געפינען, בכדי זיי אפצושטעמפלען.

פון איצט אן וועלען גילטיג זיין נאר די בלאנקעטען וואס וועלען אפגעשטעמפעלט ווערען דורך דער לאדזער שטאט-פערוואלטונג.

א סענסאציאנעלער פראצעס

וועגען שווארצען די גרעניץ קיין ראטען = פערבאנד

(א) נישט לאנג צוריק האט אין ראוונא געזאלט פארקומען א גרויסער פראצעס געגען שולדיגע אין וועלען זיך אריבערשמוגלען קיין ראטען פערבאנד און פאהרען דארט קיין בירא בירזשאן.

צום פראצעס האבען זיך געזאלט שטעלען 54 בעשולדיגטע און 130 עדות.

אזוי ווי עס ווייזט זיך ארויס אז דער רוב פון די בעשולדיגטע און עדות זענען לאדזער איינוואוינער, איז בעשלאסען געווארען איבערצוטראגען דעם פראצעס אין לאדזער קרייז געריכט.

אויך א מילער-סיסטעם

אבער פון א גאנץ אנדערער אפערע

(א) דער היימלאזער און ארבייטסלאזער קארל מילער (53 יאהר אלט) האט לעצטענס גענעכטיגט אויפ׳ן קריסטליכען הקדש אויף צמענטארנע 10.

ווי געזאגט — ער איז געווען ארבייטסלאז. אין איין הינזיכט איז ער אבער געווען א גרויסער אויפטואער, ווי דהיינו אין שיכור׳ן.

אזוי ווי אבער זיינע „קאפיטאלען", וואס האבען זיך גענומען פון בעטלעריי, האבען איהם נישט געסטייעט אויף נארמאלען בראנפען — האט ער זיך לעצטענס געשטילט זיין דורשט מיט דענאטורירטען ספירט.

דער סוף זיינער איז געווען, אז עהערנעכטען איז ער בלינד געווארען, און קיין דאקטאר האט איהם נישט געקאנט העלפען. און נעכטען האט ער זיך ווידער אונטערגעלעהנט דאס הארץ מיט ברענספירט און— איז געשטארבען.

אויספלוגען קיין פאלעסטינע
פון 630.— זל. אן
ארגאניזירט
„ארביס" פיעטריקאווער 18, טעל. 249-33
אויך הנחה-פעסער קיין טשעכאסלאוואקיי און יוגאסלאוויען.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

מאנטאג ד. 15 יולי דארפען זיך צושטעלען די פאבאר-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1914 און עלטערע, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2. 3. 5. 8, 9 און 11 פאליציי קאמיסאריאטען. וואס האבען זיך צוליב וועלכע עס איז סיבות נישט צוגעשטעלט צו דער צייט צום פאבאר.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען די אפטייקען: י. ליינוועבער (פרייהייטס-פלאץ 2), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), וו. דאנילעצקי (פיעטריקאווער 127) י. פערעלמאן (ציגעל-גאס 32), י. צימער (וואלטשאנסקא 37), פ. וואישיצקי (נאפיורקאווסקיעגא 27)

צירקולאר וועגען די שטעטישע בידזשעט-פרעלימינארען

(א) אין הסכם מיט די אינסטרוקציעס פון דער צענטראל-מאכט האט די וואיעוואדזטווע ארויסגעגעבען א צירקולאר צו די איהר אונטערליגענדע סטאראסטוועס, פאוויאט-אפטיילונגען און שטאט-פערוואלטונגען, מכוח׳ן פלאן פון דער ארבייט איבער׳ן צונויפשטעלען די פרעלימינאר-בידזשעטען אויפ׳ן יאהר 1936/7.

דירעקציע פון ק. ק. א.

פון דעם לאדזער פאוויאט

(א) די פאוויאטאווע ק. ק. א. האט איצט אויסגעוועהלט א ראט, אין וועלכען עס איז אלס דירעקטאר אויסגעוועהלט געווארען דער ביז-איציגער קאמיסאר פון ק. ק. א. זוגעניוש הערמעל; אלס דירעקציע-מיטגליד—דער ווידע פאביאניצער בורמיסטער, וולאדזימיעז גזשיבאווסקי און אלס פערטרעטער פון דירעקטאר, דער פאוואלטענדער בעאמטער, וויעסלאוו רידער.

פון די פאגאטאוויע-ציפערן

(א) לויט א צונויפגעשטעלטער פאגאטאוויע-רשימה, איז די שטעטישע קארטעקע פון דער „פאגאטאוויע" אין משך פון חודש יוני ארויסגערופען צו פיארען אין 840 אומגליקס-און-ערקראנקונגס-פאלען.

פערמשפט׳ע וואלד-גנבים

(א) דאס קרייז-געריכט האט נעכטען פערמשפט 2 וואלד-גנבים, וועלכע האבען דעם 19. יאנואר געמאכט א בערויבונגס איבערפאל אויפ׳ן פאליציאנט ראמאן סאנאנאווסקי:

דער 46-יאהריגער ווילהעלם שפערבער איז פערמשפט געווארען אויף 6 יאהר טורמע און דער 22-יאהריגער קארל יאן—אויף אנדערטהאלבען יאהר טורמע.

פערוואונדעט דורך אנ׳ארונטער געריסענעם פענסטער

(א) דער ווינט האט נעכטען ארונטערגעריסען א פענסטער אויף פעטריקאווער 78 און דאס צעשפליטערטע גלאז האט שווער פערוואונדעט דעם 38 יעהריגען אלפרעד צעמפעל פון לאמושינסקא 25

צעמפעל איז פערוואונדעט געווארען אין קאפ און האלז, און מ׳האט צו איהם געמוזט ארויסרופען פאגאטאוויע.

פערזענליכעס

שמואל סינייקא. דער זוהן פון היגען שוחט ר׳ עזור זלמן סינייקא האט געענדיגט דעם מעדיצינישען פאקולטעט פון פאריזער אוניווערזיטעט מיט׳ן טיטול דר׳ מעדיצין. 9406

אכטונג, לעטניקעס!
אין ווישניאווא-גורא
דעם „נייעם
פאלקסבלאט"
בעקומט מען יעדען טאג 8 פריה
ביים צייטונגס-פערקויפער יאמניק,
ווילא קאוואלא.
בעשטעלונגען ווערען אפגעשיקט אהיים.

נאכ'ן פונאנדערלאזן פון סיים און סענאט

וואהלען זאלען אדורכגעפיהרט ווערען אמשפעטסטענס 54 טעג נאכ'ן פונאנדערלאזען דעם אלטען סיים

וואַרשא, 11 (טעלעפאניש)

דער איצט פונאנדערגעלאזטער סיים איז אויסגעוועהלט געווארען אין נאוועמבער 1930. ער האט זיך קאנסטיטואירט דעם 9 דעצעמבער און אויסגעוועהלט פאלגענדען פרעזידיום: מארשאלעק ד"ר קאזשימיערזש שוויטאלסקי. וויצע-מארשאלקען: סטאניסלאוו צאר, יאן פילסודסקי און ד"ר קאראל פאלאקעוויטש (אלע פון ב. ב.) סעווערין טשעטווערטינסקי (ענדעק) און יאן דאמבסקי (פויערן-פארטיי)

אין דעם לעצטען פירטען סיים זענען געווען 247 ב. ב. דעפוטאטען, 62 ענדעקעס, 48 פויערן-פארטיי, 24 פ. פ. ס., 10 נ. פ. ר., 15 כאדעקעס, 18 אוקראינער, 6 ציוניסטען, 5 דייטשען, 4 קאמוניסטען, 3 אוקראינער ראדיקאלען, 1 פון דער אגודה און פון דער קאמוניזירענדע לינקע פויערן. אין אוקראינישען קלוב איז אויך געווען דער איינציגער ווייסרוסישער דעפוטאט.

די לעצטע ארבייטען פון סיים זענען בעשטאנען הויפטזעכליך אין ענדערן די קאנסטיטוציע און אין אננעהמען די נייע וואהל-ארדינאציע צום סיים און סענאט ווי אויך די וואהלען פון א פרעזידענט.

אין דעם דעקרעט וועגען פונאנדערלאזען דעם סיים וואס דער מלוכה-פרעזידענט האט מיטוואך אונטערגעשריבען, ווערט מאקע אויף דעם אנגעוויזען און עס ווערט דארט געזאגט פאלגענדעס:

די וויכטיגסטע אויפגאבען פון די געזעצגעבערישע קאמערן אין דער איצטיגער קאדענץ, איז געווען די ארבייט צו שאפען נייע יסודות פאר דער מלוכה-ארדנונג.

דאס דאזיגע אזוי וויכטיגע ווערק פאר דער צוקונפט פאר פוילען, איז שוין אדורכגעפיהרט.

היות דאס קאנסטיטוציע-געזעץ און די געזעצליכע אויספיהר-אקטען וואס זענען דערצו געווארען ארויסגעגעבען שטיצען דעם צוזאמענשטעל פון די געזעצגעבערישע קאמערן אויף אנדערע יסודות, ווי די ביז-איצטיגע, ווערט דעריבער פון היינטיגען טאג אן פונאנדערגעלאזט דער סיים און סענאט אויפ'ן גרונד פון ארטיקעל 13, געזעץ 2 פונקט „ה".

מלוכה-פרעזידענט (—) י. מאשטשיצקי

וואַרשע, 10 יולי 1935.

נאכ'ן פונאנדערלאזען דעם סיים און סענאט ווערען די בנינים אויף דער וויעיסקא גאס איינציגוויילעדיג. די געוועזענע דעפוטאטען און סענאטארען נוצען אויס נאך די עטליכע טעג, וואס עס דינען זיי די לעגיטימאציעס, לויט וועלכע זיי האבען פרייע באהן-רייזעס און זיי פארלאזען ווארשע.

אין די קולוארען קען מען נאך טרעפען נאר איינציגע דעפוטאטען און סענאטארען, וועלכע זענען בעשעפטיגט ביים ליקווידירען זייערע קלובען און אין ארדנונג ברענגען די ארכיוועז לויט דער נייער קאנסטיטוציע, האבען די מארשאלען פון סיים און סענאט, מיט'ן מאמענט ווען די לעצטע זענען פונאנדערגעלאזט געווארען נישט מעהר צו טון מיט די ענינים פון סיים און סענאט.

לויט די קורסירענדע קלאנגען זאל מארשאלעק שוויטאלסקי איצט ארויספאהרען אויף אורלויב און נאכדעם בעקומען עפעס א מלוכה-אמט.

מארשאלעק ראטשקעוויטש האט, ווי בעוואוסט, בשעת ווען ער האט אנגענומען זיין אמט, אלס מארשאלעק פון סענאט און איז געווען וואיעוואדע אין ווילנע, בעקומען אורלויב פונם אינערן-מיניסטעריום אויף דער צייט, וואס ער וועט זיין אין סענאט.

איצט ווען דער סענאט איז פונאנדערגעלאזט געווארען, ענדיגט זיך אויטאמאטיש זיין אורלויב און ער געהט איבער צו אדמיניסטראטיווער דינסט. עס איז מעגליך, אז ער וועט בעקומען צוריק ווילנער אדער די וואקירענדע קראקאווער וואיעוואדזטווע. עס זענען אויך פארהאן קלאנגען, אז ראטשקעוויטש זאל נאמינירט ווערען אלס אמבאסאדאר אין וואשינגטאן.

נאכ'ן פונאנדערלאזען דעם סיים און סענאט מוזען די וואהלען צום קומענדיגען סיים, אין הסכם מיט דער נייער קאנסטיטוציע אויסגעשריבען ווערען אמשפעטסטענס אין משך פון 30 טעג און אדורכגעפיהרט ווערען אין משך פון 54 טעג.

אויף אזא אופן וואלטען די וואהלען צום נייעם סיים אמפריהסטען געקענט פארקומען דעם 8 סעפטעמבער, אמשפעטסטענס דעם 13 אקטאבער.

לויט אלע ווארשיינליכקייטען וועלען די וואהלען אויסגעשריבען ווערען אויף אזא אופן, דאס זיי זאלען יעדענפאלס פארקומען אין סעפטעמבער.

פאר דער שעהנקייט פון דיין קערפער

זאל דיין יעדע איינציגע באד זיין א באד פון שעהנקייט... נוצ די זייף Palmolive אויסגעארבייט פון פרוכט - איילען און פון פאלמעס — דרינגט אריין טיף אין די פארעס, דערהאלט א גלאטיגע הויט.

MYDŁO PALMOLIVE

ווער נעמט איבער פולקאווניק גלאזעקס אמט ביי די טראמוואיען אין ווארשא

וואַרשא, 11 (ספ. טעל.)

צוליב דעם, וואס פולק. גלאזעק, לייטער פון די שטאטישע טראמוואיען און אויטאבוסען אין ווארשא איז נאמינירט געווארען דורכן מיניסטער קאשטשאלקאווסקי אלס פרעזידענט פון שטאט לאדז, וועט איהם אויף זיין פאסטען פון לייטער פון די טראמוואיען און אויטאבוסען פערטרעטען דער וויצע-דירעקטאר ניעפאקאיטשיצקי.

ביז איצט איז נישט בעוואוסט צי פולקאווניק גלאזעק וועט בעקומען נאר א לאנגטערמיניגען אורלויב אויף דער צייט, וואס ער וועט אמטירען אין לאדז (ווייל דער אמט פון פרעזידענט אין לאדז איז א צייטווייליגער), צי וועט ער אינגאנצען פערלאזען זיין פאסטען ביי די טראמוואיען.

געשלאסען די „אגודה"-קאנפערענץ אין ירושלים

אנגענומען א רייהע רעזאלוציעס

ירושלים, 11 (יט"א טעלעגראפיש)

נעכטען איז געשלאסען געווארען די „אגודה"-קאנפערענץ, ס'זענען אנגענומען געווארען א רייהע רעזאלוציעס געגען לעגיסלאטיוו-ראט. פאר א פערברייטערטער עליה פון „אגודה"-אנהענגער, געגען די עליה-בעגרענצונג פאר רבנים א. אנד.

האלענדישע קרוין - פרינצעסין זיך ענטזאגט צו פאהרען אויף א פאמיליען - פייערונג אין נאצי - דייטשלאנד

אמסטערדאם (יט"א) די האלענדישע קרוין פרינצעסין יוליאנא האט לעצטענס געזאלט פאהרען קיין דיערדארף אין דייטשלאנד אויף א טויף-פייערונג פון זוהן פון פירשט פאן וויעד וועלכער איז א פערוואנדטער פון דער האלענדישער קעניגליכער פאמיליע. אין לעצטען מאמענט האט זיך אבער די קרוין פרינצעסין ענטזאגט פון דער דאזיגער רייזע.

דער פירשט פאן וויעד איז בעקאנט אלס נאציאנאל סאציאליסט און פערברענטער אנטיסעמיט. אין דער גאנצער געגענד ארום זיין וואוין ארט ווערט געטריבען א ווילדע יודען העצע.

ווי דער אמסטערדאמער יט"א-קארעספאנדענט ווערט געוואויר האבען טאקע די דאזיגע אומשטענדען געווירקט דערויף אז די קרוין פרינצעסין זאל רעזיגנירען פון איהר רייזע קיין דייטשלאנד.

דער קארעספאנדענט פון „האאגשע קוראנט", וועלכער האט בעזוכט דיערדארף, שרייבט צוו. אנד.: ביים אריינגאנג אין דארף און אין די גאסען הענגען פלאקאטען מיט פאלגענדע אויפשריפטען: „יודען זענען שווינדלער". „פויערים היט זיך פאר יודען" א.ד.גל. עס איז א גליק וואס די פרינצעסין איז נישט געפאהרען איבער די גאסען מיט די דאזיגע העסליכע פלאקאטען, וועלכע וואלטען זיכער בעלייריגט איהרע געפיהלען".

Kancelarja Adwokata

Samuela Szajera

przeniesiona

na PIŁSUDSKIEGO 51.

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia SAFES

na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.

WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

צווייטער דענקמאל פון עספעראנטא - שעפער דר. לודוויק זאמענהאף אין האלאנד

אמסטערדאם, (יט"א). אויף דעם האלענדישען אינזעל טעקסעל איז פארגעקומען די פייערליכע ענטהילונג פון א דענקמאל פון דעם שעפער פון עספעראנטא דר. לודוויק זאמענהאף. אין דער פייערונג האבען זיך בעטייליגט פיל עספעראנטיסטען אויך פון אויסלאנד. אויף דער פייערונג האט אויך געהאלטען א רעדע אויף האלענדיש און עספעראנטא אינזש. אינסברוקער אלס פארשטעהער פון האלענדישען בילדונגס מיניסטער.

דאס איז שוין דער צווייטער מאנומענט פון דר. זאמענהאף אין האלאנד דער ערשטער מאנומענט געפינט זיך אין שטאט בערגען אפ זאאם.

פארק „העלענאוו" ● גארטען=פערוויילונג לטובת דעם בית יתומים זגערזשער 40

זונטאג, ד. 14 יולי, 2 נאכמ. קומט פאר א גראנדיעזע

מיט א יעהר איינהאלטסרייכען פראגראם: 2 ארקעסטער. א מינערער-פעסט. א ווערטפולע פאנטען-לאטעריע. בענגאלישע פייערווערק. פערשידענע אטראקציעס. אנ'איינגענער בופעט רייך בעזארגט.

די אויסגעקויפטע בילעטען פון 7-טען יולי זענען גילטיג.

בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון בית יתומים, זגערזשער 40, און אין טאג פון דער פערוויילונג ביי דער קאסע פון „העלענאוו"

Dr med.

H. RÓZANER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.

Narutowicza 9

tel. 128-98

נעמט אן פון 9—1 פארמ. און פון 5—9.

שיימלען מיט פאריזער שריפטען און פארטיגע שייטלען ביי קערש. סקווערא 15

אנאנסען — אין — פאלקסבלאט האבוגרוס ערפאלג

Dr. med. M. TAUBENHAUS

ספעציאליסט

פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט

זגערזשער 11. טעל. 246-09

נעמט אן פון 4—8 אוונד.

Dr. med. W. EYCHNER

פרויען-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 4. טעל. 134-72

נעמט אן פון 2 ביז 3.30 נאכמיטאג און פון 6.30 ביז 8.30 אוונט

אין לעמשניצע זגערזשער 17 פון 10—12 ביימאג.

MAGISTER PRAW

JÓZEF SANDZER

tłumacz przysięgły

języków: hebrajskiego i żydowskiego

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 62.

פאר גארד, ביזשוטעריע

אין לאמבארד-קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

ד"ר ל. שיפמאן

האט זיך איבערגעצויגען פון זשעלאנא 3

אויף 64 זאכאדניא 64

פראנט, 2-טער שטאק. טעל. 106 72.

Dr. Med.

J. Schlosser

כירורג

צעגעלניאנא 30 טעל. 122-16

נעהמט אן טעגליך פון 4—7 אוו.

צו פעדדינגען 2 גרויסע שטובען

28. קאניאווער שיסער-פולק 3.

צו ערפאהרען ביים הויז-וועכטער.

Dr B. ROBINSON

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86.

עמפפאנגט פון $1^1/_2$—$2^1/_2$ פארמ.

און פון 4—5 נאכמ.

פון 6 א זייגער אן איז קאלומנא. ווארשאווסקע גאס, ווילע נייהאוז.

Dr. med.

Leon Familier

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

6. שערפיען 37 (בענעדיקטא)

נעהמט אן פון 5—7 ואהמ.

Zakład Elektro-Mechaniczny

A. Brzozowski, Łódź,

91 Sienkiewicza 91

רעפארירט זעמטליכע מאטארען, דינאמא-מאשינען און פערלעגט פערשידענע פאבריקס- און וואוינונגס-אינסטאלאציעס. כ'קויף אויך גענוצטע מאטארען און צאהל די העכסטע פרייזען. —::— סאלידע בעהאנדלונג!

די פירמע עקזיסטירט פון 1905.

ווערקשטעל פון שירמס און שפאציר-שטעקענס

ס. פייגענבוים

לאדז, נארוטאוויטשא 19

עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאליריטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקענס צו קאנקורענץ-פרייזען.

נעמט אן אלערליי רעפאראטורען פון שירמס און שטעקענס.

אָפּענער בריף צו היטלער'ן
אָפּצושטעלען די ראַסען־רדיפות

לאָנדאָן, 11 (יט"א טעלעגראַפיש)

די עקזעקוטיווע פון די „קוואַקערס", האָט פאַר־עפענטליכט אַנ'אָפּענעם בריף צו היטלער'ן, ער זאָל אָפּשטעלען די ראַסען־רדיפות, וואָס דערניד־ריגט דעם כבוד פון דייטשען פאָלק

הרב קוק געפעהרליך קראַנק
„אגודת הרבנים" בעט צו זאָגן תהילים

וואַרשאָ, 11 (יט"א טעלעפאָני

די אגודת הרבנ[illegible] פון ירושלים, אַז הרב קוק איז שווער קראַנק, די לאַגע איז זעהר אַנ'ערנסטע. מ'בעט צו זאָגן תהילים.

די ירושה פון דער באַראָנעסע ראָטשילד
פאַר'ן נאַציאָנאַל־מוזעאום אין פאַריז

פאַריז, 11 (יט"א טעלעגראַפיש)

די פערשטאָרבענע באַראָנעסין ראָטשילד האָט איבערגעלאָזט פאַר'ן „לובר" 2 טויזענד זעהר אינ־טערעסאַנטע עקספּאָנאַטען.

סעסיע פון קאָמ. פון יודישע דעלעגאַציעס אין לוצערן

פאַריז, 11 (יט"א טעלעגראַפיש)

דער קאָמיטעט פון יודישע דעלעגאַציעס רופט אַ סעסיע אויפ'ן 8 און 9־טען סעפּטעמבער קיין לוצערן.

געשטאָרבען דער לייטער פון פּרעסע־רעפעראַט
ביים רעגירונגס־קאָמיסאַריאַט אין וואַרשאַ עדמונד קריגער

וואַרשאַ, 7 (ספ. טעל.)

היינט ביינאַכט איז געשטאָרבען דער לאַנגיעה־ריגער לייטער פון פּרעסע־רעפעראַט ביים רעגי־רונגס־קאָמיסאַריאַט אין לאָדז, עדמונד קריגער, אַ ליטעראַט (עדמונד יעזשערסקי) אויסגעצייכענט מיט פערדינסט קרייץ.

דער פערשטאָרבענער איז געווען גוט בעקאַנט און געשעצט אין די ברייטע זשורנאַליסטישע און געזעלשאַפטליכע קרייזען

Szczotki do motorów
בירשטען צו מאָטאָרען
אַלע טיפען ביי
R. KORN,
Śródmiejska 8, I piętro.

אונטערהאַנדלונגען מיט'ן געוו. גריכישען קעניג

אַטען, 11 (ספ. טעל.)

דער מער פון שטאָט אַטען איז אַרויסגעפאָהרען קיין לאָנדאָן, כדי געהנוי צו אינפאָרמירען דעם גע־וועזענעם גריכישען קעניג יעזשי וועגען דער פּאָלי־טישער סיטואַציע אין לאַנד.

אונטערטרעגליכע היצען אין אַמעריקאַ

ניו־יאָרק, 11 (ספ. טעל.)

אַ כוואַליע פון היצען האָט ווידער אַרומגע־כאַפּט 9 צענטראַלע שטאַטען פון אַמעריקאַ. די טעמפּעראַטור אין שאָטען דערגרייכט 43 גראַד. עס זענען פאַרנאָטירט 31 פאַלען פון זונען־שלאַגען.

אויסלענדישע בירגער אַנטלויפען פון אביסיניען

פאַריז, 11 (ספ. טעל.)

לויט מעלדונגען פון אַדיס אַבעבאַ איז קיין זשיבוטי אָפּגעפאָהרען אַ רייה צוגען מיט אַמעריקאַני־שע, פראַנצויזישע און איטאַליענישע בירגער, וואָס פערלאָזען אביסיניען.

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"
דיר. דוד צעלמייסטער
פּרעזענטירט אויף געציילטע גאַסטשפּילען דעם גרויסען קינסטלער
לודוויג זאַץ

היינט פרייטאָג, 9.15 אָוונט
מאָרגען שבת, 4.30 נאָכמ.
(צו ביליגע פּרייזען)
מאָרגען שבת, 9.15 אָוונט
ווייטערדיגער
גרויסער טריאומף!
10.000
בעזוכער האָבען שוין געזעהן!
20.000
הענד האָבען אַפּלאָדירט!
דעם אומפערגלייכליכען קעניג פון הומאָר און וויץ, אין זיין הערליכער קרעאַציע
דער „גזלן"
טראַגי־קאָמעדיע אין 3 אַקטען
פון קאַלמאַנאָוויטש.
געלעכטער ביז טרערען! בעגייסטערונג און צופרידענהייט!
בעמערקונג: „דער גזלן" ווערט געשפּילט לעצטע 4 מאָל.
אינגיכען: צווייטע אויפפיהרונג „דער ליידיקגייער"

ששון ושמחה אין ווישניאַווא־גורע
„בערל־שמערל־טעאַטער" געהט אויף אייך!

די ידיעה ,אַז דער „בערל שמערל טעאַטער ווערט זיך בעווייזען אין ווישניאַווא־גורא ,האָט ביי די לעטניקעס (נאָך מעהר ביי די לעטניטשקעס) אַ־ויסגערופען אַ גרויסע פרייד. דער עולם גרייט זיך טאַקע אויפצונעמען די בערל שמערלניקעס מיט גרויס פּראַד.

שוין היינט ,פרייטאָג, מאָרגען שבת און זונ־נטאָג, ווען אין לאָקאַל פון „עליטע" (פריהער „אַלהאַמבראַ". ר' פ ווילע)וועלען זיך די ווענד פו „עליטע" שאָקלען פון געלעכטער. ס'וועלען אויפטרעטען די סאַמע „גדולים", די אמת'ע „שמיעמאַנקעס".

אַלזאָ ,ווישניאַוואַ גורער לעטניקעס, גרייט אייך אָן די זייטען '

פאָלקאָווריק גלאַזעק

דער ניי־נאָמינירטער שטאָט־פּרעזידענט פון לאָדז

לעצטע דעפּעשען

פּאַריז, 11 (ספּ. טעל.)

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן נעכטיגען געשפּרעך פון פּרעמיער לאַוואַל מיט'ן ענגלישען אַמבאַסאַדאָר סיר געאָרג קלערק פערגעהמט זיך די היינטיגע פּרעסע ווייטער מיט דעם ענין אביסיניען די צייטונ־גען האַלטען איינשטימיג, אַז פראַנקרייך וועט ווייטער זיך האַלטען אין דער פראַגע אין רעזערוו.

סאָפיאַ, 11 (ספּ. טעל.

נעכטען האָט מען אַרעסטירט דעם שעף פון דער קאַנצעלאַריע פון געוועזענעם פּרעמיער מיניס־טער געאָרג קאַראַקולאָוו, און דעם גענעראַל סעקרע־טאַר פון ווירטשאַפטס מיניסטעריום קומאַנאָוו.

די סיבה פון די אַרעסטען איז ביז איצט נישט געמאָלדען געוואָרען דער עפענטליכקייט דער אַרעסט האָט געמאַכט אַ טיפען איינדרוק אין די פּאָליטישע קרייזען.

לאָנדאָן, 11 (ספּ. טעל.)

לכבוד דעם פּרינץ אָף וועלס, וועלכער איז זייט דער מלחמה צום ערשטען מאָל געווען דער גאַסט פון דער דייטשער אַמבאַסאַדע איז נעכטען אַרויסגעגעבען געוואָרען דורכ'ן אַמבאַסאַדאָר העש אַ פריהשטיק אין וועלכען עס האָט זיך אויך בעטייליגט מיניסטער אידען מיט זיין פרוי.

פּאַריז, 11 (ספּ. טעל.)

נעכטען נאָכמיטאָג האָט פּרעמיער לאַוואַל צו־זאַמענגערופען אַ קאָנפערענץ פון די פאָרשטעהער פון דער פעראינטערעסירטער מאַכט מיט'ן ציל אַרומצורעדען די לעצטע פעראָרדנונגען, בכדי צו פערזיכערן די אָרדנונג און רוה בעת די מאַניפעס־טאַציעס דעם 14 יולי. אין דער קאָנפערענץ האָבען זיך בעטייליגט צווישען אַנדערע דער אינערן־מיניס־טער און קריגס־מיניסטער.

בערלין, 11 (ספּ. טעל.)

עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אַ ווייטערדי־גע ליסטע פון פערזאָנען, ביי וועלכע עס איז צוגע־נומען געוואָרען די בירגערשאַפט. די ליסטע ענט־האַלט די נעמען פון 61 פערזאָן פון וויסבאַדען, 27 פון בערלין, 236 פון אַרנסבערג.

טאָקיאָ, 11 (ספּ. טעל.)

אין קרייז שיזוקאַ 100 מייל ווייט אויף דרום־מערב פון טאָקיאָ האָט מען געפיהלט אַ שטאַרקע ערד־ציטערניש. אין שיזוקאַ זענען אַ סך בנינים איינגעפאַלען און עס זענען אויסגעבראָכען איניגע שרפות. די קאָמוניקאַציע איז איבערגעריסען געוואָ־רען. אַ ווייניגער שטאַרקען ערד־שטוים האָט מען געפיהלט אין טאָקיאָ.

ביי שטוהל - פערהאַלטונג

וועהטאָגען אין קרייץ און אין די זייטען, דאָס פעהלען פון אָטעם, האַרץ־קלאַפּעניש, מיגרענע, רוישען אין די אויערען, קאָפּ־רוישונג און ביי אַלגעמיינער שלעכטער זעלבסטפיהלונג בעווירקט דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער

Franciszka Józef»

אַנ'אויסלערונג און פערשווינדען פון די פריהערדיגע סמנים, פרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען אין אַלע אַפּטיי־קען און סקלאַד־אַפּטעטשנעס.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	90.50
3 פּראָצענטיגע	בודאָווּלאַנע		—	42.75
4 „	דאָלאַרוּבקאַ		—	52.40
7 „	סטאַביליזאַציע	(אמ.)		66.88
5 „	וואַרשאָווער	פ.ב.	1934	59.75
5 „	לאָדזער			52.40
ענגלישער פונט	—	—	—	26.22
דאָלאַר אָפיצ.	5.27,75	נישט אָפיצ.	—	5.25
גאָלד־דאָלאַר	—	—	—	9.08
גאָלד־רובל	—	—	—	4.70
דייטשער מאַרק	—	—	—	1.78

Dr.
Wołkowyski
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
נעמט אָן אין הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע
פון 8—11 ביימאָג און פון 4—9 אָוונט

העכער 10000 יודען בעקומען ארץ־ישראל־בירגערשאַפט אין פערגאַנגענעם יאָהר

ירושלים (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער וועד־הלאומי האָט דער פאָרזיצער י. בן־צבי אָנגעגעבען אַנ'אויספיהרליכען טעטיגקייטס־בע־ריכט פאַר דער לעצטער צייט. ער האָט אויך אינפאָר־מירט וועגען די פערהאַנדלונגען בנוגע אַ הלוואה אויף צו בויען שול־בנינים אין א"י. ווייטער איז פאָרגעלעזען געוואָרען אַ בריף פון הויך־קאָמיסאַר מיט אַנ'ענטפער אויף אַ רייהע פראַגען, וואָס זענען נוגע די יודישע פּאָסטולאַטען אויף דעם געביט פון געזונדהייטס־וועזען, בילדונג א.אז. וו. אין דעם בריף ווערט אויך בעטאָנט, אַז דער רעפיציט פון די מו־זולמענישע געריכטען, פערקלענערט זיך. די רעגי־רונג האָט דעריבער בדעה אָפּצושטעלען איהרע סוב־ווענצען פאַר די מוזולמענישע געריכטען. אין דער לאַגע האַלט אויך נישט די רעגירונג פאַר מעגליך צו סובסידירען די יודישע רעליגיעזע גע־ריכטען. צום סוף ווערט געמאַכט דער פאָרשלאַג, דאָס אויב [illegible] געמיינשאַפט איז מסכים, ווע־לען אין דער צוקונפט די ציווילע געריכטען קענען בעהאַנדלען פּראָצעסען לויטן יודישען דין.

נאָכדעם האָט בן־צבי פאָרגעלעזען אַ בריף פון דעם לייטער פון דער מאַנדאַט־סעקציע אין פעלקער־בונד — סעקרעטאַר ה' קאַטאַסטיני, וועלכער טיילט מיט, אַז בנוגע דער סובסידירונג פון בית־דין פון ראַבינאַט, גלייך ווי עס ווערען סובסידירט מוזולמענישע געריכטען, האָפט די מאַנדאַט־קאָמי־סיע, אַז די מאַנדאַט־מאַכט וועט געפינען אַ גערעכ־טע לעזונג. וואָס איז שייך דער קהלות־אָרגאַניזאַציע האַלט זיך אָפּ די מאַנדאַט־קאָמיסיע פון אַרויסזאָ־גען זיך וועגען דעם ענין, נעהמענדיג אין אכט, דאָס עס ווערען איצט געפיהרט פערהאַנדלונגען צווישען די פעראינטערעסירטע צדדים.

ביי דער געלעגענהייט האָט ה' בן־צבי ערקלערט, אַז די פערהאַנדלונגען מיט אגודת־ישראל וועגען אַ איינהייטליכער קהלות - אָרגאַניזאַציע, וואָס זענען פאָרגעקומען לויט דער איניציאַטיוו פון דער רעגי־רונג, זענען נישט איבערגעריסען געוואָרען. זיי ווע־רען אָבער אויך נישט פאָרטגעזעצט. ה' בן־צבי האָט אין זיין בעריכט אויך מיטגעטיילט, אַז די אַקציע פאַר אָנגעהמען די א"י'דיגע בירגערשאַפט ענטווי־קעלט זיך ערפאָלגרייך. אין משך פון די לעצטע 11 חדשים האָבען בעקומען די א"י־בירגערשאַפט 11 טויזענד לגבי 2 טויזענד אין דעם פריהערדיגען יאָהר. דער מצב איז נאָך ווייט נישט בעפרידיגענד און די אַקציע מוז ענערגיש פאָרטגעזעצט ווערען. צום סוף איז בעריכטעט געוואָרען די טעטיגקייט פון דער אָפּ־טיילונג פאַר סאָציאַלען־שוץ אונטער דער לייטונג פון פרוי שאָלד, וועגען דעם מצב פון דער ירושלימ'ער שטאָט־פערוואַלטונג א. ד. גל.

נאָכדעם איז פאָרגעקומען אַ היציגע דיסקוסיע אַרום דעם הסכם וועגען דעם שול־וועזען מיט דער „הסתדרות", דערביי איז געקומען צו שאַרפע אינ־צידענטען צווישען סוטראַסקי און בערל קאַצנעל־סאָן.

פאַר דיין קינד
נור אונזער
ריינע
קאַקאַאָ
אָהן קיימע און שאָלען!
BRANKA

אונטערגעשריבען א קאָלעקטי-ווען-אָפּמאַך מיט די ציגעלניע-אַרבייטער

(א) נעכטען איז אין אַרבייטס-אינספּעקטאַראַט אונטערגעשריבען געוואָרען אַ קאָלעקטיווער-אָפּמאַך (ביזן 15 אַפּריל 1936) מיט די צעגעלניע-אַרבייטער אין שייכות דערמיט ווערט — נאָך אַ 4-וואָכע-דיגער הפסקה — היינט אָנגעהויבען ווערען די נאָרמאַלע אַרבייט אין אַלע צעגעלניעס.

שטרייכערס שותּפים אַרבייטען משים...

(א) אויף נאַוורּאָט 42 איז געפעהרליך צובי-סען געוואָרען דורך א הונט דער סטרוזש פונם הויף דער 73 יעהריגער יוזעף ראַדעצקי.

דיזעלבע געשיכטע האָט פּאַסירט מיט דעם 5-יעהריגען זיגמונט לאָס אויף סרעבזשינסקא גאַס.

אין ביידע פאַלען איז ארויסגערופען געוואָרען פּאַנגאַטאָוויע.

פּאָליציי האָט צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכ-קייט די באַלעבאַטים פון די הינט.

אַראָפּגעפאַלען פון די רושטאָוואַניעס

(א) אויף רודזקאַ גאַס (כאָיני) איז אַרונטער-געפאַלען פון די רושטאָוואַניעס — ביים בוי פון די מיליטער-מאַגאַזינען — דער 23-יעהריגער אַרביי-טער טאַדעאוש מילטשאַרסקי (פון בושעזשינער 112).

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

איבערגעפאַהרען אויף טויט אַ קליין יודיש מיידעל

אין אַלעקסאַנדער

(א) אין אַלעקסאַנדער אויפן מאַרק, איז דער פורמאַן משה שניאַדעצקי איבערגעפאַהרען אויף טויט די 3-יעהריגע חנה גלאַט.

דער אומפּאַזיכטיגער פורמאַן איז אַרעסטירט

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15. טעל. 149-07
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג
און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8-11 און פון 4-8 אָוונד.
זונטאָג פון 9-1 פאַרמיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע-לעמשניצע-פּרייזע

ווי אזוי א לאָדזער שניידער האָט בעשווינדעלט א פּולאָווער ווייבעל

אז שאשע לערמאן פון פולאוו איז געבליבען אַן אַלמנה נאָך איהר מאן פנחס זילבערשטיין האָט זי זיך אויסגעווייגט אויסגע'צער'ט „אָפּגעזעסען" שבעה, ווי א יודישע טאָכטער און האָט נאָך דער שבעה זיך צוריקגענומען צו מסחרן, מיט איהר אַלט ווארג-האנדעל — פערפאלען! דאָס לעבען קען מען נישט נעהמען, בפרט ווען עס איז איהר איבער-געבליבען א טעכטערל פון א יאָהר פינף, וועלכע זי האָט געמוזט ערציהען.

אזוי האָט שאשע געלעבט העכער צוויי יאָהר אין דעם קליינעם שטעטל, אויפגעשטאנען אינדערפריה, געגאנגען אין דאָרף אריין. איינגעקויפט א ביסעל אַלטוואַרג, און אין א צווייטען דאָרף עס פעריש-קערט און יאקאש האָט זי זיך מפרנס געווען און לע-בעדיג קארג, האָט זי נאָך בעוויזען אָפּצושפּאָרען א צוויי טויזענד גילדען אויף א „אולי" — אפשר... מאַלע וואָס עס קען זיך מאכען, אז סך הכל איז זי ערשט אַלט 42 יאָהר...

„אפשר" די בעלי-בתישע אויסרעכנונג פון פרוי לערמאן האָט זיך טאקע גאָר אין א קורצער צייט אונטערגערוקט.

זייענדיג אמאָל אויפן יריד אין לובלין, האָט זיך איהר פאָרגעשטעלט אַן „ער":

א היובער, א פּריוואַט-פּליייציגער מאַנספּערשוין, עהנליך צו א דאָקטאָר און גערעדט האָט ער אזוי אינטעליגענט. אזוי עכט דייטשעריש. אז ער האָט שאשע לערמאן איינגאנצען „בעצויבערט" אונד „פאַרקאשעפט", ווי עס שטעהט געשריבען אין די אַלטע, שעהנע ראָמאַנען...

דער „ער" האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר א אונגא-רישען אַנטלאָפענעם, וועלכען מ'האָט אונטערוועגס בעגנבעט און איהם געלאָזען בערום ובחוסר כל און דעריבער דרעהט ער זיך דאָס אזוי ארום מיט צערי-סענע שיך און מיט אָפענע תחתונים פערגעבען... און נאָך האָט ער דער פרוי לערמאן דערצעהלט אז ער איז א בחור, ווי יעדער אויסלענדער (אין אויסלאַנד איז א מנהג — האָט ער איהר געזאָגט — אז בחורים ווערען אַלט...) און הגם ער איז ערשט אַלט 42 יאָהר, דאָך וואָלט ער שוין געוואָלט קומען צו א שטיקעל תכלית, און חתונה האָבען. נאָר נישט מיט די היינטיגע מיידלעך, וועלכע פודערען זיך און שמינקעווען זיך, אז ס'איז א חלשות — זיין, דעם הער ווייסמאַנס (אזוי האָט ער טאקע געהייסען: לייבל ווייסמאַן) אידעאַל איז טאקע נאָר און דווקא זי, שאשע לערמאן...

שעהן איז ער געווען און גערעדט האָט ער אזוי אינטעליגענט און אזוי דייטש... אז שאשע האָט מס-כים געווען און מען האָט, למזל אין אוו אָך ארום געמאכט א חתונה אז גאָט און לייט האָבען זיך גע-פרעהט און מיידלעך און ווייבלעך האָבען מקנא געווען.

אָפּגעטאַנצט, אָפּגעהוליעט און ווייסמאַן, מעשה התן-בחור, האָט זיך ארומגעדרעהט און געהאַלטען אין זוכען א תכלית, ביז...

נאָך 10 חדשים האָט ער אויסגעפינען, אז פולאוו איז פאַר איהם א צו קליינער מקום, ער האָט נישט — אזוי צו זאָגען — קיין „ראַזמאַך" אויף צו ענט-ענטוויקלען זיין שניידערישען טאַלאַנט (ער איז א דאַמען שניידער, ווייסמאַן), און מען דאַרף דעריבער פאָהרען אין א גרעסערער שטאָט אריין,

מילא, וואָס טוט מען נישט צוליב א תכלית? — פאָהרט מען, צום ערשט קיין וואַרשע, וואו מען קויפט איין פערשידענע מלבושים, וועש און אַלע נויטיגע הצטרכותן, (פערשטעהט זיך פאַר דעם ווייבעלס געלד...) מען קען דאָך צווישען מענשען נישט קומען אזוי קליינשטעטלדיג, אזוי נישט — אינטעליגענ-טיש... מען פאָהרט קיין טאָמאַשאָוו, קיין קאָנסק — מען פאָהרט אזוי לאַנג ביז מען גענאַרט אויס ביים ווייבעל דעם גאָלדענעם זייגער פון איהר ערשטען מאַן, די פּאָר גאָלדענע פינגערלעך און דאָס ביסעל געלד און —

אז דאָס אַלעס איז שוין געטון, לעגט דער מאַן פאַר גאָר אריבערצופאָהרען קיין לאָדז צו זיינע... א שוועסטער.

אוודאי איז שאשע מיט איהם געגן געפאָהרען, וואָס הייסט? — פאַרוואָס נישט?

יאקאש איז אָבער דער קבלת פנים פון דער אומבעקאַנטער „שוועגערין" נישט געווען אזא פוי-געלדיגער, צופיל איז עפּעס די „שוועגערין" געווען קוצעניו-מוצעניו מיט איהר מאַן, עפּעס גאַרנישט ווי א שוועסטער... מוחל שוין דאָס קושען זיך, דאָס ע-סען זיך פון די פּיסקעלעך, אָבער, רבונו של עולם, ווי איז דאָס געהערט געוואָרען, אז א מאַן וואָס האָט זיין איינגענם א ווייב זאָל נישט געפינען קיין אַנדער אָרט צו שלאָפען ווי ביי דער שוועסטער אין בעט?..

אוודאי איז עס פאַר דעם פולאָווער נאַאיוועו ווייבעל געווען א ביטערע ענטוישונג, אָבער די ענ-טוישונג, איז נאָך ביטערער און גרעסער געווען, ווען עס האָט זיך ארויסגעשטעלט אז דער מאַן איז קיין מאַן נישט, אז דיז „שוועסטער" איז קיין שוועסטער נישט; זי איז נישט קיין אַנדערע, ווי איהר „מאַנ'ס" ווייב, וועלכע האָט מיט איהר אקטען כדת וכדין און, אז זיי די ביידע, איהר „מאַן" און זיין ווייב, האָבען זיך דאָס אָנגעלעגט אויף איהר. כדי איהר צו בעשווינדלען, צוצונעהמען דאָס ביסעל געלד, מיט דעם ביסעל ציהרונג...

און אז שאשע לערמאן פון פולאוו האָט אָנגעהוי-בען שרייען: „גזלנים, גיט מיר אָפּ דאָס געלד, דאָס ציהרונג גיט אָפּ"! האָט סיי דער „מאַן", סיי זיין ווייב סיי זייערע צוויי דערוואַקסענע טעכטער רבקה און צירל, איהר נאָך גוט אָנגעהרגעט און איהר ארויסגעוואָרפען.

א לאָדזער יוד האָט זיך אויפגעהאָנגען אויף א זומער-וואוינונג

(א) אויף זומערוואוינונג, אין מאַיאָנטעק גום-וואָוו האָט זיך געהאָנגען אויף א בוים דער לאָד-זער איינוואוינער אריה ראָזענפעלד (פון שענקעווי-טשא 64).

פון דער תליה האָט מען איהם ארונטערגענומען א טויטען.

ס'ווערט געפיהרט אַנ'אויספאָרשונג בכדי צו דערגיין וואָס עס איז געווען די סיבה פונם טראַגי-שען שריט.

SUDORYN „Ap. Kowalski" usuwa POT i WON Wystrzegać się naśladownictw.

א קריזיס אויך אין פאָטאָגראַפען-בראַנזשע

דאָס פאַך פון פאָטאָגראַפירען לעבט לעצטענס איבער אַ גרויסען קריזיס. איז דאָך פערשטענדליך. אַז ביים הערשענדען אַלגעמיינעם קריזיס איז דאָס דאָזיגע פאַך נישט קיין אויסנאַהם. די יודישע פאָטאָגראַפיסטען קומט אָבער אויס צו ליידען ספּעציעל אַלס יודען, פּשוט דערפאַר, וואָס גראָד אין דער דאָזיגער בראַנזשע לאָזט זיך מערקען דער „סוואָי דאָ סוועגאָ"-סיסטעם מצד געוויסע קרייזען פון דער קריסטליכער בעפעלקע-רונג.

עס ווערען אפילו פערצייכענט פאַקטען פון אַ ספּעציעלער אַגיטאַציע אָנצווענדען דעם דער-מאָנטער סיסטעם לגבי די יודישע פאָטאָגראַפיסטען. דאָס איז אַ טרויעריגע ערשיינונג וואָס דאַרף ווי געהעריג אָפּגעשאַצט ווערען.

מיר קומען צו רייד וועגען דאָזיגען פיינליכען ענין אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס מיר האַלטען פאַר נויטיג אויפמערקזאַם צו מאַכען אויף דער קינסטלערישער פאָטאָגראַפען-אַטעליע „פּאָלאָניאַ" (גדאַנסקאַ 31), וואָס ווערט געלייטעט דורך בע-קאַנטען אויסגעצייכענטען פאָטאָגראַף-ספּעציאַליסט ה' גוטערמאַן.

זיין אַנשטאַלט איז פערזעהען מיט די מאָ-דערנסטע איינריכטונגען פון דער פאָטאָגראַפיר-קונסט. אַזוי אַרום איז ער אין דער לאַגע אויס-צופיהרען די נייעסטע אַרטיסטיש-פאָטאָגראַפישע אַר-בייטען.

—=—

א מיטינג פון כאַלופּניקעס

דער מענער-מאַגאַזין כאַלופּניקעס פעראיין אין לאָדז, האָט איינגעאָרדענט אַ מיטינג פאַר כאַלופּ-ניקעס און ספּעציעל פאַר'ן מענער-מאַגאַזין-פאַך. אויפ'ן מיטינג איז אַרומגערעדט געוואָרען די לאַגע אין פאַך, און די געשאַפענע לאַגע פאַר כאַלופּניקעס אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן נייעם כאַלופּניקעס-געזעץ. עס זענען צווישען אַנדערען אויך אַרויסגעטרעטען 2 פאַרשטעהער פון סאָציאַליסטישען האַנדווערקער-פעראיין און אַ שניידער פון לאָנדאָן אונזערס אַ בן-עיר ה' קויפמאַן, וועלכער האָט איבערגעגעבען אַ גרוס פון די לאָנדאָנער מענער-מאַגאַזין-שניידער. צום סוף זענען אָנגענומען געוואָרען רעזאָלוציעס, אין וועלכע עס ווערט קאָנסטאַטירט קעגען איינפיה-רען אין לעבען דאָס נייע-כאַלופּניקעס-געזעץ, וועל-כעס קען דערפיהרן צום אונטערגאַנג פון הונדערטער טויזענטער כאַלופּניקעס און אַ פּראָטעסט געגען דער נייער וואַהל-אָרדינאַציע.

ר. איזראַעל
משומדים
סענסאַצ. שפּאַנענדער ראָמאַן פון היינטיגען יודישען לעבען

65

— שעהן איז די וועלט. האָט סאבא געזאָגט. נע-מענדיג אידאן אונטערן אָרעם, איך פערליר קיינמאָל נישט דעם מוט.

— נאריש און אכזריותדיג איז די וועלט, האָט אידא דערויף געענטפערט. איך האָב שוין דעם מוט פערלוירען, זאָג מיר סאבא, וואָס ווילען מיר איצט טון?

— כ'זאָל אזוי וויסען פון שלעכטס ווי איך וויים צו זאָגען נביאות, זעה ווי גרויס און ווי שעהן די שטאָט איז. מיליאָנען מענשען דרעהען זיך דאָ אַ-רום אויף די גאַסען און אַלע לעבען און דו האָסט א דאגה מיט אזעלכע 2 יונגע בעשעפענישען ווי מיר זענען? מ'דאַרף שוין באמת האָבען לאנג דעם מוט פערלוירען אז דו זאָלסט אזוי טראַכטען.

— דו ביזט גליקליך, סאבא, מיט דיין נאַטור און כאראַקטער קען מען ווירקליך נישט פערלוירען ווע-רען. דו האָסט נאָך געדולד זיך צו איבעראשען מיט די צעהנדלינגער טויזענדער אויטאָמאָבילען וואָס לויפען אדורך די גאַסען, דו לעבסט נאָך איצט ביי דיין לאנגען מיטען ריטם פון דער מיליאָנענדיגער שטאָט און האָסט צייט זיך צו ענטציקען מיט יעדע נייעם וואָס דו זעהסט, אזוי ווי ס'וואָלט געוואַרט אויף דיר א וואַרימע היים, אזוי ווי דו וואָלסט געהאַט באָטש א מינדעסטען אויסזיכט אז מיר זאָלען קאָנען לעבען.

— נישקשה, דו קענסט מיך נאָך נישט, וועסט זעהן אז מיין פאַרגעפיהל נאַרט מיך נישט, און עס וועט אונז קיין שום שלעכטס נישט פּאַסירען.

— הלוואי, איך זעה נישט קיין שום אויסוועג.

— האָסט געזעהען אידא, אז פאַר די לעצטע עט-ליכע פענם האָב איך אוועקגעשיקט א בריף צו מיין פריינד, און איך בין זיכער אז ער וועט מיך נישט לאָזען אָהן דער ערשטער הילף.

— אָבער דו האָסט נאָך אפילו נישט געהאַט קיין אדרעס וואו ער זאָל דיר קענען העלפען, די נאַכט וועט צופאַלען און מיר וועלען זיך ארומשלעפען אי-בער די גאַסען,

— ביז צו דער נאַכט איז נאָך ווייט, איבריגענס איז נישט קיין אומגליק ווען מען דרעהט זיך ארום א נאַכט איבער די גאַסן פון א פרעמדען אָרט, קודם כל בעקענט מען זיך מיט דער שטאָט און מיט דעם נאַכט לעבען אין דער הויפּשטאָט פון דער וועלט. דאָס איז אויך עפּעס ווערט.

אידא האָט אָנגעקוקט סאבאַן, אזוי ווי יענע וואָלט פון זינען אראָפּ, ווי אזוי קען מען האָבען אזוי פיל מוט און אזוי פיל הומאָר בעת מען געפינט זיך אין א לאַגע אָהן אַנ'אויסוועג.

סאבא האָט נאָר אזוי גערעדט, כדי צו דערהוי-בען דעם מוט ביי אידאן, אין דער אמתען האָט זי געהאַט דיזעלבע מורא און דיזעלבע שרעק וואָס אידא.

— וואָס ווילען מיר ווירקליך טון, האָט זי גע-טראַכט, ס'איז דאָך נישט קיין קלייניגקייט, מיר ווע-לען דאָך אויסגעהען אין גאַס פון הונגער, קעלט און שמוץ. סאבא האָט זיך אָפּגעגעבען א חשבון דערפון; אפשר נאָך מעהר ווי אידא, וואָס דאָס הייסט אז אזעלכע צוויי יונגע מיידלעך ווי זיי, אָהן קענט-ניש פון דער שפּראַך, און אָהן אין בעקאַנטען, זאָ-לען זיך ארומדרעהען דורך גאַנצע נעכט איבער דער גרויסער שטאָט. קיין עצה איז אָבער נישט געווען, ביי זיך האָט זי געהאַט בעשלאָסען אז ווען ס'וועט צופאַלען די נאַכט און אין זייער לאַגע וועט זיך גאָר נישט ענדערען זאָלען זיי אריינגעהן אין דעם ערשטען אָנגעטראָפענעם פּאָליציי ביוראָ דאָרט איבערגעבען זייער גאַנץ איבערלעבעניש און פון דאָרט פערלאַנגען הילף. וועלכע זאָל בעשטעהען דערין אז אלס געלי-טענע פון די שיף-קאַטאַסטראָפע, זאָל מען זיי צוריק שיקען אין דעם לאַנד פון וואַנען זיי זענען געקומען, אין פוילען וואָלט שוין אַליץ אָנגענומען אַנדערע פאַר-מען, דאָרט וואָלט זי זיכער זיך שוין געקאָנט אַנ'עצה געבען און אויך אידא וואָלט נישט געהאַט מעהר וועגען וואָס צו זאָרגען.

פערשטעהט זיך אז נישט אידא און נאָך מעהר נישט סאבא האָבען נישט געוואוסט אז סטעפאַן האָט דורך זיין ברודער וועלכער האָט געהאַט אַנ'אָנגעזע העכע שטעלונג אין לאָנדאָן געהייסען צו אָבסערווי-רען די צוויי מיידלעך, בעזונדערס אידאַן, ער האָט געוואָלט וויסען ווי אזוי זי וועט זיך איינאָרדנען. געוויס וואָלט סטעפאַן געווען צופרידען ווען אידא זאָל זיך ווי עס איז איינאָרדנען. און דעמאָלט וואָלט ער מעהר נישט געגעבען צו וויסען פון זיך און אַליץ צווישען זיי וואָלט געווען פערענדיגט. ווען דאָס וועט אָבער נישט געשעהען, האָט סטעפאַן געפינען פאַר זיין חוב צו העלפען אידאַן. וועלכע קען דאָ אין דער גרויסער שטאָט איינגאַנצען פערלוירען געהען. סטע-פאַן איז אויך נישט געווען זיכער, צי די אין וועמענס געזעלשאַפט אידא געפינט זיך איז נישט קיין פרויען הענדלערין און אידא איז נישט אהער פערנאַרט גע-וואָרען.

אידא מיט סאבאַן זענען געגאַנגען פון איין גאַס אין דער אַנדערער, אליין נישט וויסענדיג וואו-אהין, פאַר יעדער אויסשטעלונג פון אַ קינאָ, וואַריע-טע אָדער קאַבאַרעט איז סאבא געבליבען שטעהן, אזוי ווי זי וואָלט פאַרגעפיהלט אז פון דאָנען קען קומען איהר הילף. שוין לאַנג האָט זיך איהר פער-וואָלט אריינצוגעהן אין דער דירעקציע פון ערשטען בעסטען וואַריעטע טעאַטער, און פרעגען צי מ'וואָלט נישט אַנגאַזשירט א טענצערין, זי האָט דאָס אָבער נישט געטון ווייל זי האָט די לאָנדאָנער טעאַטערס נישט געקענט, זי האָט נישט געוואוסט צי אריינ-געהענדיג צו דער ערשטער בעסטער דירעקציע וועט זי נישט אריינפאַלען אין א פּשוטען שאַנד הויז, זי האָט דעריבער אָפּגעשלעפּט דערמיט ביז ס'וועט שוין ווירקליך נישט זיין קיין עצה.

ס'איז געוואָרען מיטאָג צייט, קיינער פון זיי האָט אפילו מיט קיין וואָרט נישט דערמאָהנט, אז זיי זע-נען הונגעריג, הגם ס'האָט זיך זיי זעהר שטאַרק געוואָלט עסען, ס'האָט אָבער נישט געהאַט קיין שום זין צו רעדען וועגען דעם, ווייל קיין הילף דערפון האָט נישט געקענט זיין,

פאַרבייגעהענדיג פאַר א גרויסען קאַבאַרעט טעא-טער האָט סאבא זיך דעציזירט און געזאָגט, צו אי-דאַן:

— אידא קום מיט מיר דאָ אריין, איך האָב דאָ א בעקאַנטען און איך וועל זיך צו איהם ווענ-דען.

אידא האָט אָנגעקוקט איהר בעגלייטערין, אזוי ווי סאבא וואָלט פּלוצלונג פון זינען אראָפּ.

— וואָס רעדסטו סאבא, פון וואַנען האָסט דו דאָ א בעקאַנטען? אידא האָט אָנגעהויבען צו צווייי-פלען צי סאבא מיינט ווירקליך איהר טובה. וואו-הין וויל זי געהען? און וואָס פאַרא בעקאַנטען קען זי דאָס האָבען, אידא האָט מיט פערדאַכט געקוקט אויף סאבאַן.

— ניין, איך וועל נישט געהען מיט דיר, האָט זי געענטפערט, אויב דו האָסט דאָרט א בעקאַנטען געה דיר אַליין און איך ווינש דיר ערפאָלג.

— אידא, דו האָסט פערלוירען דעם צוטרוי צו מיר, אפשר מיינסטו אז איך וויל דיך פערנאַרען? קענסט מיט מיר געהען איך שווער דיר אז קיין שום שלעכטס דראָהט דיר נישט.

אידא האָט צוריק בעקומען דעם צוטרוי צו סאַ-באַן איבריגענס איז איהר געווען אַליץ איינס וואָס מיט איהר וועט געשעהן, זי איז צוזאַמען מיט סאַ-באַן אריין אין בנין פון טעאַטער, זיי האָבען גע-מוזט אדורכגעהן א גאַנצען לאַבירינט פון צימערען, ביז זיי זענען אָנגעקומען צום קאַבינעט פון דירעק-טאָר, צו וועמען סאבא האָט זיך געהייסען אָנמעל-דען

(פאָרטזעצונג קומט).

אָרײַ איז קראַפּט די פּעראָרדענונג וועגן עמיגראַציע-פּעסער

װיכטיגע אינסטרוקציעס פון צענטראַלן ארץ-ישראל-אַמט

ווי בעקאַנט איז שוין אריין אין קראַפט די פער־אָרדנונג פון דער מאַכט, לויט וועלכער די סטאַראָס־טעס, וועלען מעהר נישט ארויסגעבען קיין עמי־גראַציע־פּאַס דעם פּעטענט אויף דער האַנד, נאָר אַלע עמיגראַציע - פּעטענטען וועלען איבערגעשיקט ווערען דירעקט צו די געגעבענע עמיגראַציע־אינ־סטיטוציעס.

כּדי צו פערלייכטערן די חלוצים און עולים דאָס אויסאַרבייטען די עמיגראַציע־פּעסער, און בעפרייען זיי פון כּלערליי פערמיטלער און מאַכער האָט דער צענטראַלער א״י־אַמט, לויט א הסכּם און וואונש פון די מאַכט־אָרגאַנען, געשלאָסען אַן אָפּמאַך מיט׳ן עמיגראַציע - סינדיקאַט בנוגע דער דורכפיהרונג פון די פאָרמאַליטעטען אויף צו בעקומען עמיגראַ־ציע־פּעסער קיין א״י פאַר אַלע קאַטעגאָריעס עולים.

לויט דעם דאָזיגען אָפּמאַך וועט די פּראָצעדור פאַר א חלוץ און עולה צו בעקומען א עמיגראַציע־פּאַס זיין פון איצט אָן פאָלגענדער:

יעדער עולה, וואָס האָט אַן׳איינרייזע־ערלויב־ניש קיין א״י, אָדער איז בעשטעטיגט צו עליה אויף א סערטיפיקאַט, וועט בעקומען פון א״י־אַמט א פאָר מולאַר אויף א ביטע צום עמיגראַציע - אינספּעקטאָר כּדי צו דערהאַלטען אַן׳ערלויבניש אויף אַן׳אומזיס־טען עמיגראַציע־פּאַס.

די דאָזיגע ביטע, גענוי אויסגעפיהלט און אייגענ־הענדיג אונטערגעשריבען, שיקט צוריק דער ווטענט צום א״י־אַמט. אויף דעם סמך פון דער ביטע בע־קומט דער א״י־אַמט די ערלויבניש פון עמיגראַציע־אינספּעקטאָר און ער שיקט זי איבער צו דער ענט־שפּרעכענדער אָפּטיילונג פון עמיגראַציע־סינדיקאַט, פערשטענדיגענדיג וועגען דעם גלייכצייטיג דעם פּע־טענט. דער עמיגראַציע־סינדיקאַט פון זיין זייט, דערהאַלטענדיג די ערלויבניש, איז מודיע וועגען דעם דעם עולה, ערטיילענדיג איהם גלייכצייטיג די נויטיגע אָנווייזונגען און אינפאָרמאַציעס. אויפ׳ן פער־לאַנג פון פּעטענט, דאַרף די געגעבענע אָפּטיילונג אָדער אַגענטור פון עמיגראַציע־סינדיקאַט ערלעדי־גען פאַר איהם אַלע פאָרמאַליטעטען אין סטאַראָס־טווא. דערביי איז דער פּעטענט נישט מחויב זיך ווענ־דען צום סינדיקאַט פערזענליך, ער קען דאָס אויך מאַכען שריפטליך.

דער עולה קען אויך, אויב ער וויל, אַליין זיך ווענדען דירעקט צום סטאַראָסטוואַ מיט דער ביטע וועגען עמיגראַציע־פּאַס.

ווען דער פּאַס איז שוין אויסגעאַרבייט אין סטאַ־ראָסטוואַ, וועט ער פאַר קיין שום פאַל נישט אַרויס־געגעבען ווערען דעם פּעטענט פערזענליך, נאָר ער וועט איבערגעשיקט ווערען דער ענטשפּרעכענדער אָפּטיילונג פון עמיגראַציע - סינדיקאַט, וועלכער שיקט איהם דאַן איבער דירעקט צום צענטראַלען א״י־אַמט, מיטטיילענדיג גלייכצייטיג וועגען דעם דעם עולה.

אין די שטעט, וואו עס עקזיסטירען אָפּטיילונ־גען פון דער צענטראַלער יודישער עמיגראַציע־גע־זעלשאַפט „יעאַס״, קענען די חלוצים און עולים זיך ווענדען נאָך יורידישע הילף און אַדורכפיהרען די פאָרמאַליטעטען פון אויסאַרבייטען דעם עמיגראַ־ציע־פּאַס, אָדער דורך „יעאַס״, אָדער דורך דעם סינדיקאַט. דאָס איז נוגע די שטעט און פּאָוויאַטען: וואַרשאַ, לאָדז, לעמבערג, ווילנע, ראָוונאַ, בריסק און ביאַליסטאָק.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די עולים און חלוצים פון די דערמאָנטע 7 פּונקטען, דאַרף בע־מערקט ווערען, אַז דער „יעאַס״ וועט קענען בעדי־נען נאָר די עולים, וואָס וועלען נאָך פאַרן איבער־שיקען אין א״י־אַמט די ביטע אויפ׳ן עמיגראַציע־פּאַס, זיך שטעלען אין פערבינדונג, פּערזענליך אָדער שריפטליך, מיט דער ענטשפּרעכענדער „יעאַס״־אָפּטיילונג, וועלכע וועט פערזעהן דעם פאָרמולאַר מיט איר שטעמפּעל.

פאַר זייער מיטהילף ביים אויסאַרבייטען דעם עמיגראַציע־פּאַס, וועלען סיי די אָפּטיילונגען פון „יעאַס״, סיי די אַגענטורען פון עמיגראַציע־סינדי־קאַט, נישט נעמען ביים עולה קיין שום אָפּצאָהל, ווייל דאָס ווערט שוין רעגולירט דורכ׳ן א״י־אַמט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נייער פּראָצעדור, וואָרענט דער א״י־אַמט אַלע קאַטעגאָריעס עולים, נישט צו ווענדען זיך נאָך ביים אויסאַרבייטען די רייזע־פאָרמאַליטעטען צו קיין שום אינסטיטוציע אָדער פּריוואַט־פּערזאָן, נאָר צום עמיגראַציע־סינדי־קאַט, און אין די אויבענדערמאָנטע 7 פּונקטען אָדער צום „יעאַס״, אָדער צום עמיגראַציע־סינדיקאַט.

ביי דער געלעגענהייט, האַלט דער צענטראַלער א״י־אַמט פאַר נויטיג צו דערקלערען, אַז די ידיעה, וואָס איז געוועזען אין דער פּרעסע אַז עמיגראַציע־פּעסער וועלען פון היינט אָן נישט אַרויסגעגעבען ווערען ביז דער פּעטענט וועט נישט האָבען איינ־געצאָהלט פאַר די רייזע - קאָסטען און וויזעס, האָט נישט קיין שום שייכות צו די עולים קיין א״י, וועמענס פּעסער דער סינדיקאַט וועט איבערשיקען אין א״י־אַמט תּיכּף נאָכ׳ן בעקומען זיי פון סטאַ־ראָסטאַ. (יט״א)

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20

יונג-טעאַטער
קינסטל. אָנפיהרונג: ד״ר מיכאַל בראַנדט.

היינט, פרייטאָג
ד. 12-טען יולי. 9 אָוונט

מאָרגען, שבת
ד. 13 יולי. 4 נאָכמ. און 9 אָוונט

זונטאָג 2 פאָרשטעלונגען

נאָר נאָך א קורצע צייט!

„באַסטאָן״

רעזשי: ד״ר בראַנדט. געשטאַלטונג פון רוים: אורבאַן באַך מיט׳ן אָנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל. — בילעטען צו בעקומען א גאַנצען טאָג אין „קולטור-ליגע״ און פון 6 נאָכמ. ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

גענעראַל-סעקרעטאַר פון פּויליש-פּאַלעסטינישער האַנדעלס-קאַמער געווילט אין לאָדז

נעכטען האָט געווילט אין לאָדז דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון פּויליש - פּאַלעסטינישען האַנדעלס־קאַמער אין תּל־אביב, ה׳ יוסף גראָסקאָפּף, וועלכער איז ספּעציעל געקומען קיין פּוילען, כּדי אויסצופאָר־שען די מעגליכקייטען אָנצובינדען א ענגען ווירט־שאַפטליכען קאָנטאַקט צווישען פּוילען און פּאַלעס־טינאַ.

אין משך פון זיין בעזוך אין לאָדז האָט ה׳ גראָסקאָפּף, וועלכער איז געקומען פון גדיניע, אָפּ־געהאַלטען אַן׳אינפאָרמאַטיווע קאָנפערענץ אין דער האַנדעלס־ און אינדוסטריע־קאַמער, אויך בעזוכט איינייגע טעקסטיל־פאַבריקען, וואו ער האָט זיך בע־קענט מיט דער איצטיגער לאַגע אין דער אינדוס־טריע. אויף די דאָזיגע קאָנפערענצען איז בעהאַנ־דעלט געוואָרען די נויטווענדיגקייט צו בעזייטיגען איינייגע שטערונגען אין דעם אומזאַץ פון די סחו־רות צווישען פּוילען און פּאַלעסטינאַ, ווייל די מעג־ליכקייט צו פערגרעסערן דעם עקספּאָרט אויף דעם דאָזיגען מאַרק סיי מצד דער טעקסטיל אינדוסטריע, ווי אויך אין אַנדערע בראַנזשעס זענען זעהר ערנס־טע.

מען נתנ׳ט נישט צוריק בײַ עפּעס זענען זײ דאָך געבליבען...

(א) אין שייכות מיט׳ן אויפלעזען דעם שטאָט־ראַט, האָט דער שטאָטישער רעגירונגס־קאָמיסאַריאַט אויפגעפאָדערט די עקס־ראַטמענער, זיי זאָלען צו־ריקגעבען זייערע לעגיטימאַציעס און די בחנם׳דיגע טראַמוואַי־בילעטען.

ווי מיר דערוויסען זיך, האָבען די עקס־ראַט־מענער גרויסגעוויזען אין דעם פאַל א מערקווירדיג אחדות, און זיי גיבען נישט אָפּ צוריק די גע־פאָדערטע דאָקומענטען.

— אוי, גיי לאָדען זיי צום ונתנה תוקף אָדער רוף זיי קנאַקניסעל...

פון דער זומער-קאָלאָניע „טאָז״

היינט קומט פון דער טאָז־ער זומער־קאָלאָניע די צווייטע גרופּע קינדער אין צאָל פון 210. די קינדער האָבען פערבראַכט אויף דער קאָלאָניע 4 וואָכען. דאָס איז די צווייטע גרופּע. אַזוי אַז דעם זומער האָבען שוין 400 קינדער געהאַט די מעגליכקייט פון 4־וואָכענדיגען אָפּרוה אין די פּרעכטיגע וועלדער פון ווישניאָוואַ־גוראַ.

מאָרגען שבת אין דער צייט פון איבערדרייס וועט אויף דער קאָלאָניע אין די גרויסע זאַלען, בעלויכטען ווערען פון עלעקטרישע ליכט, וועלכע איז היינטיגעס יאָהר איינגעפיהרט געוואָרען אויף דער קאָלאָניע, פאָרקומען א גרויסע זומער־פער־ווילונג.

די פערוויילונג ווערט איינגעאָרדענט פון די איינוואוינער פון ווישניאָוואַ־גוראַ.

עס זענען איינגעלאַדען געוואָרען צוויי גרוי־סע אָרקעסטערס, עס זענען פאָרבערייטעט געוואָרען פערשידענע אינטערעסאַנטע סיורפּריזען, עס וועט זיין א ביליגער און געזונטער בופעט — די פערווײַ־לונג וועט געוויס האָבען דערפאָלג. ווייל דער איינקונפט איז בעשטימט פאַר דער כּוס לערער זו־מער־קאָלאָניע פון „טאָז״.

די פערדינסטען פון דער אינסטיטוציע זענען אַלגעמיין בעקאַנט, ס׳איז צו דערוואַרטען, אַז די לאָדזער געזעלשאַפט וועט שטיצען „טאָז״ און די אונטערנעמונג, וועלכע „טאָז״ אָרדענט איין.

וויכטיג פאַר יודישע אַקאַדעמיקער

לויט דעם מוסטער פון די פאַרגאַנגענע יאָרען אָרדענט איין די פערוואַלטונג פון יודישען אַקאַ־דעמישען הויז אַ פאָרבערייטונגס־קורס צום קאָנ־קורס־עקזאַמען אויף אַלע פאַקולטעטען פון וואַר־שעווער פּאָליטעכניקום. דער פּראָגראַם פון קורס בעשטעהט פון פערפולקאָמען די פיזיקאַליש־מאַ־טעמאַטישע וויסענשאַפטען פון דער מיטעלשול און אַ דערגענצונג פון די זעלבע לויט די פאָדע־רונגען וועלכע ווערען געשטעלט ביים קאָנקורס־עגזאַמען.

דער פאָרבערייטונגס־קורס הויבט זיך אָן דעם 5־טען אויגוסט און וועט דויערן ביז צום טערמין פון קאָנקורס־עגזאַמען.

דער לעהרער־פּערסאָנאַל בעשטעהט נאָר פון אינזשיניערען־אַבסאָלווענטען פון וואַרשעווער פּאָ־ליטעכניקום.

די צוהערער פון קורס געניסען פון אַלע נויטיגע לעהר־מיטלען ווי מאָדעלען און קאָמפּלעטען פון עגזאַמען־מאַטעריאַל פון די פאַרגאַנגענע יאָה־רען. דער אָפּצאָהל פאַר׳ן גאַנצען קורס בעטרעפט 40 זלאָטעס. פאַר נישט פערמעגליכע ווייטגעהענדע הנחות. אַבסאָלווענטען פון דער כּראָווינץ געניסען פון זעהר ביליגע וואוינונגען אין אַקאַדעמישען הויז.

גענויע אינפאָרמאַציעס ערטיילט די קאַנצע־לאַריע פון יוד. אַקאַדעמישען הויז — וואַרשאַ, נאַמיעסטניקאָווסקאַ 7, יעדען טאָג פון 10—12 און פון 5—5 נאָכמ.

פּראָווינצער קאָנען בעקומען שריפטליכע אינ־פאָרמאַציעס, נאָכ׳ן אריינשיקען 25 גר. אין פּאָסט־מאַרקען.

פון „אוזדראָווויסקאַ״

דאָס פערשרייבען קראַנקע פרויען צום 5־טען סעזאָן קיין „אוזדראָווויסקאַ״ קומט פאָר דינסטאָג ד. 16־טען יולי ד. י. 3 נאָכמיטאַג.

מעלדען דאַרף מען זיך אין דער קאַנצעלאַריע (ציגעל־נאַס 21) מ׳דאַרף האָבען אַ פּאַס און א פאָטאָגראַפיע.

פון פּאַלעסטינא-אַמט

פרל. פרישמאַן פרימעט דאַרף זיך באַלד ווענ־דען אין ארץ־ישראל־אַמט (שרודמייסקאַ 29) פון 10 ביז 1 פאַרמ. אין איהר אייגענעם אינטערעס.

Casino

אָנהויב 6 נ״מ, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

היינט און פאָלג. טעג!

2 שלאַגערן איז איין פּראָגראַם

1) דאָס נאַכט-לעבען פון געטער

פול מיט הומאָר גרויסע פילם-סאַטירע.

2) די פּאַסירונגען פון א שלים-מזל

פילם פון פרייד און געלעכטער מיט׳ן אָנטייל פון׳ם נייעם

Charlie Chaplin – Sim Savo

אויסערן פּראָגראַם:

אויסלענדישע אַקטואַליטעטען

דער זאַל איז אידעאַל געקיהלט.

פערקלענערטע פרייזען!

דער מאָרגענדיגער קאָנצערט פון דאַנ׳ס כאָר אין העלענאָוו

דער מאָרגענדיגער קאָנצערט פון דאַנ׳ס כאָר אין „העלענאָוו״, האָט ביי אונז אין שטאָט אַרויס־גערופען אַ שטאַרקע פאַראינטערעסירונג, מחמת דער דאָזיגער כאָר איז דער בעסטער, נישט נאָר אין פּוילען נאָר געהער צו די בעסטע כאָרען אין אויסלאַנד, וואו, אין וועלכע אייראָפּעאישע צענטרען דאַנ׳ס כאָר האָט אַרויסגעטרעטען האָט ער אומעטום געהאַט א ריזיגען ערפאָלג. א חוץ דאַנ׳ס כאָר טרעט אויך מאָרגען אויף דער לאָדזער סימפאָ־נישער אָרקעסטער.

ס׳איז דערום צו דערוואַרטען, אַז דער מאָר־גענדיגער קאָנצערט אין „העלענאָוו״, וועט האָבען א גרויסען ערפאָלג.

בעראַטונג וועגען די אָרטאָדאָקסישע הכשרה-פּונקטען

נעכטען איז מצד דעם פּאַטראָנאַט איבער די לאָדזער הכשריסטען און הכשריסטינס ביי דער „בנות אגודת ישראל״ און „פּועלי אגודת ישראל״ גערופען געוואָרען אַ ענגערע אסיפה פון אַ גרופּע לאָדזער טוער צו באַזוכען זייערע 4 הכשרה־פּונקטען, וואו עס זענען פאַרהאַן קאָלעקטיווע אַר־בייטס־וואַרשטאַטען, אייגענע קיך און נאַכט־הויז. צווישען אַנדערע האָבען אין דער אסיפה אָנטייל גענומען פּרעזעס יוליוש לעווסטיין.

די הכשריסטינס האָבען אויפגענומען די געסט זייער בעגריסט און מכבד געווען מיט אייגען געבעקס, דערביי געוויזען זייערע אַרבייטס־וואַרשטאַטען און אילוסטרירט זייערע קאָלעקטיווע לעבענס־בעדינ־גונגען.

דירעקטאָר ראַבינאָוויטש האָט געהאַלטען אַ וואַרעמע רעדע, זיך ענטציקט מיט די קיבוצים און געמאַכט אויפמערקזאַם דעם פּאַטראָנאַט, אַז עס ווערט ווייניג געלייגט אַכט מצד דעם פּאַטראָנאַט צו בעקענען די געזעלשאַפט מיט די קיבוצים.

פּרעזעס לעווסטיין האָט גערעדט אין זעלבען זין און פייערליך פערזיכערט זיין אונטערשטיצונג אויף אַלע געביטען.

ראַטעוועט אייער געזונט

קראַנקע אויף רופּטורען (ברוך-קראַנקהייטען)

ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-גומי-באַנדאַזשען פון מיין מעטאָדע העלפען ראַדיקאַל אונטער גאַראַנטיע אָהן אָפּעראַציעס פון אַלע מינים ברוך-קראַנקהייטען (רופּטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער

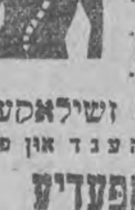

דאָס אַראָפּלאָזען זיך פון מאַגען און קישקעס איז בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספּע־ציעלע אינדיווידועלע צוגעפּאַסטע מויך-באַנדאַזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) אָרטאָפּעדישע הייל-גאָרסעטן אויף ביינער־שווינדזוכט און אַלע אַנדערע פעהלערן אָרטאָ־פּעדישע הייל-אַפּאַראַטען אויף פּלאַטפוס.

ספּעציעלע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען, אויף זשילאַקעס. — גומי-זאָקען לויט מאָס. קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלער אַנשטאַלט פאַר הייל-אָרטאָפּעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ

אויס לעמבערג

לאָדז, פּיראַמאָוויטשאַ 9 (אַלגינסקאַ)

(פּראָנט פּאַרטער), טעל. 177-09 נאָהענט פון לאָדזער פאַבריקס-באַהנהויף

בעמערקונג: דאָס ערשיינען פון די קראַנקע איז אויסגעבעדינגט נויטיג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען און דאַנק-בריף.

(אין זגערזש אויף טלאָמאַצקאַ № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

אכטונג, שוקלים!

די ווײלער-רשימות צום 19-טען ציוניסטישען קאנגרעס ווערען ארויסגעלייגט צום קאנטראלירען אין לאקאל פון שקל-קאמיטעט, שרודמיעסקא 29 שבת-צו-נאכט, דעם 13-טען יולי פון 9 ביז 11 אווענד און דעם 14-טען און 15-טען יולי פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

מיר מעלדען אלע שוקלים, אז אין די איבערנדערמאנטע טעג דארפען זיי קאנטראלירען, צי זיי זענען אריינגעטראגען געווארען אין די ווײלער-רשימות. נאך דעם טערמין וועט נישט מעגליך זיין מעהר צו קאנטראלירען די רשימות.

דער שקל-קאמיטעט איז לאדזש.

לודוויק זאץ האט געגומען לאדז מיט שטורם

(צו זיינע גאסטשפילען אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי”)

פון לאנגע יאהרען געדענקט שוין נישט דאס לאדזשער־יודישע טעאטער צו האבען אזא פרעקווענץ ווי לעצטענס אויף די פארשטעלונגען פון געניאלען טראגיקאמיקער לודוויק זאץ, עס קומט אזא פובלי־קום אין טעאטער אריין, וואס האבען שוין לאנג קיין יודישע פארשטעלונגען נישט געזען, און דער נאמען לודוויק זאץ איז געווארען א שם דבר ביי אלעמען אויף די ליפען, און עס איז קיין וואונדער, ווייל אזוי לאכען ווי מען לאכט איצט, געדענקט מען שוין נישט לאנג. „דער גזלן” מיט לודוויק זאץ ווערט נאך גע־שפילט אינגאנצען 4 מאל, היינט, מארגען בייטאג אין אווענד, און זונטאג.

נאר נאך א קורצע צייט „באסטא”

נאך געציילטע מאל וועט געשפילט ווערען דער רעפארטאזש וועגען סאקא־וואנצעטי אין זאל פון „פילהארמאניע”.

דער רעפארטאזש, וואס ווערט אינגענארטיג גע־שפילט דורך „יונג טעאטער” פון ווארשא, האט א גרויסען ערפאלג ביים עולם.

אלע, וואס האבען נישט געזעהן די פארשטעלונג דארפען זיך צואיילען ווארום „באסטאן” נאכ'ן אראפנעמען פון אפיש, וועט שוין נישט איבערגע־חזר'ט ווערען.

מעלדונגען

זש.ט.ק. (וואולטשאנסקא 35, טעל. 53-121) די נאהענטסטע אויספלוגען.

זונטאג, ד. 14־טען יולי ה. י. קומט פאר אן־אויספלוג נאך קאלומנע און טעאדאראוו. איינ־שרייבונגען ביז'ן 12־טען ה. ח.

פרייטאג, שבת און זונטאג, ד. 19. 20 און 21־טען יולי ה. י. קומט פאר א 3־טאגיגער אויס פלוג אויפ'ן פוילישען ים־ברעג (גדיניע, העל און קארוויע) איינשרייבונגען ביז'ן 16־טען ה. ח. איינשליסלעך.

אן אויספלוג מיט'ן גאנג פון דער ווייכסעל.

פון 20 — 31 יולי ה. י. קומט פאר א 11־טאגיגער אויספלוג מיט'ן גאנג פון דער ווייכסעל. אין פראגראם בעזוכען פון פלאצק, וולאצלאוועק, טשעכאטשינעק, טארן, דאנציג, צאפאט, גדיניע, העל איינשליסלעך מיט א 5־טאגיגען אויפענהאלט אויף דער זש.ט.ק.־קאלאניע אין קארוויע.

איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט ביז'ן 15. ה. ח.

זונטאג, ד. 21 ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג נאך ספאלע און טעאפילוו, שבת און זונטאג, ד. 27 און 28 יולי ה. י., קומט פאר א 2־טאגיגער אויספלוג נאך פיאטרקאוו וולאדזשימיעזשוו און סולעיווו.

טוריסטישע אפרוה־קאלאניע אין קארוויע ביים באלטישען ים.

דער סעקרעטאריאט פון זש.ט.ק. (וואולטשאנ־סקע 35, יט על. 53-121) נעמט אן טעגליך פון 2—10 און 6—10 איינשרייבונגען אויף דער טוריס־טישע אפרוה־קאלאניע אין קארוויע ביים באלטישען ים. די קאלאניע געפינט זיך הארט ביי דער פלאַ־זשע, אין דער גרעסטער ווילע „זניטש” און אריו־מיגע געביידעס. די צימערן 2—3 און 4־פערזאַ־ניגע. עס קומען פאר סיסטעמאטישע אויספלוגען אין דער אומגעגענד, בעז'ך פון גדיניע, דאנציג, העל. קארטוז (קאשובישער שווייץ) און אנד. אויפ'ן ארט א קלאוו ר. ראדיא, ביבליאטעק און טאג־פרעסע. דער נאהענטסטער טורנוס פאהרט אפ דעם 20־טען יולי ה. י.

איגוד הצמ"ד (אידענשטאטס־פארטיי) לפ לביה סניף בלודז פילסודסקיעגא 57

שבת דעם 13 יולי פינקטליך 8,30 אווענד קומט פאר א פאר ואהל פערזאמלונג מיט דער בע טייליגונג פון די ח"ח מגר. שעפסקי, שעדלעצקי און הערשקוביץ א. ד. ט. „די פר. אפ־ריטי אין א"י און די לינקע ציוניסטישע עקזעקוטיווע” איינ־גאנג פריי פאר חברים און סימפאטיקער, וואס בע זיצען שקלים.

ראדיא - פראגראם

פרייטאג דעם 12־טען יולי.

6.36 — גימנאסטיק. 6.50 — פליטען 7.30 — ידיעות. 7.35 — פליטען. 11.57 — צייט־סיגנאל. 12.03 — ידיעות. 12.15 — פאר זומער וואוינונ־גען און קור־ערטער. 1 — שמועס פאר פרויען. 1.05 — באלעט־מוזיק. 1.35 — פליטען. 3.15 — בערזע. 3.25 — עקספארט. 3.30 — פליטען. 4 — רעפע־ראט. 4.15 — קאנצערט. 4.45 — שמועס פאר קראנ קע. 4.50 — דערציעהלונג. 5.30 — קאנצערט. 6 — רעפארטאזש. 6.15 — „גאנץ פוילען זינגט.” 6.45 — פליטען. 7.15 — רעקלאמע קאנצערט. 7.50 — פרעהליכער מאנאלאג. 8 — פליטען. 8.45 — ידיעות. 9 — סימפ. קאנצערט. 10 — ספארט. 10.10 — פליטען, 11 — ידיעות, קאמו־ניקאטען.

שבת דעם 13־טען יולי

6.36 — גימנאסטיק. 6.50 — פליטען 7.30— ראטגעבער פאר טוריסטען און ספארטלער. 7.35— פליטען. 11.57 — צייט סיגנאל, 12.03 — ידיעות, 12.15 — פליטען. 1 — שמועס פאר פרויען, 1.30 — מוזיק. 2.30 — נייעס פון פליטען. 3.15 — בער־זע. 3.25 — אונזער ים האנדעל. 3.30 — פרעהליכע אוידיציע פאר קינדער. 4.15 — קאנצערט. 5 — פאר זומער וואוינונגען און קור־ערטער. 6 —ספארט ראטגעבער. 6.15 — „גאנץ פוילען זינגט”. 6.45 — לידער. 7.15 — רעקלאמע קאנצערט. 7.50 — שמועסען, 8 — פליטען. 8.10 — מוזיק. אוידיציע. 8.45 — ידיעות, 9 — אוידיציע פאר פאליאקען אין אויסלאנד. 9.30 — קאנצערט. 10 — ספארט. 10.30 — ארקעסטער. 11 — ידיעות, קאמוניקא־טען.

דער קאמף געגען פאשיזם

(ענדע פון זייט 7).

וואו מ'זאגט זיי צו נאטירליך „גאלדענע בערג”— „ברויט און פערווייליגונגען”, ווי אין אלטען רוים.

צו דעם קומט נאך צו א פסיכאלאגישער מאָ־מענט: דער „היטלער־גייסט” האט אויך געווירקט אויף פראנקרייך נישט ווייניגער ווי אויף מאנכע אנדערע לענדער און האט דא צערייצט די אפעטי־טען און אמביציעס פון געוויסע פערזאנען און קרייזען, וואס האבען זיך געוועהנליך שטענדיג געהאל־טען אין הינטערגרונד. פאשיזם הייסט קודם כל פערכאפען די מאכט, און אט דאס גראד רייצט זיי אממייסטען.

אויב די פאשיסטען נעניסען געוויסע סימפא־טיעס ביים רעאקציאנערען בירגערטום, דארף מען אבער נישט פערגעסען, אז דאס זעלביגע בירגערטום האט זעהר מורא פאר יעדער איבערקעהרעניש, פאר יעדען בירגער־קריג. דער ראנטיע, דער סוחר, דער הויזווירט ווייסען, וואס זיי ריזיקירען דערביי. זיי ציטערען איבער זייערע פערמעגען. און אויף זייער אונטערשטיצונג קענען די פאשיסטען נישט רעכע־נען. אין יעדען פאל קען פראנקרייך רוהיג זיין.

ס'איז פערהאן א כח, אנ'אקטיווער און ארגא־ניזירטער כח, וואס קען און וועט זיי בענדיגען. דאס איז די ארבייטערשאפט די לינקע פון אלע שא־טירונגען און די רעפובליק־געטרייע עלעמענטען פון בירגערטום, וועלכע ארדנען אין טאג פון פראנק־רייכס נאציאנאלען יום־טוב, דעם 14. יולי, א פראבע־מאביליזאציע פון זייערע שטרייט־קרעפטען, וועלכע זענען שטענדיג גרייט צום קאמף געגען אלץ, וואס איז רעאקציאנער, פאשיסטיש און היטלעריס־טיש.

Dr. med. H. LUBICZ

פאר הויט. וועגערישע און געשלעכטס־קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 114-32
עמפפאנגס־שטה' 8—10. 12—2 און 5—8 אווענד
זונטאג פון 9—11 בייטאג און יום־טוב פון 9—1.
פאר דאמען — א בעזונדערער ווארטע־זאל.

מעבעל

№6 №6

פון דער פיינסטער אויספיהרונג לויט'ן נייעסטען סטיל צו ערמעסיגטע פרייזען עמפפעהלט די פירמע

MARKOWICZ i NASIELSKI

6 Piotrkowska 6

tel. 149-71

בעמערקונג: די ווענינער מאדערן מעבעל פערקויף איך מיט ביליגער 75%

№6 №6

ביי לויי־יאדר 1895—1935 שוין 40 יאהר

ארטאפעדישער אנשטאלט
ר. קאוואלסקי
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59
מאדערנע ארטאפעדיע פון אייגענער פראדוקציע אונטער דער ליטונג פון בעדייטענדע פאכמענער, וועלכע זענען גע־ווארן אויסגעצייכענט מיט גאלדענע און זילבערנע מעדא' אויף אויסשטעלונגען. עמפפעהלט בויך־פאסען (רעפטורע הע) פראטעזען, גאמטען אויף מעס. פערקרימונגען פון רוקען־בין, גראדע־האלטענדע אנלאגען אויף פלאטפוס. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר ווירקזאמע אויסקורירונג פון קראנקע. דער ארטאפעדי־אנשטאלט איז אויס'ן ארט. שנעלע און סאלידע אויספיהרונג. די פרייזען זענען צוליבן יעדען זעהר ביליג.

א קראנקער מאגען
איז אפט גורם פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
איז א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, ביי בעזו־נדערע אבסטרוקציע, זענען א מילד נאטירליך אבפיהר־גונגס־מיטעל, ביי בעזייטיגען די פארדויאונגס־עלעמענטען וועלכע פערגיפטען דעם קערפער.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
מערען אויך גערן געברויכט דורך קראנקע בא לעבער לייען, ניערן, גאלשטיינער און מערידען.

רעטשניצע

פון דאקטוירים · ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען־קאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

דאס איבערגעטראגענע פון ווארשא
Laboratorjum analiz lekarskich
„SANITAS“
Mag. Chem. G. SZAMES
(abs. kurs. anal. lek. P. Z. H.)
Wólczańska 41, tel. 232-94
פיהרט אויס אלע ארט אנאליזען פון בלוט, אורין, פלעגמע א. א.
אויפן מעלעפאנישען פערלאנג שיקען מיר נאכן מאטעריאל און שיקען אפ די אנאליזען אהיים

רעטשניצע

פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
מעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וענעריש־קראנקע, מענער־שוועכע
און הויט־קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס־סטאציע
אין טאמיג א נאגעצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל
א בעראטונג 3 זל.

Nareszcie

doczekaliśmy sprzedaży posezonowej
OBUWIA
Del-Ha
ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 59.
Każdy może sobie teraz pozwolić na kupno obuwia za bezcen.

Oto kilka przykładów:

Pantofle domowe już od zł. 1.—
Obuwie dla dzieci „ „ 4.—
D. Pantofelki oraz opanki „ 8.—
Obuwie męskie „ 9.—

Sprzedaż tylko detaliczna jak długo zapasy starczą.
Korzystajcie z tej rzadkiej okazji taniego zakupu, a zaoszczędzicie dużo pieniędzy.

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא־אנאליזען
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—8 אווענד

אויפפאדערונג

צו די סוויטער־נייער אין לאדז

לויט דעם בעשלוס פון דער פער־וואלטונג פאדערן מיר אויף די סוויטער נייער, וועלכע האבען נישט געפינען פאר נויטיג צו קומען זיך דעקלארירען אלס מיטגליד פון סוויטער נייער פאך, איז נאך פאראן צייט ביז דער 25.VII שפעטער וועלען מיר קיין פרישע מיט־גלידער נישט אננעמען ווייל מיר שליסען די ליסטע צום סעזאן.

בעמ.: מ'בעט די מיטגלידער צו קומען צו צאלען דעם בייטראג. די קאנ־צעלאריע פון דער סעקציע סוויטער נייער ביי דער עקספאזיטור פיעטריקאווער 20 איז טעטיג זונטיג און מיטוואך פון 7 ביז 10 אווענד. מיט אכטונג

די פערוואלטונג

ווינטיג פאר שטאדט און פראווינץ!
מצבות
פון 25 זל. אן ביז די טייערסטע
גראניט - שטיינער. רעיעל און פינקטליך
פיהרט אויס די פירמע
„גראניט” אינהאבער יוסף סאט
לאדז, פאמארסקא 39. II הויף.
קאסטענאנשלעגע אומזיסט!

ד"ר וואלפזאהן

אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקערט
נארוטאוויטשא 2, טעל. 128-83.

ד"ר
ס. קאנטאר

ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (מענער־שוועכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אן פון 8—2 נ"מ און פון 6—9 או

Dr. med.
IGNACY GRYNBERG
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציאליסט פאר הארץ־קראנקהייטען)
17 CEGIELNIANA 17
telefon 174-15.
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אווענד.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראגמ. 1־טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוזע־אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולא־טאריש פון 9—2 און פון 4—8 אוונט

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער־שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 10—12 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל.
אונבעמיטעלטע — פמעשניצע־פרייז

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין־קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. med.
ANTONI ZALEWSKI
Chirurgja i Ortopedja
przeprowadził się
na ul. GŁÓWNĄ 5, tel. 136-60
przyjmuje od 4–6 ppoł.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען־קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
דיאטערמיע, עלעקטראקאגילאציע.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—6 נאכמ.

Dr. med.
MARJA KOHNOWA
געוו. ארצט פון אויגען־קליניק אין ווין
ספעצ. פאר אויגען־קראנקהייטען
לאדז, פילסודסקיעגא 51,
טעל. 170-03.
נעהמט אן פון 1—12 און פון 4—6 נאכמ.

ח. באַרדיני נאַרוטאָוויטשאַ 7

ופּיעטריקאָווער 43) מאַכט בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט, אַז דעם 16-טען ד. ח. ווערט מיין **רעסטאָראַן** יוערעז איבערגעטראָגען אויף **נאַרוטאָוויטשאַ 7 פּאַרטער, איינגאַנג דורכן טויער מיטאָגען** אין עמפּפעהלט וו״ט ע ר די בעקאַנטע מיט זייער גוטסקייט

„JERZY MILL" Łódź, Piotrkowska 73 poleca wieczne pióra

Repr. wiecznych piór Dr. JUNGH'a na Rzp. Polską i w. m. Gdańsk.

היינט און פאלגענדע טעג! — מיליאָנען האָבען געלעזען די ערצעהלונג – מיליאָנען וועלען זעהען דעם פילם א. נ.

„דאָס גרויסע געשעהעניש"

ריהרענדע געשיכטע פון אַ פריינדשאַפט צווישען אַ יתומה און אַ גאַלערגיק. אין די הויפּטראָלען Henry Hull, Philips Holmes i Jane Wyatt

אָנהויב 5,30 נאָכמ. שבת 4 נאָכמ. זונטאָג 2 נאָכמ.

נעכסטער פּראָגראַם: „די קאַריערע פון ANNA CARVER" אין די הויפּטראָלען: Fay Wray i Gene Reymond

פּלאַנג-קינא-טעאַטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (רוג קאָפּערניקוס)

היינט און פאלגענדע טעג

איינציגער פּלאַנג-קינא אין גאָרטען! **RAKIETA** שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג! HARRY BAUR

ANNA BELLA און RICHARD WILLM בעפּיילינען זיך אין דעם גיגאַנטישען מייסטערווערק, וואָס אילוסטרירט דאָס לעבען פון דעם נאָכ־מלחמה'דיגען רוסלאַנד

„מאָסקווער נעכט"

אויסער ערשטען סעאַנס און פּריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען זענען די פּלעצער צו 54 גר.

נעכסטער פּראָגראַם: די בלומען-פערקויפערין פון פּראַטער".

Miraż 11 ליסטאָפּאַד 16

אָנהייב 4 נאָכמיטאָג

היינט פּרעמיערע! פילם פון דער סאָוו. פּראָדוקציע Sojuzkino Leningrad א. נ. היינט פּרעמיערע!

דער לעצטער אַטאַמאַן אַנענקאָוו

אין דער הויפּטראָלע R. GARDIN i B ŁYWANOW

ווי אויך „דיערד וויל". דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף רוסיש. פּראָד. Sowkino Moskwa

---

ADRIA גלובנאַ 1 — אָנהייב 5 נאָכמיטאָג

היינט צום לעצטען מאָל „קונסט פון לעבען" גרויסער פילם געשאַפען אויפן גרונד פון אַקטועלע פּסיכאָלאָגישע פּראָבלעמען א. נ. —

מאָרגען פּרעמיערע!

„דער רוים"

אין די הויפּטראָלען: DOROTHEA WIECK און דאָס גענילע קינד Baby de Roy

אויסערן פּראָגראַם קאָמעדיע און אַקטואַליטעטען

METRO פּושעיאַר 2 — אָנהייב 4 נאָכמיטאָג

פּלאַנג-קינא-טעאַטער **CORSO** לעגיאָנאָוו 2/4

דער זאַל איז גוט ווענטילירט.

אָנהייב אין גוו. טעג 4 נאָכמ., שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

אונזער קאָנקורענצלאָזער פּראָגראַם! צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

I. — **„די האַנד פון אַ נקמה-נעהמער"**

גרויסע סענסאַציע פון לעבען אין ווילדן מזרח אין דער הויפּטראָל Ken Maynard

אין די וואונדערשיינע Glorja Shea ווי אויך דאָס פערד Tarzan פון בעקאַנטע. פערדל

II. — **„די פּערפּידרעריד"** וואונדערשעהנע דראַמע פון לעבען פון דער גרויסער שטאָט

אין די הויפּטראָלען: JEAN GRAWFORD, CLARK GABLE

וואונדערליכע אויסשטאַטונג! ליבע! רייץ! הומאָר!

פּרייזען פון די פּלעצער: 50 גר. און 54 גר.

אָנהייב 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

קליינע אַנאָנסען

פּרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאָטי

פּרייז פון אַנ'אָנאָנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאָטי

ראַקאַלעז!

צו פּערמיטען אַ מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען נישט קרעמפּירענדען איינגאַנג 20 זל. אַ מאָנאַט. אַל. 1 מאַי 20, רעכטער איינגאַנג, וו. 41. 6434

אַ גרויס שעהן צימער, פּראָנט, ערשטער שטאָק, צו פּערדינגען פאַר צוויי אָנשטענדיגע פּריילינס צו שלאָפען עווענטועל פאַר אַ פּאָרפּאָלק.
Al. I Maj 20. m. 6.

ס'איז צו פּערדינגען אַ צימער פּריש רעמאָנטירט ספּעציעל פאַר אונפערהייראַטע יונגעלייט אָדער פּריילינס.
Al. I Maja 37, front m. 12,
Najhaus.

אַכטונג! צוליב אַפּרייזע איבערצוגעבען אַנ'איינגעפיהרט אייזען- און פאַרבען-געוועלב אין אַ געגענד וואָס בויט זיך. אָפּערטען אָפּצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע אונטער "1935".

אין בעסטען צענטרום אויף נאָוואָמיעסקאַ 24 צו פּערדינגען אַ האַנדעלס-קעלער. צו ערפאָהרען ביים ווירט.

צו פּערמיטען אַ שעהן צימער, פּראָנט, ערשטער שטאָק מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג. ביי יוזעפאָוויטש, כּזשעזשינער 11.

2 און 3 שטובען און קיך מיט בעקוועמליכקייטען, 3-טער שטאָק, צו פּערמיטען. אַלעע 1. מאַי 4, ביים ווירט.

אַ לאָקאַל מיט בעקוועמליכקייטען געאייגנעט פאַר געשעפט און וואוינונג צו פּערמיטען. צו ערפאָהרען פּיעטריקאָווער 21, ביים וועכטער. 9448

פון זאָפאָרט צו פּערמיטען 2 צימער און קיך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען טרעמבאַצקאַ 16, וויז אַ וויז סטאַשיק-פּאַרק אין אַ נייַ הויז, צו ערפאָהרען ביי קראַסאָשינסקי, פּשעיאַזר 30, אָנווייזונגען ביים וועכטער 6246

צו פּערמיטען אַ שטוב מיט צוויי פּענסטער אויף פּראַנציסקאַנער גאַס. צו ערפאָהרען פּאָמאָרסקאַ 35. ביי א. צוקערמאַן

איבערצוגעבען אַ גרויס לאָקאַל געאייגנעט אויף אַנ'עקספּעדיציע אָדער קליינע פאַבריק אין צענטרום שטאָט מיט עלעקטריע, וואַסער און צייטווייליגע קראַפט אויף שטשעלעצקאַ (קאַלעינגאַ 5), צו ערפאָהרען פּיעטריקאָווער 54, ביי די פּעראייניגטע פּליישער.

פּרייוע פּאָסטענס

ס'ווערט געזוכט אַ פרוי צו פיהרען ווירטשאַפט פאַר 2 עלטערע פּערזאָנען אין דאָרף. צו ערפאָהרען פּאָמאָרסקאַ 20, וואַרשאַווסקי פון 8 אָוונד. 9445

טריקאָ-נייערס און אַ לערן-מיידעל קענען זיך מעלדען פּאָדזשעטשנאַ 20, וואוינונג 20. 9447

עס ווערען געזוכט שטריקער אויף פּערשידענע האַנדשוה מיט איינענע מאַשינען 8-ער און 9-ער. Południowa 4 m. 8, „Elita", front, II piętro

אַ קוואַליפיצירטע טאַנדייט - וועשנייהערין און אַ וויקאַנטשאַרקע ווערען געזוכט ביי לצוין, פּאַלודניאָווע 7.

עס ווערט געזוכט אַ שטריקער מיט אַ 8-ער מאַשין, ווי אויך אַ שטריקער געזעלען, צו ערפאָהרען ביי גאָלדבערג פּיעטריקאָווער 66 וו. 31 9462

ס'ווערט געברויכט אַ קוואַליפיצירטער פּערקויפער און אַ יונגעל אין אַ הורט-שניידער-צוגאָבען געשעפט געגען גוטען האָנאָראַר. אָפּערטען אונטער „K" אין אַדמ. פון דער צייטונג.

ס'איז נויטיג פון זאָפאָרט אַ יונגל אין דער רעסטאָראַציע קרעל. זשידאָווסקאַ 5 (מרדכי גבאים).

נויטיג קוואַליפיצירטע מאַשינערינס צו סוויטערס, נישט קוואַליפיצירטע נישט נויטיג. צעגעלניאַנאַ 37, וו. 25.

פּערשידענעס

אַ פּאָר הונדערט זלאָטעס קריגט דער, וועלכער קען מיר שאַפען אַ פּאָסטען אָדער וועלכע ס'איז אַרבייט ביי וועלכע כ'זאָל קענען פּערדינען ביז 30 זל. וועכענטליך. אָפּערטען אין „פּאָלקסבלאַט" פאַר „אַ פּאָר הונדערט".

אַכטונג, אַ פּאַלעסטינעזער, וועלכער פאָהרט צוריק קיין ארץ-ישראל, וויל מיטנעהמען אַ פּריילין געגען אַ מעסיגער בעלוינונג. אָפּערטען אָפּצוגעבען אין דער אַדמיניסטראַציע פאַר "P".

אַ פעהיגער זשאָנדצע בעזיצט די בעסטע רעקאָמענדאַציעס וויל אָננעמען איינציגע הייזער אויף אַדמיניסטראַציע אָדער צו פיהרען מעלדונקעס פאַר אַ קליינעם געהאַלט עווענטועל אַ פּענסיע אָפּערטען אונטער .H. M אין אַדמינ.

אַכטונג שטריקער פאַבריקאַנטען איך נעהם אָן אַרבייט אויף 8-טער און 12-ער מאַשינען. וואַקסמאַן פּראַנציסקאַנער 40.

בילינ צו פּערקויפען אַ זומער-וואוינונג בעשטעהענד פון 2 שטובען מיט אַ גרויסען פּלאַץ און נערטענדל נעבען טעאָפּילאָוו, אָפּערטען אין אַדמ. אונטער זומער-וואוינונג.

קאַוויאַרנאַ — באַר אין צענטרום שטאָט צוליב אַפּרייזע ביליג צו פּערקויפען אינפאָרמאַציעס: טעלעפאָן 27–166

העברעאישע און ענגלישע לעקציעס 5 זל. מאָנאַטליך אין סטודיום T.S.W.J. אָנמעלדונגען: פּיעטריקאָווער 31 פּראָנט 2-טער שטאָק, וו. 4 און 11 ליסטאָפּאַדאַ 31 פּראָנט

לעהרערין! גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט פאַר ערוואַקסענע אין פּויליש, יודישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען. לאַסמאַן, בושעוויגער 15

אַ שדכן ווערט געזוכט אָפּערטען אונטער „דער פעהיגער".

ס'ווערט אָנגענומען צו אַרבייטען סוויטערס אויף לוין אויף 8-ער 9/10-ער שטריק-מאַשינען אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „לוינער".

עס ווערט געזוכט געלעגענהייטליך צו קויפען אַ קינדער-וועגעלע. אָפּערטען אונטער „וועגעלע" ביטע אָפּצוגעבען אין אַדמינ. פון דער צייטונג.

אַ שותף מיט 10 טויזענד זלאָטעס ווערט געזוכט פאַר אַ לאַנג יאָהריגען פאָהרער פון אַנציג-שטאָפען, פּרנסה און עפּיס מעהר געזיכערט. אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „גוט-געשעפט".

אַ שותף ווערט געזוכט צו אַנ'איינגעפיהרט מאַנופאַקטור-געשעפט אין בעסטען פּונקט מיט אַ סומע פון 7–8 טויזענד זל. אָפּערטען אונטער „שותף" אין אַדמינ.

2 שטריק-מאַשינען 8-ער צו פּערקויפען אין בעסטען צושטאַנד צו דערוויסען זיך פּאָמאָרסקאַ 24 וו. 26.

כ'נעם אָן צו מאַכען שלעסער צו סוויטערס, הענטשקעס און זאָקען-מאַשינען פון בעסטען שטאָל. פּאָמאָרסקאַ 14 אין הויף.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrówska 112 1-sze piętro, m. 6 godz. 6—8 wiecz.

Zaginiony został weksel na zł .54 pł. 30 X—35 wyst' Szyja Goldberg. Zwrócić za wynagrodzeniem Bazarna 1, Żelichowski.

Wykwintny manicur. Ceny przystępne u manicurzystki RÓZi ul. Pomorska 39 fr. I piętro.

מ'בעט מודיע צו זיין, אַז דער אַמשינאָווער רבי שליט"א פון דאַדאָמסק איז דאַ אין לאָדז און פּערבלייבט ביז מיטוואָך ביי יצחק יעקב צוקערמאַן, נאָוואָמיעסקאַ 15 וו. 14.

געשעפטס-איינריכטונג פון וואָלענע מאַנופאַקטור זוך איך צו קויפען. אָפּערטען אונטער "W" אין אַדמיניסטראַציע.

צו אַ גוט-פּראָספּערירענדעס געשעפט אָדער פאַבריקאַציע, וויל איך צוטרעטען אַלס שותף. אַ קאַפּיטאַל פון 50 טויזענד זלאָטיס, אויך מעהר. אָפּערטען אין אַדמ. פון דער צייטונג אונטער "P. 50".

אַכטונג! די קונסטשטאָפּערין פון נאַר-לודקאַ 12 האָט זיך איבערגעצויגען אויף 11 ליסטאָפּאַדאַ 29. מיר שטאָפּען לעכער און געוואַלדריסען און אַנציגער און קליידער נישט צו דערקענען, אויך אַנציגער צו פּרעסען, רייניגען, צורעכטמאַכען צו זעהר ביליגע פּרייזען. אַר־גאַנק. ליסטאָפּאַדאַ 29 .11

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.

פראַנצויזישער וויצע־מיניסטער פאַר קאָלאָניען פאַר א יודישער אײַנוואַנדערונג קיין סיריען

וויען, (יט"א). אין דעם נאָדוואָס ערשינענעם נומער „פּאַלעסטינא־לעוואַנטע ־ קוריער" פּערעפענטליכט דער פראַנצויזישער וויצע־מיניסטער פאַר קאָלאָניען מ. קאַנדאַס אַנ'אַרטיקעל, אין וועלכען ער זאָגט זיך ענטשידען אַרוים פאַר א יודישער אײַנוואַנדערונג קיין סיריען, אין דעם אַרטיקעל ווערט געזאָגט, צװ. אנד.: „עס איז אונבעדינגט נויטיג, אז די יודישע אָרגאַניזאַציעס אין פראַנקרייך זאָלען ערמוטיגען און שטיצען די יודישע אימיגראַציע אין די פראַנצויזישע קאָלאָניעס. איך בעוואונדער דאָס גראַנדיעזע ווערק פון די יודען, אין ארץ ישראל. וואָס האָט נישט קיין גלייכען מיטן אויסנאַהם פון דער דרום אפריקאַנישער קאָלאָניזאַציע, ווען די יודען וועלען זיך בעזעצען אין אונזערע קאָלאָניעס, דאַן מוזען מיר ווי ווייט מעגליך קומען זיי צו־הילף, די מאַנדאַט לענדער ווי סיריען און לבנון וואָלטען פיל געקענט געניסען פון דער יודישער אײַנוואַנדערונג און איך בין איבערצייגט, אז די יודען וועלען אין דעם לאַנד אויספיהרען גלייך ווי אין א"י, א נוצליכע אַרבייט, פון מיין זייט וועל איך די יודישע קאָלאָניזאַציע שטאַרק אונטערשטיצען און איך דריק אויס דעם וואונש, אז די פראַנצויזישע רעגירונג זאָל גלייך בעשטימען א קאָמיסיע וואָס וועט בעהאַנדלען דאָס גאַנצע פּראָבלעם אין אַלע זיינע פּרטים. איך בין זיכער, אז די דאָזיגע אָנשטרענגונגען וועלען אונטערשטיצט ווערען דורך דער מעהרהייט פון פּאַרלאַמענט, די גובערנאַטאָרען פון די קאָלאָניעס און דער הויך קאָמיסאַר פון סיריען וועלען זיכער נישט ענטזאָגען זייער מיטהילף ביי דער פערווירקליכונג פון דעם דאָזיגען פּלאַן".

—=—

צום קאַמף מיט טומעל.

אייערע נערוועז וועלען אויסרוהען!
פאָדערט נאָר די מאַרקע „בערסאָן"
דוּרכט אָפּ נאָכגעמאַכטע!

די אויפגאַבען פון מכבי־צוזאַמענפאָהר

וואַרשע יט"א), אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם צוזאַמענפאָהר פון מכבי־פערבאַנד אין פּוילען, וואָס עפענט זיך דעם נעכסטען שבת, האָט דעפּ. דר. ראַזמאַרין אַלס פּרעזעס פון מכבי פערבאַנד ערטיילט דעם יט"א פאָרשטעהער פאָלגענדע אויפקלערונגען:

איך האָב איבערגענומען דעם פּאָרזיץ פון מכבי פערבאַנד, ווען דער מצב פון דער אָרגאַניזאַציע איז געוועזן א גאַנץ שווערער, איצט אָבער נאָכן פערלויף פון צוויי יאָהר מוז איך פעסטשטעלען אז דער מצב האָט זיך אין פיל הינזיכטען פערבעסערט, דער פערבאַנד האָט זיך צונויפגעוואַקסען און א רייהע טעטיגקייטען בעזייטיגט געוואָרען, אין דער יודישער געזעלשאַפט בעזונדערס אין די א.ג. אינטעלעקטועלע קרייזען איז נאָך פאַראַן ווינציג פערשטענדניש פאַר דער בעדייטונג פון דער פיזישער אויפלעבונג פון פאָלק, נאָך אַלץ קוקט מען קרום אויף די יעניגע, וועלכע ציהען כלומרשט אָפּ די יוגענד פון גייסטיגער אַרבייט. פאַר די דאָזיגע מענשען איז פרעמד די ערפאַהרונג פון פיל גליקליכערע פעלקער, זיי ווילען אז עס זאָל ווייטער דויערן דער מצב פון פיזישער פערנאַכלעסיגונג, וואָס דערווייטערט די יודען דערפון, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר א מיטעל צו געווינען די פיזישע און גייסטיגע קראַפט, די דאָזיגע ראָל צווישען יודען האָט איבערגענומען מכבי און עס אונטערליגט נישט קיין צווייפעל אז דווקא אין די ריי־הען פון מכבי קענען יודען געפינען אַלץ דאָס, וואָס אַנדערע פעלקער געפינען אין מלוכהשע אָרגאַניזאַציעס.

מיר זענען נאָך דער צווייטער מכביאַדע אין א"י איצט וויל איך זיך בעגנוגענען מיט דער בעמערקונג, אז די מכביאַדע איז פערבונדען פון איין זייט מיט ריזיגע הוצאות און פון דער צווייטער זייט ווערען פערלוירען פאַר די גלות לענדער בעדייטענדע קאַרדען פון ספּאָרטלער, עס איז דאָך נישט קיין קלייניגקייט, אז צווישען די ספּאָרטלער און ספּאָרט־טוער האָבען זיך העכער 200 אריבערגעטראָגען קיין א"י, עס קומט נישט אויס אזוי לייכט צו געפינען פערטרעטער אויף זייער אָרט בעזונדערס ווען די פיזישע ערציהונג איז אזוי פערנאַכלעסיגט, דער דאָזיגער פאַקט וועט זיכער האָבען אַנ'אָפּקלאַנג אויף דעם צוזאַמענפאָהר פון מכבי, עס וועלען זיך געפינען אַזעלכע, וואָס וועלען מאַכען פעראַנטוואָרטליך די פערוואַלטונג פון מכבי פאַר די געשעהעניש, ווער ווייס אָבער צי קומט נישט דער עקזעקוטיווע פון מכבי גיכער א שבח.

דער מכבי־צוזאַמענפאָהר האָט פאַר זיך גרויסע אויפגאַבען, ער איז בערופען אַנצוצייכענען דעם פּראָגראַם אויף דער נאָהענטער צוקונפט, מען דאַרף זיך ענטשליסען אין וועלכער ריכטונג דאַרפען מיר פערשפּרייטען פיזישע ערציהונג צווישען ברייטע מאַסען. עס לאָזט זיך נישט פערהוילען דאָס עס בעמערקען זיך אונטערשידען פון אינטערעסען צווישען די גרויסע און קליינע קלובען. די גרויסע קלובען אינטערעסירען זיך בעזונדערס מיט ספּאָרט פערמעסטונגען די קליינע נויטיגען זיך אין אָרגאַניזאַציאָנעלער און אינסטרוקטאָרישער הילף ווען דער מכבי־פערבאַנד וואָלט געהאַט די מעגליכקייטען צו אַנגאַזשירען שטענדיגע אינסטרוקטאָרען וואָס וואָלטען אַרומגערייזט איבערן לאַנד, און אָנגעפיהרט מיט דעם טרענינג אין די קליינע קלובען, וואָלט די אַרבייט פון מכבי זיך געוואַלדיג צעוואַקסען.

זעהר וויכטיג איז דאָס פּראָבלעם פון דער אָרטאָדאָקסישער יוגענד וואָס איז א דאַנק די ספּעציפישע לעבענס־בעדינגונגען נאָך נישט אריינגעצויגען געוואָרען אין דער ספּאָרט בעוועגונג, הגם זי ווייזט אַרוים פאַר דער פיזישער ערציהונג א גרויסען אינטערעס, מען דאַרף די דאָזיגע יוגענד אומבעדינגט געווינען פאַר דער ספּאָרט בעוועגונג, ווייל דאָס איז אַנ אונערשעפּליכער רעזערוואואַר פון יוגענד כוחות.

די לעצטע פעראָרדנונג פון בילדונגס מיניסטעריום, וואָס גיט די חדרים עפענטליכע רעכט, פאָדערט אויך אז אין די חדרים זאָל מען לערנען גימנאַסטיק, פאַר דעם מכבי עפענט זיך א ברייטער אַרבייטס פעלד מען דאַרף בלויז וועלען און קענען געווינען די דאָזיגע יוגענד שיכטען פאַר די לאָזונגען פון פיזישער אויפלעבונג פון יודישען פאָלק.

עס זענען געוועזן פיל חסרונות אין דער אַרבייט פון דער פערגאַנגענער קאַדענץ די חסרונות זענען אונפערמיידבאַר גלייך ווי די קריטיק, איך בין אַליין אַנ'אָנהענגער פון קריטיק, אויב זי איז פריי פון פערזענליכער טענדענץ, מען דאַרף אָבער געדענקען אז אויף דעם געביט זענען נאָך פיל זאַכען נישט קריסטאַליזירט, עס בלייבט צום ביישפּיל אָפען די פראַגע צי זאָלען די ספּאָרט לאַגערען זיין צוטריטליך בלויז פאַר מכבי מיטגלידער אָדער אויך פאַר ברייטערע קרייזען, אויף דעם אָרגאַניזאַציאָנעלען געביט דאַרף מען אויסנוצען די ביז איצטיגע ערפאַהרונגען, דער צוזאַמענפאָהר פון מכבי וועט ערפיהלען זיין אויפגאַבע אויב ער וועט אויף די אַלע פראַגען געבען א ערמוטיגען און שטיצען די יודישע אָרגאַניזאַציעס קלאָהרען און ענטשלאָסענעם ענטפער.

ווירטשאַפטליכער אויפבוי פון ארץ ישראל

ירושלים, (יט"א). אין דער קאָלאָניע אבן יהודה איז פאָרגעקומען די פייערונג פון לעגען דעם גרונדשטיין אונטערן ערשטען עפענטליכען בנין אין דער קאָלאָניע — א 2שטאָקיגען שול־בנין, וואָס וועט קאָסטען טויזענד פונט, עס זענען געהאַלטען געוואָרען א רייה רעדעס.

ירושלים, (יט"א). אונטערן פאָרזיץ פון מ. סמילאַנסקי איז פאָרגעקומען אַנ'אַלגעמיינע בעריכטס פערזאַמלונג פון „באַנק האכרים", אויף דער פערזאַמלונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרען די גינסטיגע ענטוויקלונג פון דער באַנק און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו פערגרעסערען דעם קאַפּיטאַל פון דער באַנק אין משך פון לויפענדען יאָהר ביז 50,000 פונט.

ירושלים, (יט"א). אין עתלית איז מען צוגעטרעטען צו בויען א פּאַפּיר פאַבריק, אין שכם בויט זיך איצט א שוועבעלעך פאַבריק.

8 יודען אַרעסטירט אַלס „אונלעגאַלע" עולים

ירושלים, (יט"א). אַנ'ענגלישער סערזשאַנט האָט נישט ווייט פון דאָרף ביצה (עכו'ער קרייז), פערהאַלטען 8 יודען, דערונטער 2 פרויען, וועלכע זענען אריינגעקומען אין לאַנד אָהן וויזעס.

פאַר יודישער צוריקהאַלטונג און ווירדע

בערלין (יט"א). די פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה אין בערלין פערעפענטליכט אין „געמיינדע בלאַט" פאָלגענדע ערקלערונג: „מיר האַלטען פאַר וויכטיג זיך צו ווענדען צו אַלע קהלה מיטגלידער מיט א דרינגענדער ביטע זיך שטענדיג אויסצייכענען אין דער עפענטליכקייט, בעזונדערס אין עפענטליכע לאָקאַלען, מיט דער געפאָדערטער צוריקהאַלטונג".

פּראָפעסאָר שמעון אשכנזי

(פּערזענליכע כאַראַקטעריסטיק)

פון ראובן ברײַנין

אויף מיין פאָרלעזונגס־טור איבער גאַליציע, וואָס איך האָב געמאַכט אין יאָהר 1907, האָב איך ענדע אָקטאָבער פון יענעם יאָהר דערהאַלטען אַנ'אײַנלאַדונג פון פּראָפעסאָר שמעון אשכנזי צו בעזוכען איהם אין זיין הויז, אין לעמבערג.

נאָך איידער איך האָב זיך מיט איהם פּערזענליך בעקענט, האָב איך געהאַט געלעזען וועגען איהם עטליכע מאָל. עס איז מיר אויך בעקאַנט געווען. אז ער, אשכנזי, איז דער איינציגער יוד, וועלכער האָט א שטאַרקען איינפלוס אויף דעם פּוילישען אדעל, אויף זיינע פיהרער און אויף זייער פּאָליטיק.

דער פּראָפעסאָר אשכנזי איז צו יענער צייט געווען דער „ספּיריטוס רעקטאָר" (דער פיהרענדער גייסט) פון דער פּוילישער רעאַל־פּאָליטיק אין רוסלאַנד. ער איז געווען דער איינציגער יוד, וועלכער האָט פערנומען אַנ'אָנגעזעהענעם פּלאַץ אין די העכערע ספערען פון דער פּוילישער געזעלשאַפט און האָט געהאַט א געוויסע השפּעה אויף איהרע פּאָליטישע האַפענונגען.

די פּוילישע פירשטען, ווי פּאָטאָצקי און אַנדערע, פלעגען אָפט קומען צו אשכנזין אין הויז אויף בעזוך, כדי צו בעראַטען זיך מיט איהם וועגען דער פּאָליטישער טאַקטיק בנוגע געוויסע טאָג־פראַגען און וועגען זייערע בעציהונגען צו רוסלאַנד און אויך צו אַנדערע מדינות.

דער פּוילישער אדעל איז געווען דאַנקבאַר דעם יודישען פּראָפעסאָר, וועלכער האָט אריינגעגעבען א לעבעדיגען גייסט אין דער נייער געשיכטע פון דעם פּוילישען פאָלק, וואָס האָט געשילדערט די פּוילישע העלדען פון די לעצטע עפּאָכעס אזוי צויבערהאַפט, און וועלכער האָט, אַלס וויסענשאַפטלער, בעטאָנט אזוי שעהן און רייצענד די קולטור־אידעאַלען פון זייער פאָלק.

דעם 2. נאָוועמבער 1907 האָב איך געמאַכט מיין ערשטען בעזוך ביים פּראָפעסאָר אשכנזי אין הויז, וואו איך האָב פערבראַכט עטליכע שעה.

צוריקקומענדיג אין מיין האָטעל, האָב איך נאָך דעמזעלבען טאָג פערצייכענט אין מיין טאָג־בוך גאַנץ גענוי דעם געשפּרעך, וואָס איך האָב געהאַט מיט פּראָפעסאָר אשכנזי. אין יענעם געשפּרעך האָט אשכנזי אויסגעדריקט זיינע אָנזיכטען איבער זיין יודישער פּאָליטיק בנוגע צום פּוילישען פאָלק.

א טייל פון דעם געשפּרעך, אין וועלכען עס געפינט זיך אויך די כאַראַקטעריסטיק פונם יודישען היסטאָריקער, וויל איך דאָ איבערגעבען, לויט דעם ווי איך האָב עס דאַן פערצייכענט אין מיין טאָג־בוך.

* * *

„איך האָב געפרעגט אשכנזין וועגען זיינע בעציהונגען צו יודען און צום יודענטום. האָט ער מיר געענטפערט: „איך בין א יוד אין מיין נשמה און אין מיין גייסט און איך בין אויך א פּאָליאַק מיט דער גאַנצער נשמה און אין מיין גייסט".

„ווי איז דאָס מעגליך?" — האָב איך איהם געפרעגט.

— די זאַך איז גאַנץ איינפאַך, — האָט ער מיר געענטפערט, — איך בין א יוד מיט מיין גאַנצען הארצען. ווייל אַלס יוד בין איך געבוירען. מיין יחוס איז א לאַנגע קייט פון רבנים און גאונים אין פּוילען. אויך מיין פאָטער איז א בר אורין און ער איז ביז אויף היינטיגען טאָג א שטענדיגער לעזער פון דער נײַ־העברעאישער ליטעראַטור, און ווי מיר שיינט, האָט ער אין דער יוגענט געשריבען שירים אין דער נביאים־שפּראַך. אויך איך האָב געלערנט אין מיינע קינדער־יאָהרען העברעאיש און האָב אויך פערפאַסט שירים אין דער העברעאישער שפּראַך. זעלבסטפערשטענדליך, אז זיי האָבען קיין ווערט נישט געהאַט. — קינדערישע שטיפעריי.

— און איך פיהל זיך אַלס גוטער פּאָליאַק, — האָט פּראָפעסאָר אשכנזי ווייטער דערקלערט, — ווייל מיין פּאָליטישע וועלט־אַנשויאונג איז א רעאַליסטישע, א ממשות'דיגע, געשעפּט פון דער ווירקליכקייט זעלבסט. איך רעכען זיך נאָר מיט פעסטע פאַקטען. אמת, איך ווייס אַלע חסרונות פונם פּוילישען פאָלק; איך בין זיך מודה און איך וויל דאָס נישט אָפּלייקענען. אז אויך די בעסטע צווישען די פּאָליאַקען זענען נישט גאַנץ ריין פון אַנטיסעמיטיזם אין א געוויסער מאָס. עס זענען דאָ צווישען זיי אפילו גאַנץ שאַרפע אַנטיסעמיטען. דאָס אַלץ איז אמת. דאָך צווייפעל איך נישט, אז נישט נאָר די דייטשען, נאָר אויך די פראַנצויזען זענען אין יעדען פאַל גרעסערע און שטאַרקערע אַנטיסעמיטען, ווי מיר טרעפען זיי צווישען די ערגסטע פּאָליאַקען. שטעלט זיך נאָר פאָר: די צאָהל פון יודען אין רוסיש־פּוילען און אין גאַליציע גרייכט העכער זעכצעהן פּראָצענט! און איצט שטעלט זיך פאָר, ווען די יודען וואָלטען געווען אין פראַנקרייך אין אזא בעדייטענדער צאָהל — וואָלט מען זיי דאָרטען אפשר נישט פערפאָלגט אין א פיל גרעסערער מאָס ווי אין פּוילען? די הויך־ציוויליזירטע און קולטיווירטע פראַנקרייך האָט נישט קיין קראַפט לייכט צו פערדייען אפילו איהרע אכציג טויזענט יודען. קיין צווייפעל, אז די פּאָליאַקען זענען אייגענטליך פיל בעסער, פיל גערעכטער אין זייערע בעציהונגען צו יודען. דעריבער, טען מיר זענען ווירקליך בעזאָרגט וועגען דער לאַגע פון די יודען אין פּוילען, דאַן מוזען מיר — יאָ, מיר זענען מחויב — צו בעטאָנען געהעריג דאָס פּוילענטום פון יענע יודען, וועמעס שיקזאַל איז פערבונדען מיט פּוילען.

„אָבער די יודען זענען דאָך א פאָלק", האָב איך איהם ווידערשפּראָכען, „ווי קאָן א נאַציע אָדער א גרויסער טייל פון איהר זיך אָפּזאָגען פון זיך זעלבסט? ווי קאָן א נאַציע, וואָס די געשיכטע האָט זי געצייכענט, און אין געוויסע פאַלען אפילו אויסגעצייכענט מיט איהרע בעזונדערע אייגענשאַפטען — ווי קאָן אזא פאָלק זיין אָדער ווערען דאָס וואָס עס איז נישט? וואו איז דער יושר אין אייער פּאָליטיק?"

— נאָך מיין מיינונג, — האָט אשכנזי אין א פערטראַכטען טאָן געענטפערט, — זענען די יודען נישט קיין פאָלק, אָבער אויך נישט קיין „נישט־פאָלק". עס פעהלען זיי יענע זאַכען און בעזיצונגען, וועלכע גיבען דאָס רעכט צו א געוויסען קיבוץ צו רופען זיך מיטן נאָמען פאָלק. צו גלייכער צייט האָבען די יודען געוויסע אייגענשאַפטען, וואָס א דאַנק זיי קאָן מען זיי אויך נישט פערעכענען אַלס „נישט־פאָלק".

„הייסט דאָס, לויט אייער מיינונג, אז מיר יודען זענען א מין „אַנדרוגינוס" צווישען די פעלקער? האָב איך איך ריכטיג פערשטאַנען?"

— גאַנץ ריכטיג.

„וועלכע זאַכען און בעזיצונגען פעהלען אונז, וואָס צוליב דעם קאָנען מיר זיך נישט בעטראַכטען אַלס פאָלק?"

— מיר האָבען נישט קיין לאַנד און קיין נאַציאָנאַלע שפּראַך.

— מיר האָבען יאָ א לאַנד, וואָס מען האָט ביי אונז מיט געוואַלט אוועקגערויבט, און אונזערע בעסטע כוחות שטרעבען צו ערווערבען עס נאָכאַמאָל און צוריקקעהרען זיך אַהין, ברענגענדיג אַלע מעגליכע און אויך די שווערסטע קרבנות. אויך א נאַציאָנאַלע שפּראַך האָבען מיר — העברעאיש.

— פאַקטיש אָבער האָבען מיר דאָך נישט קיין בעזונדערע טעריטאָריע און די בענקעניש נאָך איהר איז נישט ווערט קיין שאָס פּולווער, אין דער רעאַל־פּאָליטיק רעכענט מען זיך נישט מיט קיין פאַנטאַזיעס און מיט חלומות, ווי אידעאַל און דערהויבען זיי זאָלען נישט זיין אויך די העברעאישע שפּראַך איז טויט, היות דאָס פאָלק, די גרויסע יודישע מאַסען, רעדען נישט די שפּראַך.

— דווקא די גרויסע און ווירקליכע רעאַל־פּאָליטיקער, און ביסמאַרק איז געווען איינער פון זיי, האָבען זיך שטענדיג גערעכענט מיט די טיף־בעהאַלטענע בענקענישען פון די פעלקער. וואָס עס איז שייך צו אונזער לאַנד, וועלכע מיר האָבען מיט פיל דורות צוריק געווען דערוואָרבען דורך פיל קרבנות און וועלכע מיר האָבען בעפרוכפּערט מיט בלוט פון אונזער הארץ און מיט דעם מאַרך פון אונזערע ביינער, דאָס לאַנד, אין וועלכען עס האָט אויפגעשפּראָצט אונזער אָריגינעלע קולטור, דאָס וואָס אונזער פאָלק האָט נישט אויפגעהערט זינט ער איז פערטריבען געוואָרען פון איהר, פון צו חלום'ען וועגן זיין צוריקקעהר צו איהר, — אזא פאָלק האָט זיין לאַנד. ווען אויך צייטווייליג בעהערשען זי פרעמדע. דער עיקר איז דאָס די קינדער פון אונזער פאָלק דענקען און גלויבען, אז זייער לאַנד, דאָס לאַנד פון זייערע עלטערען, וועט נאָך ווערען דאָס לאַנד פון זייערע קינדער און קינדס־קינדער. אויך די העברעאישע שפּראַך איז נישט טויט, חלילה, וואָרים זי האָט א לעבעדיגע ליטעראַטור. ווי קאָן מען אָנרופען די העברעאישע שפּראַך טויט, נאָך דעם ווי די שפּראַך ווערט בערייכערט פון טאָג צו טאָג?

— דאָס אַלץ איז שעהן און פּאַסיג אין דער גייסטיגער וועלט, אין דער וועלט פון געדאַנקען און געפיהלען, אָבער איהר וועט דאָך צוגעבען, אז אין דער רעאַלער ווירקליכקייט האָבען מיר נישט היינט צו טאָג קיין סימן פון אַנ'אויטאָנאָמישע טעריטאָריע. אין דער ווירקליכקייט זיצען מיר אויף א פרעמדען באָדען. דאָס איז פּוילען. אויך פּוילען האָבען מיר אַנגעטרונקען מיט אונזער בלוט, און מיר האָבען איהר מקריב געווען אונזערע בעסטע כוחות און פעהיגקייטען. און וואָס איז שייך צו דער ענטוויקלונג פון דער העברעאישער שפּראַך, איז זי נישט מעהר ווי א מין עספּעראַנטאָ, דאָס הייסט, א געמאַכטע און אויסגעטראַכטע שפּראַך.

די צייט האָט אשכנזי'ן נישט געענדערט. ער איז געשטאָרבען א פּוילישער רעאַל־פּאָליטיקער — ווייט פון די האָפענונגען און חלומות פון זיין אייגען פאָלק.

יודען האבען געבראכט בלוטיגע קרבנות

צו דאקומענטירען זייער עקזיסטענץ אויף דער אייגענער ערד

אין דער קאָרעספּאָנדענץ פון ארץ ישראל רעדט דער „קוריער פּאָראַנני" ארום די יודיש־אראבישע בע־ציהונגען און שטרייכט אונטער אז די צוקונפט פון א"י ליגט נישט נאָר אין דער האנד פון דער מאַנ־דאטאָר מאכט מצד דער פעלקער־ליגע ד.ה. פון ענג־לאנד, נאָר קודם כל דערין ווי אזוי עס וועלען זיך אויסבילדען די גגענזייטיגע בעציהונגען פון בײדע פעלקער, וואָס בעוואוינען דאָס לאנד.

ארומרעדענדיג די בעציהונגען אין אראבישען לאגער און אָפּשטעלענדיג זיך בעזונדערס אויף די צוויי אראבישע הויפּט־פּארטייען וואָס ווערען אָנגע־פיהרט דורך די אראבישע משפחות אל הוסייני און נאשאשיבי, שרייבט דער אויטאָר וועגען די יודיש־אראבישע בעציהונגען אין ארץ ישראל פאָלגענדעס:

„בעת די אראבישע פּארטיי וואָס ווערט אָנגע־פיהרט פון נאשאשיבי, איז גענייגט צו שאפען א לע־גיסלאטיוו ראט, זענען די יודישע פּארטייען געגען דעם, וויסענדיג אז אין אזא ראט וועלען זיי בילדען א מינדערהייט, בעזונדערס שוין נישט רעדענדיג וועגען דער קליינער צאָהל יודען אין פאלעסטינע, אנ' ערך 350 טויזענד יודען, אז מינדעסטענס 60 פּראָ־צענט יודישע אימיגראנטען זענען געבליבען ביי דער בירגערשאפט פון זייערע אמאָליגע לענדער, דאָס וואָלט ביז צו א מינימום פערקלענערט די יודי־שע רעפּרעזענטאנטען אין לעגיסלאטיוו־ראט,, אוועק־נעמענדיג ביי זיי יעדען איינפלוס אויף דער רעגירונג פון לאנד.

אויף דעם אויבען אָנגעצייכענטען פּאָן ענטווי־קעלט זיך דאָס לעבען און צוזאמענלעבען פון ביי־דע פעלקער אין פאלעסטינע, די יאָרען פון בעוואָ־פענטע קאמפען ווען די יודען האָבען געבראכט בלו־טיגע קרבנות אין פאלעסטינע, בכדי צו דאָקומענטי־רען אז זיי עקזיסטירען אויף דער אייגענער ערד און אז זיי ווילען זיך נישט לאָזען פון איהר בעזייטיגען געהערען שוין צו דער פערגאנגענהייט.

נישט קוקענדיג אויף דער נישט גינסטיגער שטע־לונג פון מופטים פּארטיי האָט די אראבישע בעפעל־קערונג פערשטאנען אז יעדער בעוואָפענטער פּרוב צו בעזייטיגען די יודען פון פאלעסטינע וועט אָנ־טרעפען אויף א דעצידירטען ווידערשטאנד, און דע־ריבער בעציהט זיך דער אראבער — דער פשוטער צי פון חיפה אָדער יפו, ירושלים אָדער פון די צאָל־רייכע דערפלעך, אינגאנצען אנדערש צו די יודען, ווי די פיהרער פון דער פּארטיי.

דער פוילישער יוד, אָנקומענדיג קיין פאלעסטינע, ברענגט מיט זיך מיט א פּאָראורטייל צום אראבער, דאָס איז אויך נישט קיין וואונדער. פאלעסטינע און אראבער קען ער נאָר פון דער ליטעראטור און פּרע־סע, וועלכע אלס פּארטייאישע גיט דעם לעזער א גע־וויסע איינשטעלונג, אלס רעזולטאט פון אזא פּסי־כאָלאָגישער צוגרייטונג קוקט דער ערשט אָנגעקו־מענער עמיגראנט מיט חשד אויף די אראבער און ער וועט קיינמאָל אליין אָדער מיט א פּרוי נישט געהן אין אנ'אראבישען קווארטאל, און די אראבישע דערפ־לעך בעטראכט ער אלס פּולאפּקע פון וועלכע מען שטהערט זיך שוין מעהר נישט צוריק קיין לעבעדיגער, דערוויילע — נאָך א געוויסער צייט, נישט דערוואַר־טענדיג זיך אויף א איבערפאל אין דער גאס אָדער אין אראבישען שטאָט־טייל, הויבט ער אָן זיך נעהנ־טער צוצוקוקען צו דעם אראבער און ער זעהט אז עס איז נישט אזוי שלעכט און אז „דער טייוועל איז נישט אזוי געפעהרליך ווי מען מאָלט איהם".

עס איז כדאי אָנצוקוקען די אראבישע קאוויאר־ניעס אין חיפה אָדער יפו! עס זיצען ביי די טישלעך יודען און אראבער און אנשטאָט מעסערס זעהט מען געגענזייטיגע בעגריסונגען א סך אראבער בעהער־שען פולקאָמען די העברעאישע שפּראך און דאָס רוב פערשטעהט זי. די אינטעליגענץ רעדט פראנצויזיש, ענגליש אָדער דייטש.

מען דאַרף הערען די מיינונג פון די מיטגלידער פון די קבוצים און קבוצות וואָס געפינען זיך אין שכנות מיט אראבישע דערפער, די בעציהונגען זע־נען די בעסטע. די קבוצה למשל שיבער (?) האָט אין יאָהר 1929 איבערגעלעבט די פּאָגראָמען, דאָס שכני־שע אראבישע דערפעל האָט פעראורטיילט די האנד־לונג פון זייערע לאנדסלייט. אין אנדערע ערטער פון לאנד און ביז צום היינטיגען טאָג לעבען זיי בשלום מיט דער קבוצה, איך וועל נאָך דערמאָהנען נס־ציונה, א קאָלאָניע וואָס איז בעוואוינט אין דער העלפט פון יודען און דער העלפט פון אַראבער זע־נען די בעציהונגען ווי אמבעסטען.

ווען א אויספלוג טרעט אָפּ אין א אראביש דער־פעל ווערט ער אויפגענומען זעהר פריינדליך. לויט דעם אלטען אראבישען מנהג, גיט מען דעם גאסט קודם כל וואסער — דעם גרעסטען אוצר פון דער ראַזיגער ערד.

דער אראבער איז אָרים און די מעכטיגע פון זיין געשלעכט, האָבען זיך קיינמאָל מיט איהם נישט פער־נומען, ער האָט געלעבט אין א האלב ווילדען צו־שטאנד, עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, אז זייענדיג טיף גלויביג האָט ער זיך לייכט אונטער־געגעבען די לאָזונגען פון זיינע פיהרער וואָס האָבען ערקלערט קריג די ניי אָנגעקומענע.

ווען אָבער ער האָט דערקענט דעם ראַזיגען אָנגע־קומענעם און זיך צוגעקוקט צו זיין ארבייט און אָר־גאניזאציע חוש, האָט ער פערשטאנען און אָנגעהויבען אין א קליינער מאָס נאָכצוטון, זעהענדיג וואָס פאר א וואוילשטאנד מען קען דערגרייכען פון א ראציאָנעלער ווירטשאפט, ער הויבט אָן צו פערגליי־כען זיין הילצערנעם אקעראייזען, וואָס ווערט גע־שלעפט פון א קעמעל מיט די מאָדערנע טראַקטאָ־רען א.א.וו.

אבער קודם כל ציהט צו דעם ראַזיגען אָרימען, דלותדיגען אראבער צום יוד דער פערדינסט, ער ווארט אויף דער צייט פון רייפען פּאקען און ארויס שיקען די פּאמעראנצען, עס זענען דאָ וועניג יודי־שע הענד, צו ארבייט, און דער פלאנטאטאָר מוז זיך בענוצען מיט די הענד וואָס קומען נאָר אונטער, און דער פשוטער אראבער שטעלט זיך צופרידען מיט א דריטעל פערדינסט פון דעם יודישען ארביי־טער, ווייל זיינע בעדערפענישען זענען אויסערגע־וועהנליך בעשיידען.

עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער וואָס קיין ארץ ישראל קומען אָן אזוי פיל „חורגער" פון סי־ריען, עבר הירדן אָדער איראק, און קודם כל פון אמתען חורן, עס יאָגט זיי דער הונגער, ווי עס יאָגט די האָפנונג אויף פערדינסט. און איך ווייס נישט צי א גרעסערע סכנה פאר פאלעסטינע איז דער אָנלויף פון דער אראבישער אָרימקייט צי די האנדלונג פון די הונדערטער יודישע שפּעקולאנטען וואָס פרעסען אונרחמנותדיג אויס דעם לעבעדיגען ארגאניזם פון פאָלק.

מען וואָלט געדאַרפט ענטפערען אויף דער פראַ־גע צי עס עקזיסטירט א סכנה פון א אראבישער פערפלייצונג פון פאלעסטינע, אויף דער דאָזיגער פראגע קען מען דרייסט ענטפערען — „ניין" די יו־דען האָבען זיך שוין צו שטארק פעסטגעזעצט אין פאלעסטינע, צופיל אידעאישע און ווירטשאפטלי־כע אוצרות האָבען זיי שוין אריינגעלעגט אין דער דאָזיגער ערד, אז עס זאָל זיי ווער עס איז קאָנען פון דאָרט בעזייטיגען, און נאָך מעהר מיט כח, דערצו וועט קודם כל נישט דערלאָזען דער מעכטיגער מאַנ־דאטאָר, וועלכער ציהט א גרויסען נוצען פון דאָזיגען לאנד און פערוואנדעלט עס לאנגזאם אין זיין מילי־טערישער באזע אויפן נאָהענטען מזרח. עס קען זיך ענדערען די רעגירונגס פאָרם פון פאלעסטינע, געשטיצט אָדער אויף א בעזונדערער זעלבסטפערוואל־טונג פון אראבישען און יודישען פאָלק, אָדער פער־וואנדלען פאלעסטינע אין א בריטישער קאָלאָניע מיט א ספּעציעלער בעריקזיכטיגונג פון דער יודישער לאגע — אָבער קיינער פון בײדע פעלקער וועט זיך נישט לאָזען בעזייטיגען פון געבים אונאָפּהענגיג דערפון צי דאָס געפעלט אזעלכע אָדער אנדערע פּארטייען.

עס מוז זיך שאפען א צוזאמענלעבען און צו־זאמענארבייט ווייל דאָס פאָדערען די בעדערפענישען פון בײדע פעלקער און די גגענזייטיגע בעציהונ־גען פון „גרויזען מענש" יודישען און אראבישען ביל־דען זיך איינציגווייז אויס גינסטיג, אין דער מאָס ווי די מענשען דערקענען זיך איינער דעם צווייטען, דער אראבער האָט צופיל נוצען פון יוד אז ער זאָל וועלען ארויסטרייבען אזא גוטען קליענט. דער יוד ווידער נישט ברענגענדיג קיין שאָדען זיינע לאנדס־לייט, האָט פון פאלעסטינע אויס א ברייט געעפענ־טען וועג פארן האנדעל מיט די אראבער, אין סיריען, איראק, און העדזשאס, און קודם כל אין פאלעס־טינע.

פערבעסערטע ווירטשאפטליכע לאגע

רופט אויס די פעראייניגטע שטאטען ארויס פּאָליטישע אונרוהיגקייט

אין דעם ענגלישען „דיילי עקספּרעס" געפינען מיר פאָלגענדע אָפּשאַצונג פון רוזוועלט'ס ווירט־שאַפטליכע פּאָליטיק:

אַז ווירטשאַפטליכע גויט רופט אַרויס פּאָ־ליטישע שפּאַנונגען און קאַמפען, איז אַן'אַלגעמיינע בעקאַנטע זאַך. אין די פעראייניגטע שטאַטען קען מען אָבער איצט בעמערקען אַן'ענטקעגענגעזעצטע ערשיינונג. עס פערבעסערט זיך די ווירטשאַפטליכע לאַגע און מיט איהר בעסערונג וואַקסט סדר די פּאָליטישע אונרוהיגקייט און עס קומט צו אַלץ שטאַרקערע אָנגריפען געגען דער רעגירונג. אַלס מעהר עס געהט בארג אַרויף, אַלס מעהר פיהלט זיך די געשעפטס־וועלט ווידער אויפ'ן זאָטעל און אַלס זיכערער שטעלט זי זיך אַקעגען יעדען אַריינ מישען זיך אין איהרע געשעפטען. די פעראייניגטע האַנדעלס־קאַמערען אין לאַנד האָבען מיט אַ קור צער צייט צוריק אויף זייער יעהרליכער פערזאַמלונג אָנגעזאָגט אַן'אָפענעם קאַמף רוזוועלט'ס פּאָליטיק. די האַנדעלס־קאַמערען אין אמעריקאַ זענען איי־גענטליך פּריוואַטע פעראיינען, וואָס בעהמען אַרום נאָר אַ טייל פון האַנדעל און אינדוסטריע. אַנדערע אָרגאַניזאַציעס האָבען פערעפענטליכט פּראָטעסטען און זיך געשטעלט הינטער דעם פּרעזידענט. אָבער זיכער איז, אַז איבער'ן גאַנצען לאַנד האָט זיך די קריטיק און געגענערשאַפט צו רוזוועלט'ס פּאָ־ליטיק פערשטאַרקט. דאָס קען אויך געזאָגט ווערען וועגען דער פּרעסע. אין אַמעריקאַ זענען נישט פּראַ־קיין פּאַרטיי־צייטונגען און נישט קיין סך צייטונגען האָבען אַ געוויסע ליניע, וואָס זאָל שטאַמען פון זייערע איבערצייגונגען. זיי פערטרעטען שטענדיג די אנשויאונגען פון זייערע פערלעגער און פער־טרעטען דאָס ר"ג נאָר אַ געוויסען קרייז געשעפטס־לייט, וואָס זייערע שטימונגען און אנשויאונגען ברענגען זיי צום אויסדרוק. עס איז אינטערעסאַנט, ווי וועניג אונטערשטיצונג רוזוועלט געפינט אין דער גרעסטער צאָהל צייטונגען אין זיין לאַנד; אויף וויפיל אָפענע קריטיק און פערשטעקטע שפּיל קעס ער איז אויסגעזעצט. אָבער מען מוז מודה זיין, אַז צומייסטען קומט נישט אין די צייטונגען צום אויסדרוק די שטימונג פון דעם לעזער. ביים קויפען אַ צייטונג לאָזט זיך פּמעט קיינער נישט בעאיינפלוסען פון דער פּאָליטישער לייטונג פון דער צייטונג. מען קען דעריבער פון זיי דערקענען די שטימונג פון אַ בעשטימטען קרייז פון דער געשעפטס־וועלט, אָבער בשום אופן נישט די שטי־מונג פון דער אַלגעמיינער בעפעלקערונג.

אַז די ווירטשאַפטליכע לאַגע האָט זיך שטאַרק גע־בעסערט אונטערליגט איצט שוין נישט קיין שום ספק. די מאַסגעבענדסטע עקאָנאָמישע אינסטיטוציע פון לאַנד דאָס „נאַציאָנאַלע ביוראָ פון די עקאָנאָמישע פאָרשונגען" האָט די טעג פערעפענטליכט אַ ביוּ־לעטין, פון וועלכען עס איז צו זעהען, אַז אין די צוויי יאָהר פון רוזוועלט'ס רעגירונג, איז די אינדוסטריעלע פּראָדוקציע געשטיגען אויף 9 פּראָ־צענט, די צאָהל בעשעפטיגטע פערזאָן אויף 33 פּראָצענט און די צאָהל אויסגעצאָהלטע לויהנען אויף 72 פּראָצענט. דערביי דאַרף בעמערקט ווע־רען, אַז די טענדענץ פון דאָזיגען ווירטשאַפטליכען אינסטיטוט, איז בשום אופן נישט רעגירונגס־פריינדליך. די סטאַטיסטישע פערעפענטליכונג וויל אייגענטליך בעווייזען, אַז די בעסערונג איז אַריינ־געטרעטען, באַך איידער רוזוועלט האָט אַרויס־געגעבען זיינע „נ.ר.א."־געזעצען. און אַז איצט קומט פאַר אַ פערלאַנגזאַמונג פון דער בעסערונג. אָבער רוזוועלט איז פון אָנהויב אָן גרייט געוועזען נישט צו ודערלאָזען, אַז דער ווירטשאַפטליכער אויפשוואונג זאָל איהם נישט איבעראַשען צוליב דער מורא, אַז זיינע ווירטשאַפטליכע רעפאָרמען קענען דאַן נישט געניגען און עס קען קומען צו דער איבערהאַזנג פון דער ספּעקולאַטיווער פּ ייזען־הע כערונג ווי בעת דער קולידזש־רעגירונג אָדער דעם קאַטאַסטראָפאַלען צוזאַמענבראך פון די הובער־יאָהרען.

לייענט מען די פּרעסע־בערי־כטען פון וואַ־שינגטאָן, האָט מען דעם איינדרוק, אַז רוזוועלט האָט אין קאָנגרעס צו קעמפען מיט אַזעלכע שטאַר־קע ווידערשטאַנדען, אז ער איז גרייט ארויסצולאָזען די לייצעס פון דער האַנד. אין דער ווירקליכקייט זעהט עס גאָר אַנדערש אויס. עס איז פאַלש צו פערגלייכען רוזוועלט'ן מיט די נייע אייראָפּאַאישע דיקטאַטאָרען. זיכער איז, אַז אין אָנהויב בעת דער ווירטשאַפטליכער פערצווייפלונג, האָט דער קאָנגרעס אָנגענומען אַלע פאָרשלאַגען וואָס רוז־וועלט האָט נאָר אַריינגעטראָגען, זייענדיג צו־פרידען, וואָס ענדליך שטעהט אין דער שפּיץ פון דער רעגירונג אַ שעף, וואָס האָט דעם מוט עפּעס פּאַרצולעגען און ענערגיש צו האַנדלען. דאָס איז געווען אמת'ע דעמאָקראַטיע, וואָס האָט פערשטאַנען אין אַ געפעהרליכע בוים־צייט זיך צוצופּאַסען צו די אויסערגעוועהנליכע פאָדערונגען. דיקטאַטאָר האָט רוזוועלט קיינמאָל נישט געוואָלט זיין און דוקא דער גרויסער וואַהל־נצחון פון לעצטען נאָ־וועמבער האָט איהם בעוואויגען דעם פּאַרלאַמענט ווידער איבערצוגעבען מעהר אייגענע פעראיינט־וואָרטליכקייט. און ווען אפילו דאָס העכסטע גע־ריכט האָט וויכטיגע טיילען פון רוזוועלט'ס „ניו דיל" ערקלערט פאַר אַ סתירה צו דער קאָנסטיטוציע האָט אָבער דאָך דער פּרעזידענט אין קאָנגרעס בעוויזען אַדורכצופיהרען דעם טייל פון זיינע גע־זעצען, אין וועלכע עס איז איהם אַממייסטען גע־גאַנגען און נעמליך די צושטימונג אויף דער ריזען־סומע פון 4,5 מיליאַרד דאָלאַר אויף עפענטליכע אַרבייטען, מיט וועלכער ער וועט בעשעפטיגען דעם גרעסטען טייל אַרבייטסלאָזע. איינס פון די גרעסטע קאַמפּס־אָביעקטען איז דורך זיין גע־שיקטע טאַקטיק אַרויפגעשטופּט געוואָרען אויף אַ טויטען־פּונקט, אַזוי ווי רוזוועלט האָט עס גע־וואָלט. דאָס איז דער בעריהמטער וועטעראַנען־באָ־נוס, אויסצאָהלונג פון איבער צוויי מיליאַרד פאַר אַלע, אַפילו נישט בעשעדיגטע קריגס־אַנטייל־נעהמער".

יאפּאנישע עקספאנסיע אין דרום־אמעריקא

די יאַפּאַנישע עקספּאַנסיע בעגרעניצט זיך נישט בלויז אויף אַזיען, נאָר זי געהט אויך דאָרט וואו עס איז נאָר פּערהאַן די קלענסטע אויסזיכט אויף ערפאָלג. אין בראַזיליען, אין דרום־אַמע־ריקא, איז די יאַפּאַנישע עקספּאַנסיע אין פולען גאַנג. מיט בראַזיליען, וועלכע דאַרף נויטיג האָ־בען אַ גרעסערע הלואה, און זוכט זי אין אַלע וועלט־טיילען, האָבען זיך שטאַרק פאַראינטערעסירט די יאַפּאַנער. עס איז געקומען אַזוי ווייט, אַז צו־ערשט האָבען זיי צעהנפאַך איבערשטיגען אין דעם לאַנד זייער אימיגראַציע־קוואָטע און דאַן האָבען זיי געשיקט אַ פינאַנציעלע מיסיע קיין ריאָ דער זשאַנעיראָ. עס קומען שוין פאַר אונטערהאַנד־לונגען וועגען פינאַנזירען אַ הלואה אויף צו אינ־דוסטראַליזירען דאָס לאַנד. הויפּטזעכליך האַנדעלט זיך דאָ וועגען דער קר'גס־אינדוסטריע, ווייל אין די אונטערהאַנדלונגען רעדט זיך בסדר וועגען פאַ־בריקען פון געוועהר, עראָפּלאַנען און איירען, הוטעס.

פאַר דער הלואה פאָדערען די יאַפּאַנער צוויי פּריווילעגיעס: עפענען די טויערען פון בראַזיליען פאַר דער יאַפּאַנישער עמיגראַציע אָהן בעגרענ־צונג און פאַר דעם יאַפּאַנישען אינפּאָרט. די הלואה געבען זיי אויף 15 יאָהר און זיי וועלען זי צוריק־נעהמען נאָר אין רויה־שטאָפען. די בראַזיליאַנער האַלטען דעם דאָזיגען אָפּמאַך פאַר זעהר גינסטיג.

די יאַפּאַנער וועלען אויף דער דאָזיגער טראַנ־זאַקציע געווינען אַ סך מעהר. זייער אימיגראַציע קיין בראַזיליען אָהן בעגרענצונג האָט נישט נאָר אַ ווירטשאַפטליכע בעדייטונג, נאָר אויך אַ פּאָלי־טישע, ווייל דאָס בעדייט, אַז יאַפּאַן זעצט זיך פעסט אויף די ברעגעס פון אַטלאַנטיק. דער כאַ־ראַקטער פון דער יאַפּאַנישער עמיגראַציע קיין בראַזיליען איז נישט עהנליך צו קיין שום אייראָ־פּעאישע עמיגראַציע. די יאַפּאַנער עמיגרירען נישט אָהן אַ פּלאַן. זייערע עמיגראַנטען זענען אַנ'עלע־מענט ספּעציעל צוגעגרייט צו דעם דאָזיגען צוועק. זיי קומען צו פאָהרען אויף פון פריהער אויס בעשטימטע ערטער און צו פערטיגע אַרבייטס־וואַרשטאַטען. אַפילו די שכראַך לערנען זיי זיך, אויס, איידער זיי פאָהרען נאָך אַרויס פון יאַפּאַן. זייערע נאַציאָנאַלע און פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַני־זאַציעס זענען פאַר די איינגעבוירענע נישט אָנ־זעהעוודיג, זייער שפּראַך איז פולשטענדיג אונבעקאַנט, און אַליין האָבען זיי נישט די טבע זיך צו ריהמען און צו פּראַהלען מיט זייערע דערגריי־כונגען און ערפאָלגען.

קוקענדיג אויף דער פּערפּלייצונג פון בראַ־זיליען דורך די שיפּאָויגיגע עמיגראַנטען דערמאָנט מען זיך נישט ווילענדיג, די קלוגע הגם ווילדע פערכאַפּערישע מנהגים פון די אַלטע אַזטעקען. זיי האָבען געהאַט אַ ספּעציעלע קאַסטע סוחרים, וועלכע האָבען אַרויסגעשיקט צאָה רייכע קאַראַוואַנען מיט סחורות צו די שכנישע שבטים. די דאָזיגע בעשיידענע סוחרים זענען אָבער שטענדיג געווען די פּיאָנערען אין די פערכאַפּערישע מלחמות, וואָס די אַזטעקען האָבען געפיהרט.

בראַזיליען האָט נויטיג אַנ'עמיגראַציע, אָבער אין איצטיגען מאָמענט איז פאַר איהר נויטיגער אַ הלואה. אָבער ערשט די יאַפּאַנער האָבען די פּראַגע אַוועקגעשטעלט אויף אַנ'אַנדערער פלאַך — זיי גיבען אַנ'עמיגראַציע און צאָהלען נאָך צו מיליאָנען! אָהן שום ספק זענען זיי זיכער, דאָס זיי וועלען צום געשעפט נישט צולעגען. אייניגע בראַזיליאַנישע פּראָווינצען זענען שוין איצט פאַר פּלייצט פון יאַפּאַנישער סחורה.

די יאַפּאַנישע עמיגראַציע פּראָפּאַגאַנדאַ האָט אין איצטיגען מאָמענט אַרומגענומען די גאַנצע פּאָליטישע וועלט פון בראַזיליען. אין דער צייטונג „קאָרעיאָ דאָ פּאַראַנאַ" ווערען בסדר פערעפענט־ליכט ענטוזיאַסטישע מיינונגען וועגען דער יאַפּאַ־נישער אימיגראַציע מצד דעפּוטאַטען און הויכע מיליטערישע און ציווילע בעאַמטע. אָפטמאָל זע־נען זיי אַפילו צו ענטוזיאַסטיש, אָבער דאָס איז שוין די אייגענשאַפט פון דער בראַזיליאַנישער רעפּו־בליק. אַ סך שפּילט דאָ אויך מיט די נויטווענדיגקייט צו קריגען אַ הלואה.

דער גענעראַל נאַפּאָלעאָן דע סאַנטוראַ האָט פאָלגענדע מיינונג וועגען דער יאַפּאַנישער אימי־גראַציע. „עס איז נישט פאַראַן, לויט מיין מיי־נונג, קיין בעסערער עלעמענט פון דעם יאַפּאַנער. ער איז דיסציפּלינירט, אַרבייטסזאַם, מישט זיך נישט אין פּאָליטיק און פערהאַלט זיך רוהיג. איך בע־וואונדער זיי זעהר און שטרעב צו ברענגען קיין בראַזיליען טויזענדער און טויזענדער יאַפּאַנער".

דער פּראָקוראָר הוגאָ סימאָס שרייבט וועגען דער יאַפּאַנישער אימיגראַציע: „איך בין פול־שטענדיג צופרידען מיט דער יאַפּאַנישער אימי־גראַציע". נישט לאָזענדיג זיך פערפיהרען דורך אַניעטנישער מעגאַלאָמאַניע, אָנערקענען איך נאָר די עטישע פולקאָמענהייט פון פאָלק, וואָס איז ער־צויגען אויף דער מאָראַל פון קאָנפוציוס, וועלכעס אָפּהיטענדיג דעם „כאַראַקטער", האָט עס דערפיהרט דעם קולט פון עהרע ביז צום מקריב זיין דאָס לעבען איך בין פאַר אַ יאַפּאַנישער אימיגראַציע ווייל זי רעפּרעזענטירט, אַ דאַנק דער לייכטקייט זיך צו אַסימילירען, קולטורעלער ענטוויקלונג, פאָרט געשריטענער ציוויליזאַציע און ענערגיע, די שענסטע מאָראַלישע טיפּען פון אונזער צייט."

אויף דער טעמע פון פולקאָמענהייט פון טיפּ וואָס ענטשטעהט פון געמישטע חתונות צווישען יאַפּאַנער און בראַזיליאַנערינס, שרייבט מען גאַנ־צע בענדער. פערשטעהט זיך, אַז ווען מען זאָל זיך נעהנטער צוקוקען דער דאָזיגער רעקלאַמע וועט מען לייכט בעמערקען, אַז אין די איבערעגענס נישט זעהר אָפטע פאַלען פון געמישטע חתונות זעהט מען נאָר מענער פון דער געלער ראַסע, וואָס האָבען חתונה, אָבער נישט מיט בראַזיליאַנערינס, נאָר מיט די דאָרטיגע דייטשקעס אָדער סיריערינס. עס איז נישט געווען דער פאַל, אַז אַ יאַפּאַנער זאָל חתונה האָבען מיט אַ נעגערין אָדער אַפילו מיט אַ מולאַטקע, צוליב וואָס די גאַנצע רעקלאַמע וועגען דער לייכטקייט פון דער אַסימילאַציע פון די יאַפּאַנער אין בראַזיליען בלייבט פּיקט אַזוי א אוטאָפּיע, ווי דאָס פערלייקענען די אינפּעריאַליס־טישע טענדענצען פון דער יאַפּאַנישער אימיגראַציע.

דער קאמף קעגן פאשיזם

צו די אַנטי־פאשיסטישע דעמאנסטראציעס אין פראנקרייך

פון ישעיה אוגער

א.

איבערמארגן, זונטאג ד. 14 יולי, דערווארט מען אין פראנקרייך גרויסע אנטי־פאשיסטישע דע־מאנסטראציעס, איינגעאָרדנט פון אזוי־גערופענעם פאלקס־פראנט, וועלכער נעמט ארום די ארבייטער־שאפט, סאציאליסטן, קאמוניסטן און דעמאקרא־טיש־געזאנענע עלעמענטן פון בירגערטום. לויט דעם פלאן פון די ארגאניזאטארן דארף די דאזיגע מאניפעסטאציע זיין אנ'ארט פראבע־מאביליזאציע פון די פאלקס־כחות, וואס האבן זיך פאראייניגט מיט'ן צוועק אפצוועהרען די סכנה פון פאשיזם, וועלכע האט זיך לעצטענס פערשטארקט אין פראנק־רייך, און גלייכצייטיג דינען אלס ווארנונג פאר יע־נע, וועלכע לויערן אויף א פאסיגע געלעגנהייט צו איבערראשען פראנקרייך דורך א פאשיסטישען פוטש.

פראנקרייך איז נישט דייטשלאנד און אויך נישט איטאליען. דאס אלאונטערניגסטע, שקלאפישע ווע־זען פון א דייטש, וועלכער איז פון אייביג אן גע־וועהנט „אהן קשיות" און אהן ווידערשפרוך צו גע־הארכען, נישט האבענדיג קיין אייגענע מיינונג און קיין אייגענעם ווילען, איבערלאזענדיג זיינע רעגי־רונגען דאס אומבעגרענצטע רעכט צו הערשען און רעגירען מיט איהם און לויט „איינזעהן" צו דעצי־דירען וועגען זיין שיקזאל — דערפון ווייסט נישט קיין פראנצויז. אין פראנקרייך האט נאך דאס פאלק א דעה און נעמט אויך נישט זעלטען אליין דאס ווארט ביי וויכטיגע פאליטישע ענטשיידונגען. די דאזיגע טראדיציע, וועלכע איז אריין דעם פראנ־צויז אין בלוט און פלייש, שטאמט נאך פון דער צייט פון דער גרויסער איבערקערעניש. אין משך פון די לעצטע 150 יאהר, זייט דער גרויסער פראנצוי־זישער רעוואלוציע, האט דאס פאלק נישט איינמאל „מיטגערעדט" און בעאיינפלוסט דעם גאנג פון די געשעהענישען. בעזונדערס אויך אין קריטישע און דעצידירענדיגע מאמענטען, ווען די רעגירונגען האָ־בען נישט ארויסגעוויזען גענוג ענערגיע און ענט־שלאסענקייט צו פערטיידיגען די רעפובליק געגען רע אקציאנערע פערשווערונגען און פוטש־פלענער.

אזא קריטישען מאמענט לעבט איבער פראנק־רייך אויך אצינד. און אויך איצט וויל מען זיך נישט פערלאזען איינגאנצען אויף דער רעגירונג אליין און וואַרטען ביז זי וועט, מיט איהר אויטאָרי־טעט און די מיטלען, וואס זי האט אין איהר רשות, איבערוועלטיגען דעם שווערען פאליטישען קריזיס, וואס דראהט דעם לאנד. מען געטרויט איהר אויך נישט, אז זי זאל האבען דעם מוט דערצו אין ריכ־טיגען מאמענט צו „אינטערווענירען" און בעצײ־טענס צו בעזייטיגען די געפאהר. מ'האט מורא, אז עס זאל זיך דא נישט איבערחזר'ן דאסזעלביגע וואס אין דייטשלאנד און עסטרייך, וואו מ'האט געמאכט זעהר ביטערע ערפאהרונגען מיט די רעגירונגען, וועלכע האבען נישט נאר געבראכען די קאנסטי־טוציע און זייער שבועה אפצוהיטען די רעכט פון פאלק און פון דער רעפובליק, נאר זיי האבען איינ־פאך פערקויפט דאס פאלק. אין דייטשלאנד, ווי מ'ווייסט, האבען די לעצטע צוויי „רעפובליקאנישע" רעגירונגען ברינינג און פאפען פערראטען די דייט־שע רעפובליק און זי איבערגעגעבען אין די הענט פון די היטלער־באנדעס. א דאנק זיי איז היטלער געקומען צו דער מאכט און איירָאפּא האט היינט צו זאגען און צו זינגען....

אין פראנקרייך נאטירליך האלט עס נאך נישט אזוי ווייט. די רעגירונג איז דורכאויס לאיאל און איז גרייט מיט אלע מיטלען צו אונטערדריקען יע־דען פרוב פון א פאשיסטישען אטענטאט אויף דער רעפובליק. און הגם מ'ווייסט, אז מאנכע הויכע מי־ליטערס שטעהען אין נאהענטע בעציהונגען מיט גע־וויסע פאשיסטישע ארגאניזאציעס, און אז צווישען די נישט־מיליטערישע רעגירונגס־לייט זענען אויך פארהאן סימפאטיקער פון פאשיזם, איז דאס אבער אבסאלוט נישט אזוי געפעהרליך ווי מ'שטעלט זיך עס פאר. די רעגירונג און דאס קריגס־מיניסטעריום שטעהען אויף דער וואך. און קודם כל שלאפען נישט די לינקע פארטייען און די דעמאקראטישע גרופי־רונגען, וועלכע קוקען אלעמען שטרענג אויף די פינ־גער. דאס זענען דיזעלביגע פארטייען, וואס רופען איצט צו א אקטיווען קאמף געגען פאשיזם.

איבריגענס זענען די פראנצויזישע פאשיסטען דערווייליג נאך א סטאדע אהן א פאסטוך. זיי האבען נישט קיין פיהרער פון ראנג און א ריכטיגען קאלי־בער, ווי מ'זאגט, נישט נאר נישט קיין מוסאליני אדער אזא איינעם ווי היטלער, נאר אפילו עפעס א קלענערען, וואס זאל האבען א סוגעסטיווען איינ־פלוס אויף די מאסען. דאס איז אויך א גרויסע מעלה, וואס גיט דעם געגען־צד א שטארקע אי־בערוואג. אין דייטשלאנד האבען מיליאנען שקלא־פישע נשמות, בעוואוסטזיניגע מענשען און אויסגע־שפראכענע געגנער פון נאציאנאל־סאציאלזם, אויפ'ן ערשטען „קאמאנד" אהן א פיפס, אהן א פרוב פון פראטעסט אדער ווידערשפרוך זיך אונטערגעווארפען א היטלערן. אין פראנקרייך וואלט אזא איינעם נישט אזוי לייכט אנגעקומען צו מאכען זיך פאר'ן הער און דיקטאטאר איבער מיליאנען. אויף צו בעהער־שען די פראנצויזען און צו מאכען זיי פאר געהארכ־זאמע אונטערטעניגע שקלאפען, ווי די דייטשען זע־נען עס היינט, דארף מען שוין זיין א נאפאלעאן. א גענעראל בולאנזשע, דער „פערגעטערטער גענעראל" דער „ליבלינג פון פאלק", וועלכער האט געקענט מיטרייסען די מאסען און האט לפנים געהאט אלע שאנסען אומצעווארפען די רעפובליק און איבערצו־נעהמען די רעגירונג און די הערשאפט, האט עס אפילו נישט געפרובט צו טון און האט שליסליך זעהר טרויעריג געענדיגט.

פראנצויזישער פאשיזם איז זיכער פון אנ'אנדער מין ווי דער דייטשער. ער איז נישט אזוי ברוטאל, נישט אזוי ציניש, אזוי אגרעסיוו און זיינע אויסער־ליך־פאליטישע צילען, אבער פונקט ווי דער דייט־שער איז ער א סכנה פאר דער מלוכה־ארדנונג, פארן וואויל פון לאנד, פאר דער אינערליכער זיכער־קייט, פאר דער פרייהייט און צוקונפט פון פראנ־צויזישען פאלק.

און אט געגען דעם דאזיגען געמיינזאמען שונא טרעטען איצט ארויס די מאסען מיט פעראייניגטע כחות. זיי ווילען צעטרעטען די הידרע, אפהאקען איהר דעם קאפ נאך איידער זי האט איהם אויפ־געהויבען. געגען דער דאזיגע הידרע־פאשיזם ווערען דאס ארגאנאיזירט דעם 14. יולי די מאסען־דעמאנ־סטראציעס אין פראנקרייך אונטער דער לאזונג:

— די רעפובליק איז די אומבעריהרליכע מלוכה ארדנונג פון פראנקרייך. דאס פראנצויזישע פאלק, וואס היט אפ היילינג די ירושה פון דער גרויסער רעוואלוציע, די דעקלאראציע פון מענשען־רעכט און די געבאטען פון פרייהייט און גלייכהייט, וועט זיך ווי איין מאן אנטקעגען שטעלען און נישט דער־לאזען אפילו קיין פרוב פון א פאשיסטישער פער־שווערונג געגען דער רעפובליק און איהרע אינס־טיטוציעס.

ב.

צוויי כחות, נישט קיין גלייכע, נעהמען איצט אויף דעם קאמף צווישען זיך.

פון איין זייט שטעהט דער אזוי־גערופענער פאלקס־פראנט, די ארגאניזירטע ארבייטערשאפט, די סאציאליסטן, קאמוניסטן און די אויפריכטיג־דעמאקראטישע עלעמענטן, וועלכע זענען אלעמאל גרייט זיך מוסר נפש צו זיין פאר דער רעפובליק. די ארבייטערשאפט, די אייגענטליכע היטערין פון דער רעפובליק און איהרע אינסטיטוציעס, שטעלט פאר מיט זיך אנ'אימפאנירענדיגען כוח, מיט וועל־כען מ'האט זיך אלעמאל גערעכענט אין פראנקרייך. זי האט שוין נישט איינמאל דעצידירט אין וויכטי־גע מאמענטען. זי שטעלט אויך איצט ארויס א פא־דערונג, אז בכדי מיט ערפאלג צו בעקעמפען דעם פאשיזם זאל די רעגירונגס־מאכט איבערגעגעבען ווערען דעם פראלעטאריאט. און מ'קען נאר נישט וויסען, צי דער וואונש וועט נישט דערפילט ווערען. עס ווענדט זיך אן דעם, וואס פאר א ווענדונג די געשעהענישען וועלען אננעהמען.

מערקווירדיג אין דעם פאל איז דאס צוזאמענ־געהען פון די קאמוניסטן מיט די סאציאליסטן. ביז אהער, ווי מ'ווייסט, האבען די קאמוניסטן בע־קעמפט די סאציאליסטן, וואו זיי האבען נאר געקענט, אזוי צו זאגען, אויף אלע וועגן און סטעזשקעס, וואו זיי האבען זיך בעגעגענט. איצט, ווי מ'רעכענט, האבען די קאמוניסטן געענדערט זייער טאקטיק לויט א וואונק פון מאסקווע, וואהר־שיינליך האט די פראנצעזיש - סאוויעטישע פער־שטענדיגונג מיטגעהאלפען דערצו. דערמיט דער־קלערט זיך די איצטיגע קאמוניסטיש - סאציאליס־טישע „פערברידערונג" אין פראנקרייך און זייער געמיינזאמער קאמף געגען די פאשיסטן. משמעות אין מאסגעבענדיגע קאמוניסטישע אינסטאנצען האט מען זיך שליסליך דאך ארומגעזעהן, אז פון קאמף געגען סאציאליזם פראפיטירט נאר די רעאקציע, דער פאשיזם.

דאס איז איין צד, דער שטארקערער. דער צוויי־טער צד, די פאשיסטן שטעלען פאר מיט זיך א כוח פון אומגעפער 350 טויזענד נפשות, וועלכע זענען פונאנדערגעטיילט צווישען פערשידענע ארגא־ניזאציעס און „ליגעס". די הויפט־ארגאניזאציע, וועלכע בעשעפטיגט אממעהרסטען די עפענטליכ־קייט, איז דער „פייער־קרייץ" („קרוא־דע־פעי"). זי ווערט אנגעפיהרט פון „בעוואוסטען" קאפיטאן דע־לא־ראק, א פעהיגער און ענערגישער אפיציר, וועל־כער האט זיך אין די לעצטע פאר יאהר, זינט ער איז געווארען א „פיהרער", געמאכט א נאמען פון א מענשען מיט א גרויסען „מיסטישען" כוח". מיט דער דאזיגער „מיסטיק" דערקלערט מען זיין גרויסע השפעה אויף געוויסע קרייזען. די יוגענד־ארגאניזאציעס. וואס זענען פעראייניגט מיטן „פייער קרייץ", רופען זיך „נאציאנאלע וואלאנטערן" („וואלאנטער נאסיאנא").

פון די אנדערע פאשיסטישע פעראייניגונגען דאר־פען אנגערופען ווערען „די פאטריאטישע יוגענד־ארגאניזאציעס" („זשיינעס פאטריאט") און „די פראנצעזישע סאלידאריטעט" („סאלידאריטע פראנ־סעז"), א פעראייניגונג, וועלכע איז תחילת געווען א „פריוואטע" ארגאניזאציע פון פערשטארבענעם אנטיסעמיטישען פערפום - פאבריקאנט קאטי און איז היינט א בעדייטענדע פאשיסטישע „ליגע", וועל־כע ווערט אנגעפיהרט פון זשאן רענא. צו זיי דארף מען נאך צורעכענען די אלטע פערשימעלטע ארגא־ניזאציע פון די פראנצעזישע ראיאליסטן, אנטי־סעמיטען און ענדעקעס, די „אקסיאן פראנסעז", וועלכע ווערט בטל בששים און שפילט א קנאפע ראל.

אט די אלע „ליגעס" און ארגאניזאציעס צוזא־מען בילדען דעם אזוי־גערופענעם נאציאנאלען בלאק. זייער מענשען־מאטעריאל רעקרוטירט זיך מעהרסטענטיילס פון מיטעלשטאנד, פון די קליינ־בירגערליכע שיכטען, פון גרויס־שטאטישען אפפאל און צום טייל אויך דירעקט פון דער אונטערוועלט. דאס האט מען געזעהן קלאר בעת'ן בעוואוסטען שטורעם אויפן פארלאמענט, וואס איז פארגעקומען דעם 6. פעברואר 1934.

דער וואוקס פון פאשיזם אין פראנקרייך דער־קלערט זיך דורך ווירטשאפטליכע, פאליטישע און ריין פסיכאלאגישע סיבות. ווי אומעטום געהערען די פראנצעזישע פאשיסטן מעהרסטענטיילס צו די אומצופרידענע, וואס האבען אממעהרסטען געלי־טען פון ווירטשאפטליכען קריזיס. די פויפעריזאציע און די אומשיכטונג פון מיטעל־קלאס, די ארבייטס־לאזיגקייט, וואס האט צעהנדליגער טויזענטער ארויס געווארפען אויפן גאס ארויס, זיי געלאזט אהן ברויט און אהן אנ'אויסזיכט אויף א פערדינסט, די גרויסע פאליטישע אפערעס און סקאנדאלען, וואס האבען אונטערגעגראבען דעם צוטרוי צו די דעמא־קראטישע רעגירונגען, — אט דאס אלץ און נאך אנדערע סיבות האבען געטריבען גרויסע מאסען

(ווייטער זעה זייט 19)

„פעראייניגטע יודישע שטאטען"

(קלאנגען און אפקלאנגען) • פון לעא קעניג

פאלעסטינא איז צו קליין, בירא־בידזשאן איז צו ווייט (נישט רעדענדיג שוין פון די אנדערע חסרונות וואס די צוויי „יודישע מדינות" בעזיצען) און די יודישע נויט, די יודישע צרות און די גרעסטע צרה — היטלערס פערסטיוזש, האלטען דאך אין איין וואקסען — נו, איז דען א וואונדער, פאר וואס מיר זעהען אצינד אזא מעכטיגען ווידער־געבורט פון דער טעריטאריאליסטישער בעוועגונג אויף דער יודישער גאס?

מען דארף האבען ווי דאס לעבען נאך א טערי־טאריע... ווי דאס לעבען ממש. די הכשרות זענען איבערפולט בכל תפוצות ישראל. הונדערטער טוי־זענטער יודען זענען שוין עוקר מן השורש געווא־רען; נאך הונדערטער טויזענטער יודען ווארטען אפשר שוין צו הכנעה'דיג אויף אזא ענטווארצלונג. און דאס טראגישסטע: טויזענטער און טויזענטער יונגע יודען ווארטען און בענקען נאך געזונטער, מענשליכער פראדוקטיווער ארבייט.

און — ווידער אמאל: פאלעסטינא איז צו קליין, בירא־בידזשאן איז צו ווייט און לאזט נישט אריין קיין אויסלענדישע יודען — טא, פאר וואס זאלען מיר נישט זוכען נאך א טעריטאריע? און פאר וואס טאקע נישט נאך צוויי טעריטאריעס?

מיר האבען גארנישט געגען פאלעסטינא, צי גע־גען בירא־בידזשאן—מיר אונטערשעצען חלילה נישט זייער גרויסע נאציאנאלע קאנסטרוקטיווע בעדייטונג. אבער אונזער נויט איז צו גרויס, פיל גרעסער ווי פאלעסטינא מיט בירא־בידזשאן צוזאמען. גרויס ווי די וועלט איז אונזער נויט... גרויס ווי דער יודי־שער גלות. טא, פאר וואס זאל די טעריטאריאליס־טישע אידעע נישט אויפגעלעבט ווערען? פאר וואס זאלען מיר נישט זוכען — און געפינען — נאך א טעריטאריע? און פאר וואס נישט נאך צוויי? וכל המרבה הרי זה משובח.

איך מיין נישט חלילה גרינגצושעצען אונזערע נייע אדער בעניייטע טעריטאריאליסטען, ווייל ווער קען עס טאקע לייקענען, אז אונזער נויט איז פיל גרעסער, אהן אנ'ערך גרעסער ווי די הילף, וואס די צוויי יודישע מדינות גיבען אונז שוין, און וועלען אונז להבא געבען?

ווער קען עס לייקענען?

און איך וועל אייך זאגען נאך עפעס: איך צוויי־פעל גארנישט אין דעם, אז מיר קענען קריגען נאך א טעריטאריע און אפילו נאך צוויי טעריטאריעס. אין אונזער איבער־בעפעלקערט וועלטעל זענען נאך דא גענוג וויסטע מקומות, וואס די מאדערנע מלו־כות און אימפעריעס וואלטען זיך נישט אפגעזאגט צו קאלאניזירען און אפילו מיט יודען.

ווער שמועסט, אז מען קען פון זיי, פון די יו־דען, הייסט עס, דערווייל פטור ווערען אין דער היים.

„יודישע מלוכות" ווערט אלץ מעהר און מעהר רעאל־פאליטיק. און איך שטעל זיך פאר, אז ס'־וועט קומען א צייט און מען וועט היטלערן „מיט גוטען" אויך אפגעבען די דייטשע קאלאניעס, וועט ער אויך אפשר דעמאלט האבען אנ'אויער פאר יודי־שער קאלאניזאציע...

מיט איין ווארט: טעריטאריאליזם איז גארנישט אזא אוטאפיע. און ווייטער, לעבען מיר דאך אין א צייט — ווען אפילו די פאנטאסטישסטע אוטא־פיעס ווערען פערווירקליכט.

און אפילו פון אונזער זייט, מצד די יודען, הייסט עס, איז דער טעריטאריאליזם גאנץ פערווירק־ליכבאר. אויך אין דעם פרט „געה איך זיך פונאנ־דער" (ווי מען זאגט אויף אונזער אסיפה־לשון), מיט די ציוניסטען, וועלכע טענה'ן, אז יודען הא־בען געקענט נאר א פאלעסטינע מאכען פאר א יו־דישע מדינה, אז יודען דארפען האבען נאציאנאלען ראמאנטיזם, און אז ערגעץ אנדערש וועלען יודען נישט פאהרען. איך ווייס נישט, צי די טענה איז אזא גערעכטע. זעהר פיל יודען זענען אין די לעצ־טע יאהרען געפאהרען קיין פאלעסטינא אהן נאציא־נאלען ראמאנטיזם און וועלכען עס איז נאציא־נאלען אידעאליזם (אביסעל שוין צופיל אזעלכע יו־דען). דער יודישער קליין־קאפיטאל (דערווייל הויפט זעכליך אפשר נאר דער קליין־קאפיטאל; דער גרויס קאפיטאל איז נאך נישט אויף אזעלכענע גרויסע צרות) זוכט נייע מערק און איז גארנישט אזוי להוט. ווייזט אויס, נאך נאציאנאלען ראמאנטיזם...

איי, וואו וועט מען נעהמען חלוצים פאר א נייער טעריטאריע? איז דער תירוץ: די נויט! די גרויסע שוידערליכע יודישע נויט.

זענען דען נישט אונזערע הכשרות בכל תפוצות ישראל איבערפולט מיט טויזענטער און טויזענטער יונגע יודען — גראדואירטע און נישט גראדואיר־טע — וועלכע בענקען נאך געזונטער ארבייט?

ס'וועלען זיין חלוצים! און נאך איידער די ערש־טע שיירות חלוצים וועלען זיך גוט צעווארימען ביי דער ארבייט וועלען אויסוואקסען נייע תל־אביב'ס נעבען זיי; און מען וועט אנהויבען בויען, שפעקו־לירען און ס'וועט זיין ליהודים און.... נאך א יודי־שע מדינה וועט אויסוואקסען.

מיר לעבען אין א משונה'דיגער צייט: די פאנ־טאסטישסטע אוטאפיעס ווערען פערווירקליכט — סאציאליזם, היטלעריזם און — להבדיל — יודישע מלוכות. און אזוי ווי די צייטען ווערען אלץ משונה־דיגער פאנטאסטישער און אונלאגישער, זעה איך נישט איין פאר וואס מיר זאלען נישט האבען בקרוב בימינו אויך א מין סארט „פעראייניגטע יודישע שטאטען".

איך זעה איהר לאכט! פערגעסט־זשע נישט, אז מען האט געלאכט פון א סך אוטאפיעס, וועלכע ליגען איצט פאר אונז רייפע, פערווירקליכטע, צו־בליהטע און... געשענדעטע.

אויב אלעס וועט געהן כשורה, דאס הייסט, אויב עס וועט ווערען אויף דער וועלט אלץ ערגער און ערגער, וועלען מיר נאך האבען א מין סארט פער־אייניגטע יודישע שטאטען.

זעהט איהר, אין „פעראייניגטע שטאטען פון אייראפא" גלויב איך שוין דווקא נישט, אבער אין פעראייניגטע יודישע שטאטען — דאס יא.

איך קען זיך אפילו פארשטעלען שוין א קאנ־גרעס אדער א מין שלום - קאנפערענץ צווישען אלע יודישע מלוכות און טעריטאריעס, וואו זייערע פערשידענע שפראך און קולטור - פראגען וועלען הי־ציג דעבאטירט ווערען; איך קען זיך שוין פארשטע־לען די לשם שמים מלחמות צווישען די העברעאיס־טישע, יודישיסטישע און אפשר אויך עספעראנטי־שע יודישע שטאטען. (איך וואלט אפילו געקענט העלפען בראדערזאנען און זיינע אראראטניקעס סצעניזירען די פארשטעלונג, אזוי קלאר זעה איך זי).

איך קען זיך פארשטעלען די בליהענדיגע תל־אביב'ס און די גרויסע פראספעריטי אין אונזערע יודישע שטאטען.... וואס איך קען זיך אבער נענוי נישט פארשטעלען איז, צי פון די אלע גליקען וועט יודען אין דער וועלט בכלל א סך בעסער ווערען.

איך הויב שוין אן אביסעל מורא האבען פאר פערווירקליכטע אוטאפיעס.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

אין די יאהרען 1844—1847, ווען לאדז האט איבערגעלעבט א זעהר שטארקען קריזיס, צוליב דער איבערפראדוקציע פון דער לאדזער אינדוסטרי און אומגינסטיגע קאניונקטור פאר דעם אפזאץ פון איהרע אויסארבייטונגען, האבען די נאטירליכע געשעפטס־סתירות, צווישען די וועבער־כאלופניקעס און די יודישע סוחרים־לוינער אנגענומען בעזונדער שארפע פארמען. בעת ווען גרויסע אינדוסטרי־אונטערנעהמונגען האבען געהאלטען ביים פונאנדערפאלען און די קלענערע וועבערס, איבערגעוועלטיגט פון נויט און ארבייטסלאזיגקייט האבען זיך געפרובט ראטעווען מיט א מאסען אנטלויפען פון לאדז, האט אויפן קאמפס־פעלד מיטן קריזיס זיך דערהאלטען אלס זיגער די לוין־אינדוסטרי, וועלכע האט געשאפען א בעדראהענדיגע קאנקורענץ פאר די זעלבסטשטענדיגע בעלי־מלאכות און פאבריקאנטען, צונעהמענדיג ביי זיי די לעצטע פערדינסט־אויסזיכטען. דאס אלעס האט דערפיהרט, אז עס איז ענטשטאנען א פעראייניגטער פראנט פון די וועבערס־כאלופניקעס זעלבסטשטענדיגע וועבערס, גרויס־אינדוסטריעלער און שפינער, געגען די יודישע סוחרים און לוין־פאבריקאנטען. אין דער צייט פון אט א דעם קאמף איז דער שמוגעל פארוואורף ווידער געווארען איינער פון די הויפט־ארגומענטען אין די מיילער פון די וועבערס און פאבריקאנטען. דער שטאט־פרעזידענט (וועלכער האט אין דעם פאל זיך סאלידאריזירט מיטן שטאנדפונקט פון די וועבערס און פאבריקאנטען) שרייבט, אין זיין בעריכט צו דער מאכט: „צו דער ירידה פון דער לאנדס־אינדוסטרי האט אויסשליסליך גורם געוועזן די פערשפרייטונג פון קאנטראבאנד". אין 1844 האבען די וועבערס און פאבריקאנטען פערקלאגט די יודישע סוחרים, אז דעם גרעסטען טייל גארן ברענגען זיי אין לאנד אריין אויף אומלעגאלע אופנים און, אלס בעווייז, האבען זיי אנגעגעבען פאלגענדיגע אומשטענדען:

במשך פון די ערשטע עטליכע חדשים פון 1844 האט מען אריינגעבראכט קיין לאדז ענגלישען ביינוועל־גארן אויף פויליש געוויכט: לויט צאל־קוויטונגען פון ברעסלוי — 251 טויזענט מיט 60 פונט, פון אנדערע שטעט פון קעניגרייך, לויט בעשייניגונגען פון האנדעלס־קאנטראלער — 455 טויזענד 192 פונט, צוזאמען 706 טויזענד 252 פונט.

במעט צוויי־דריטעל פון דעם גארן, וואס איז

די וועבערס און פאבריקאנטען זוכען עצות געגען שמוגלעריי

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

אריינגעקומען קיין לאדז, נישט פון ברעסלוי, נאר פון שטעט אין קעניגרייך, דהיינו: זדונסקעוואלע, פאביאניץ, טורעק, קאנסטאנטין און טשענסטאכאוו (דער הויפט־שמוגעל פונקט איז טשענסטאכאוו), שטאמען, לויט דער מיינונג פון די וועבערס פון געשווארצטער קאנטראבאנדע און דאס ווערט זעהר גאוניש אדורכגעפיהרט: זיידעמאן, למשל, ברענגט אריין קיין לאדז — לויט דעם, ווי די וועבערס דערצעהלען — 6 טויזענט פונט גארן פון טשענסטאכאוו און פערשרייבט זיי אין די ענטשפרעכענדיגע ביכער פון דעם רעגירונגליכען האנדעלס־קאנטראלער. נאך עטליכע טעג, שיקט ער צוריק קיין טשענסטאכאוו, למשל, פיר טויזענט פונט און נעהמט ארויס אנ'ענטשפרעכענדיגע בעשייניגונג פון ארטיגען האנדעלס־קאנטראלער. און די וועבערס פרעגען זיך: צי וואס טוט ער דאס? — אז סך־הכל אויף צו דעקען דעם געברויך פון די עטליכע ארימע וועבערס פון טשענסטאכאוו, האט ער גענוג גארן אין דעם טשענסטאכאווער הויפט־לאגער?! — און די וועבערס ענטפערען: זיידעמאן פיהרט גאר זיין גארן נישט איבער קיין טשענסטאכאוו — אזוי ווי דאס גארן נעהמט ביי טאג פון איין זייט ארויס פון לאדז, אזוי קומט עס ביינאכט, פון דער אנדערער זייט צוריק אריין קיין לאדז....

אלא, צי וואס לוינט עס זיידעמאנען דער גאנצער ענין? — איז דער תירוץ — זיידעמאן, דארף האבען נישט מעהר, ווי די בעשייניגונג, אז ער האט ארויסגעפיהרט אזויפיל און אזויפיל גארן, ווייל בעזיצענדיג אזא בעשייניגונג, געהט ער מיט איהר תיכף אויף דער צאל־קאמער, וואו ער בעקומט א דערלויבעניש אריינצופרענגען אהן צאל־אפצאהל, גראד אזא סכום, ווי ער האט מכלומרשט ארויסגעפיהרט. אויף אזא אופן — פיהרען אויס די וועבערס, געשעהען געוואלדיגע דעפראודאציעס און מיסברויכען און די הויפט־פידעל שפילט טאקע איצעק זיידעמאן, וועלכער איז דער הויפט־ליוועראנט פאר אלע שטעט און ישובים.

עס זענען נאטירליך נאך געווען פערשידענע, אנדערע מעטאדען, וועלכע זענען אנגעווענדט געווארען פון די שמוגלער. מען האט, למשל, צו דעם צוועק בענוצט די רעגירונגס־ליצענצען אויף אריינצופרענגען א געוויסען סכום גארן און פערטיגע סחורות אהן צאל, וועלכע זענען ארויסגעגעבען געווארען (כדי אונטערצוגעבען חשק) צו פריש־ענטשטאנענע אונטערנעהמונגען. עס האט זיך געטראפען, אז עמיצער האט אויסגעדריקט די גרייטקייט צו גרינדען א פאבריק, דערוויל — ביז וואס, ביז ווען — האט ער בעקומען א ליצענץ אריינצוברענגען כך וכך גארן און פערטיגע סחורות, אהן צאל־אפצאהל, האט ער דעם ליצענץ אויסגענוצט, אדער פערקויפט איהם צו אנ'אנדערען און זיין מכלומרשטע פאבריק איז איהם אפילו נישט איינגעפאלען צו גרינדען... עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז מען האט מיט די ליצענצען אזוי געהאנדעלט, ווי מיט רעגירונגס ווערט־פאפירען,... אנ'אנדערער ווידער, טיילמאל פראקטיצירטער אופן איז געווען פאלגענדיגער: דאס, וואס עס האט אין תחילת געפעהלט אין לאנד אויספערטיגערייען, האט געצוואונגען די רעגירונג, אז זי זאל דערלויבען ארויסצופיהרען קיין אויסלאנד האלב־פערטיגע סחורה, כדי זיי דארט אויסצופערטיגען און ווידער אריינברענגען אין לאנד אריין, אהן צאל־אפצאהל. אויסנוצענדיג דעם אומשטאנד, האבען די סוחרים ארויסגעפיהרט קיין אויסלאנד גראב און מיטעל־טוך, וועלכעס זיי האבען דארט פערקויפט און אריינגעפיהרט האבען זיי פיינעם טוך, וועלכען זיי האבען אין אויסלאנד איינגעקויפט. אין דעם ארט מאכינאציעס האט די וואיעוואדישע מאכט אין 1826 חושד געווען דעם בעריהמטען דייטשען לאדזער פאבריקאנט טיטוס קאפיש.

דער אריינגעשווארצטער גארן קיין לאדז, האט נאטירליך געמוזט פערקויפט ווערען אונטער די אויגען פון דער קאנטראלירענדיגער מאכט, אז עס קומט דעם וועבער צום לאנעריסט, איינצוקויפען גארן, איז די ערשטע שאלה, וואס עס שטעלט איהם דער לאנעריסט: „מיט אדער אהן" — ד. ה. צי דער וועבער וויל גארן מיט דער איינשרייבונג אין זיין קאנטראל־ביכעל, אדער אהן איינשרייבונג? דאס נישט איינגעשריבענע גארן ווערט בערעכענט מיט 10 גראשען ביליגער אויפן פונט. דער פערקויף ווידער פון די אריינגעשמוגעלטע, פארטיגע סחורות, קומט פאר אין ווינקעל־געשעפטען, אדער דורך הויזירעריי.

אין לאדזער ארכיוו געפינט זיך אנ'אקט, פון 1847, קאט. נומער 62, אין וועלכען מיר לייענען: „...אין דער היגער שטאט איז דער ווינקעל־פערקויף פון דעפראודירטע סחורות פערשפרייט אויף אזא מדריגה, אז דער קאנצעסיאנירטער האנדעל פאלט פונאנדער און קען, באין אופן נישט אויסהאלטען די קאנקורענץ מיט די שמוגלער". און אין יאהר 1849: „א סך יודען ברענגען אין שטאט אריין געשמוגעלטע סחורות, וועלכע זיי צעטראגען איבער די הייזער און פיהרען מיט זיי א געהיימען האנדעל".

פארשטעלענדיג די זאכלאגע (זיכער האבען די וועבערס איבערגעטריבען און צוגעגעבען א נופך משלהם. צוליב מאנגעל אבער אין אנדערע מקורים, איז אונז שווער צו קאנטראלירען, וויפיל איבערגעטריבענקייט און אומגענויאיגקייטען עס אין פערהאנען אין די דערציילונגען פון די וועבערס), האבען די וועבערס און די פאבריקאנטען פערלאנגט פערשארפונגען און רעפרעסיעס, כדי צו פערהיטען פון שמוגלעריי, אלזא: א גרעסערן גרעניץ־היט. א גענויערער קאנטראל פון די סוחרישע און וועבער־ביכלעך, אנ'איסור אויף צו עקספעדירען גארן פון איין שטאט אין דער צווייטער, איבערצוטראגען די צאל־בעאמטע און האנדעלס־קאנטראלערען, וועלכע זענען גע„חורשט" פון די שמוגלערס, צו פערשארפען די שטראפען פאר שמוגלעריי און — אחרון, אחרון חביב — צו אסר'ן פאר יודען דאס ווייטערדיגע בעזעצען זיך אין לאדז.

א גרוס פון קאלומנע

א בריוועלע צום רעדאקטאר

פון י. אבערזשאנעק

הארציגער רעדאקטאר לעבען!

ווי איהר זעהט, רעדאקטאר לעבען, געפין איך מיך אין ק"ק קאלומנע.

איהר וואונדערט זיך מסתמא: ווי קום איך, קליין מענשעלע, צו די קארפען קעפ? עפעס איז דאך קאלומנע די רעזידענץ פון די „לעפשע" מענשען? עפעס שמועסט מען דאך אז אהער קומען די ווייבלעך, נישט „ארפאטשניען" נאר גאר א לעבטאן, כאפען א באטשנע פלירטשיק, און א טאש־טון מיטן אויבער־אייכעל? טא ווי קום איך דא אהער?

אויב איהר מיינט אזוי, אויב איהר מיינט, אז איך האב דא נישט וואס צו טון, האט איהר במחילה א גרויסען טעות. איך האב שוין יא וואס צו טון. און דווקא א סך ארבייט. ס'האט זיך פאר מיר ענטפלעקט א נייע וועלט. נייע מענשען, נייע פנימער, נייע מענער, נייע ווייבער, נייע מיידלעך, נייע בחורים — גאר עפעס אנדערש ווי אין ווישניאווע אדער אנדער לעטניסקעס.

באלד אויף דער באהן, זעהט איהר שוין, אז דא האט מען צו טון מיט „אינטעליגענץ". מחמת די וואנאנעס „דלא פאלאנציך" זענען געפאקט מיט ווייבער און מיידלעך און קאפטשען „פלאסקע", אז ס'געהט א רויך..

אחשורוש'ס זעלנער

קומענדיג קיין קאלומנע, ווי איהר טרעט אראפ א פוס אויף דער סטאציע ווערט איהר בעלאגערט פון א מחנה מחבלים אין דריישטאקיגע היטען, געלע היטען און רויטע היטען מיט לאנגע גלאנציגע דאשקעס, מיט משונה'דיגע „אוביארען", די יונגען דערמאהנען אייך אחשורוש'ס זעלנער פון יודישען טעאטער.

דערזעהען זיי ביי אייך א וואליזקע, בעפאלען זיי אייך ווי די וועלף, איינער האלט אייך ביים קאלנער, דער צווייטער שלעפט אייך ביי דער פאלע, דער דריטער רייסט אייך פאר א פולקע, יעדער־שרייט און מאכט יעלות:

— פענסיאנאט פיפערנוטער!
— פענסיאנאט שאראבאר!
— פענסיאנאט פורעאדימע!
— פענסיאנאט כולילעוויכאס!

איהר שטעהט א צעמישטער, איהר פיהלט, אז איהר זענט אריינגעפאלען אין די הענד פון גזלנים, אז אט, אט, וועלען זיי אייך צעפיצלען. און איידער איהר קוקט זיך אום, האלט איינער אייער וואליזקע, א צווייטער — דעם שירם, דער דריטער — דעם פעלער.

פערשטעהט זיך, אז די אחשורוש'ס זעלנער מיט די 3־שטאקיגע טעפ אויף די קעפ, זענען די פענסיאנאט־מחבלים, וואס געהען צו יעדען צוג כאפען „העכטען", און קומט איהר אין פענסיאנאט אריין מיט גלייכע ביינער, דארפט איהר בענטשען גומל.

„מיאסטא — ליאס"

קאלומנע, דארפט איהר וויסען, איז נישט קיין דארף. ס'איז ביידע: אי א שטאט אי א דארף. אבער ביידע נישט: נישט קיין שטאט, נישט קיין דארף. וועט איהר דאך פרעגען: טא וואס איז עס יא? די אייגענע קשיא פרעג איך אייך: וואס איז דאס? זאל איך זאגען א שטאט? טא ווי קומט דער וואלד אהער? איז עס ווידער א דארף? טא ווי קומען אהער די שטאטישע גאסען: פעטריקאווער גאס, גדאנסקא גאס, ווארשאווסקא גאס, לופעלסקא גאס — כמעט ווי אין לאדז?

איז דער תירוץ, אז דאס איז ספעציעל אזוי געמאכט געווארען פאר אונזערע ווייבלעך, זיי זאלען יוצא זיין לכל הדעות; פאר מיטאג איז זי אויפן דארף, און נאכמיטאג — אין דער שטאט; פארמיטאג וויגט זי זיך אין האמאק, ליגט אויסגעצויגען אויפן האמאק, עסט פאזשאמקעס מיט סמעטענע, פאלעט זיך אויף דער זון, און טובל'ט זיך אויף דער פליאזשע, און נאך מיטאג טוט זי זיך אן די בלויע הויזען מיט דער בלויער בלוזקע און געהט „נא פייף" אדער אויפן דאנסינג. אראפשאקלען דאס וואס זי האט פארמיטאג צוגענומען. — דערפאר האט מען דאס א נאמען געגעבען „מיאסטא־ליאס", אי א שטאט, אי א דארף.

דאמסקע הויזען.

ווי שוין געזאגט, געהען דא די ווייבער אין די הויזען, אבער הויזען צו הויזען זענען נישט גלייך. ס'ווענדט זיך ווער ס'טראגט די הויזען. ס'זענען דא שלאנקע פרויען און — פרויען מיט די אמת'ע — כ'בעט איבער אייער כבוד... נו' זעהט מען טאקע אזעלכע בעהויזענטע יודענעס, וואס לעבען נעבעך קוים וואס קענען זיך אין די „תחתונים" קיין ארט נישט געפינען... אי, וועט איהר פרעגען: ווי באלד זיי זענען אזוי בעלייבט, טא צו וואס טראגען זיי די הויזען? איז דער תירוץ:—מארע! און פקוח מארע איז דאך נישט שייך.

נו, זעהט איהר טאקע, אויף שריט און טריט הויזען און הויזען. יונגע מיידלעך און אלטע באבעס. הויזען און הויזען, און טאמער האט א יודענע נישט קיין הויזען, גיט זי זיך אויך אנ'עצה: זי שניידט אויף ס'קלייד און מאכט זיך צוויי נאגעוויצעס — און א פאר הויזען זאל זיין!

אויף דער פליאזשע

קאלומנע, דארפט איהר וויסען האט א פליאזשע אויך. נישט איין פליאזשע, נאר גאנצע צוויי: א גרויסע פליאזשע און א קליינע פליאזשע.

האט מען זיך אפילו מיט דער קליינער פליאזשע אויך נישט צו שעהמען. אנ'אמתדיג וואסער, און טאמער געהט איהר אהין אריין, נעהט אייך דאס וואסער איבער די אויערען — אויב איהר שטעלט זיך אויפן קאפ ... חסידים געהען זיך נישט אריין טובלען ווייל ס'האט נישט קיין שיעור מקווה. דערפאר די „חסידות'טעס" טובל'ען זיך יא, זיי טובל'ען זיך אהן א שיעור, נאר אזוי ווי זיי זענען זעהר שרעקעוודיג, נעהמען זיי זיך מיט „שומרים" וואס זאלען זיי אפהיטען, נו, היטען זיי טאקע. די „שומרים" לאזען די ווייבלעך פון אויג נישט אראפ און ווי איך פערשטעה, לאכען זיי אין וואסער, ווייל זיי „האלטען זיך ביי די זייטען"...

דער אויבער אייכעל

דער פאפולערסטער פשוין אין קאלומנע, ווייסט איהר ווער עס איז? — דער אויבע ראייכעל!

וואו איהר געהט און וואו איהר שטעהט טאשט מען ס'פעשעל. אויף שריט און טריט, אויף יעדער ווערענדע זיצט מען און מ'איז עוסק. אויף איין ארט קלאפט מען א „רעמי", א צווייטע גרופקע קאכט זיך ביי א „קינג". „פינאגעל" און אנדערע משונה'דיגע שפילכצען. און אפשר מיינט איהר, אז דאס זענען מענער עוסק אין אויבער אייכעל? האט איהר א טעות. גראד דאס „אידעלע געשעלכיג", די אויגען פלאמען, די האר צעפלאשעט. ציהען „ראמעס" פאפעראסעלעך, לאזען דעם רויך דורך דער נאז און שרייען: „זאמיקאם", „אטוויעראם" „דאסיטש" — דער אויבער אייכעל האט אין קאלומנע דאס ווארט!

איך מיט מיין קודעקסעל

וואס טו איך? איהר מיינט אז איך געה ארום ליידיג? ווי פאלט איהר דאס אוים, איך האב מיר פערשאפט א פיינע זאיעגטשע, איהר ווייסט וואס איך טו? — כ'ארבייט מיט מיין קודעקסעל.

איהר ווייסט נישט, וואס דאס איז? וועל איך אייך ערקלערען:

— ווי איהר ווייסט, האב איך מיר געקויפט א ביליג אפאראטעל, אזא מין „קודעקסעל", איינגאנצען פאר 12 זהובים.

נו, געה איך ארום מיט מיין אפאראטעל און זוך קרבנות. ווי איך זעה א בעלייבטע יודענע אין א פאר הויזען, געב איך א שטעל אן דאס „קודעקסעל" און — צאפ! אראפגעכאפט א „זדיענטשע"!

אזוי געה איך פון בעגינען ביזן אוונט און מאך זדיענטשעס, איך פאטאגראפיר נאר מערקווירדיגע זאכען. זאכען, וואס מ'זעהט זעהר זעלטען אין קאלומנע, ביז איצט האב איך אראפגעכאפט אזעלכע זעלטענהייטען:

א פראוודזשיווע קוה.

א פויערטע מיט א קעזעל.

א פויער מיט א מאנדעל אייער און אנדערע „מערקווירדיגקייטען".

כ'כאפ אויך אראפ אנדערע טשעקאווע זאכען. און טאמער האב איך נישט וועמען אראפצוכאפען זוך איך סתם קרבנות. כ'בעט מיך רחמים, מ'זאל זיך לאזען פאטאגראפירען, מאך איך א הונדערט זדיענטשעס. פערשטעהט זיך אז זיי קומען ארויס „דא גורי נאגאמי". איינע קומט ארויס מיט דריי פיס און אהן הענד. א צווייטער ווידער האט זעקס הענד און אהן פיס. איינער שטעהט אויפן קאפ און א צווייטער האט עפעס א צאצקע אויף דער סאמער נאז. אבער דאס איז נישט וויכטיג. איך האב א זאיענטשע. איך מאך „זדיענטשעס" און בעגראב קליישעס.

וועגען די קאלומנער פענסיאנאטען, ווי עס זעהט אויס פרייטאג פאר נאכט ביי דער באהן־סטאציע, ווי אזוי קאלומנע באוויעט זיך, קאלומנער כלי קודש. וועמען זעה איך אין קאלומנע. קאלומנער אינטריגעס — אין צווייטען בריוועלע.

בלעם

האָט בלק, זוהן צפור'ס, דער קעניג פון מואב,
געזעהן, וואָס ישראל געטון צו אמורי,
און ס'האָט איהם געגרוילט פאַר די קינדער ישראלס
און ער האָט געזאָגט צו די זקנים פון מדין:
„איצט וועלען זיי אָפּפרעסען אַלץ אַרום אונז,
ווי ס'פרעסען די אָקסען די גרינס פונם פעלד.“
האָט ער געשיקט שלוחים צו בלעם, זוהן בעור'ס,
קיין פתור איהם צו רופען,
און זאָגען איהם: זעה, ס'גייט אַ פאָלק פון מצרים,
ער זיצט מיר אַנטקעגען, פערדעקט מיר די שיין,
קום, שילט מיר דעם מעכטיגען פאָלק,
מיר זאָלען איהם שלאָגען, פערטרייבען פון לאַנד;
ווייל כ'ווייס דאָך, אַז וועמען דו בענשט איז געבענשט
און וועמען דו שילסט איז געשאָלטען.

און ס'זענען די זקנים פון מואב און מדין
געגאַנגען מיט כשוף אין האַנט,
געקומען צו בלעם, איהם איבערגעגעבען
די ווערטער פון בלק.
האָט ער זיי געזאָגט: נעכטיגט איבער די נאַכט,
און איך וועל אייך געבען אַנ'ענטפער,
ווי גאָט וועט מיר הייסען,
און ס'זענען די שרים פערבליבען ביי בלעם,
און גאָט האָט ביינאַכט זיך בעוויזען צו בלעם,
געפרעגט איהם: ווער זענען די מענשען ביי דיר?
האָט בלעם געענטפערט: ס'האָט בלק זוהן צפור'ס,
דער קעניג פון מואב, געשיקט זיי צו מיר,
געזאָגט מיר: אָט גייט דאָרט אַ פאָלק פון מצרים,
פערדעקט מיר די שיין פון דער וועלט; קום און
שילט איהם,
וועל איך איהם בעקעמפען, פערטרייבען פון לאַנד,
און גאָט זאָגט צו בלעם: דו גיי נישט מיט זיי,
און שילט נישט ישראל, ווייל ער איז געבענשט,
האָט בלעם זיך אויפגעכאַפּט פריה און געענטפערט
די שרים פון בלק: צוריק גייט אַהיים,
ווייל ס'לאָזט מיך נישט גאָט גיין מיט אייך.

און ס'זענען די שרים געקומען צו בלק,
געזאָגט: „בלעם האָט נישט געוואָלט גיין מיט אונז“
האָט בלק געשיקט צו איהם אַנדערע שרים,
מעהר צאָהלרייך און אויך מעהר געאַכפּערט פון יענע
זיי זענען געקומען, געזאָגט:
ס'האָט בלק, זוהן צפור'ס, דיך הארציג געבעטען,
דו זאָלסט זיך נישט אָפּזאָגען מיטגיין מיט אונז,
וועסט כבוד בעקומען און אַלץ, וואָס דו ווילסט;
דו קום נאָר און שילט מיר דעם פאָלק.
האָט בלעם געענטפערט: „מעג בלק מיר געבען
זיין שטוב פול מיט זילבער און גאָלד,
כ'וועל נישט איבערטרעטען די מויל פון מיין גאָט,
צו טאָן עפּעס קליינס, אָדער גרויסעס;
איהר בלייבט דאָ די נאַכט,
כ'וויל נאָכאַמאָל הערען גאָטס וואָרט“.
און גאָט האָט ביינאַכט זיך בעוויזען צו בלעם,
געזאָגט איהם: „אויב ס'קומען די לייט דיך צורופען
טאָ גיי מיט זיי, אָבער וואָס כ'זאָג דיר, דאָס טו“.

און בלעם האָט אויפגעכאַפּט זיך אינדערפריה,
געזאָטעלט דעם אייזעל, אַוועק מיט די שרים.
האָט גאָט עס פערדראָסען, וואָס ער גייט מיט זיי,
און ס'האָט זיך אַ מלאך געשטעלט,
אין וועג, איהם צו שטערען.
ער רייט אויפן אייזעל,
צוויי יונגען מיט איהם. זעהט דער אייזעל: אָט שטייט
דער מלאך, אַ שווערד אין זיין האַנט,
פערבייגט זיך דער אייזעל פון וועג אויפן פעלד,
שלאָגט בלעם דעם אייזעל און טרייבט איהם צום וועג
און ס'שטעלט זיך דער מלאך אין שטעגעל פון כרם,
אַ פּאַרקאַן פון דער זייט, אַ פּאַרקאַן פון יענער,
דערזעהט איהם דער אייזל און דריקט זיך צום וואַנט,
און קוועטשט בלעמ'ס פוס און ער שלאָגט איהם
אויפסניי,
און ווידער פערנעהמט זיך דער מלאך,
און שטעלט זיך אין וועג, וואו ס'איז ענג,
נישטאָ דאָרט קיין אויסגאַנג אויף רעכטס און אויף
לינקס,
און ווי ס'זעהט דער אייזעל דעם מלאך,
לייגט ער זיך אַנידער,
און ס'ברענט בלעמ'ס צאָרן,
און ער שלאָגט דעם אייזל גאָר שטאַרק, מיטן שטעקן

און פלוצים האָט גאָט
געעפענט דעם אייזעל דאָס מויל,
און ער זאָגט צו בלעם:
וואָס האָב איך געטאָן דיר,
וואָס ד'האָסט מיר געשלאָגען דריי מאָל?
זאָגט בלעם צום אייזעל: ווייל דו שפעטסט פון מיר;
ווען איך האָב אַ שווערד, וואָלט איך איצט דיך
דערהרג'עט,
זאָגט ווידער דער אייזעל צו בלעם:
בין איך נישט דיין אייזעל
וואָס דו האָסט געריטען אויף מיר
פון יוגענט ביז היינט?
צי איז עס מיין שטייגער
צו טאָן דיר אַזוינס?
ער ענטפערט איהם: ניין!
און גאָט האָט געעפענט די אויגען פון בלעם,
דערזעהט ער דעם מלאך, וואָס שטייט איהם אין וועג,
אין האַנט אַ געצויגענע שווערד,
ער בוקט זיך און קניט פאַרן מלאך.
און ס'זאָגט איהם דער מלאך:
„וואָס האָסטו דיין אייזעל געשלאָגען דריי מאָל?
זעה, איך שטיי דאָך דיר פאַר אַ שטער,
ווייל קרום איז דיין וועג נעגען מיר„
און ס'האָט מיך דער אייזעל געזעהען,
געוויכט מיך דריי מאָל;
וואָלט ער נישט געוויכט מיך, וואָלט איך דיך
דערהרג'עט,
און און איהם וואָלט איך לעבען געלאָזט“.
האָט בלעם געענטפערט דעם מלאך:
„כ'בין זינדיג, ווייל כ'האָט נישט געוואוסט,
אַז דו שטייסט אַנטקעגען,
און איצט, אויב ס'געפעלט דיר נישט, גיי איך צוריק“
און ס'זאָגט איהם דער מלאך: דו גיי מיט די לייט,
און נייערט דאָס וואָרט, וואָס איך וועל צו דיר רייד,
נאָר דאָס מעגסטו זאָגען“.

איז בלעם געגאַנגען מיט בלק'ס לייט ווייטער,
האָט בלק געהערט, אַז ס'קומט בלעם,
און ער איז אַרויס איהם אַנטקעגען,
צום גרעניץ פון לאַנד, און געזאָגט איהם: איך
האָב דאָך
געשיקט נאָך דיר שרים, וואָס ביסטו נישט געקומען?
צי מיינסטו, איך קען דיר נישט אָפּגעבען כבוד?
האָט בלעם געענטפערט:
„און איצט, אַז איך בין שוין געקומען,
צי וועל איך אַ וואָרט קענען רעדען?
נאָר דאָס וואָרט, וואָס גאָט וועט מיר לייגן אין מויל
וועל איך קענען זאָגען“.
איז בלעם געגאַנגען מיט בלק
געקומען קיין חוצות, ז ז ז ז ז
האָט בלק געשאָכטען
פון רינדער און שאָף און געשיקט
צו בלעם און אויך צו די שרים מיט איהם,
אזיף מאָרגען איז בלק געגאַנגען מיט בלעם,
אַרויפגעבראַכט איהם אויף די הויכען פון בעל,
און ער האָט געזעהען דאָרט דעם עק פונם פאָלק.

זאָגט בלעם צו בלק:
„בוי אויף פאַר מיר זיבען מזבחות,
גרייט צו זיבען אָקסען און זיבען באַראַנעס“.
האָט בלק געטאָן, ווי ס'האָט בלעם בעפוילען,
און זיי האָבען אויפגעבראַכט, בלק און בלעם,
צו אָקס און צו באַראַן אויף איטליכעם מזבח.
זאָגט בלעם: „בלייב שטיין ביי דיין עולה,
און איך וועל מיר גיין, אפשר טרעף איך דאָרט גאָט,
ער ווייזט מיר אַ וואָרט, וועל איך איהם דיר מעלד.
זאָגען“.
און ער איז אַוועק אין די הויכקייטען שטילע.
האָט גאָט זיך געטראָפען צו בלעם,
זאָגט בלעם: „כ'האָב זיבען מזבחות געשטעלט,
אויף יעדען אַנ'אָקס און אַ באַראַן געבראַכט“.
און גאָט האָט אַ וואָרט איהם געלייגט
אין מויל און געזאָגט: „גיי צו בלק צוריק,
און דאָס זאָלסטו ריידען“.
איז בלעם געגאַנגען, און אָט ביי דער עולה
שטייט ער מיט די שרים פון מואב,
הויבט ער אָן זיין משל און זאָגט:

„פון ארם פערבעט מיך בלק,
מואב'ס קעניג פון באַרג קדם:
קום און שילט מיר יעקב,
קום און פלוך ישראל!
ווי־זשע שילטען, אויב גאָט שילט נישט?
ווי־זשע פלוכען, אויב גאָט פלוכט נישט?
כ'זעה דאָך איהם פון פעלזען־שפּיץ,
פון די הייך בעקוק איך איהם:
אָט אַ פאָלק, וואָס וואוינט אַליין,
מיט די פעלקער קיין חשבונות.
ווער קען ציילען יעקב'ס שטויב
און ווער מעסט ישראל'ס לאַגער?
איך ווינש זיך זיין פרומען טויט,
און מיין ענד זאָל זיין ווי זיינער“.

(סוף — פרייטאָג)

פון פסח קאַפּלאַן

ביבלישע פאָעמע

דער שליסעל

(ערצעהלונג) ● נאָכ'ן פראַנצויזישן ● פון נ. פּערלמאַן

זיי זענען געזעסען אין אַ שעהנעם צימער מיט ווייסע ווענט, שוואַרץ מעבעל און הויכע פענסטער, וואָס האָבען געלויכטען העל אין דער נאַכט אַרוים. די יונגע אַקטריסע האָט געהאַט העל־בלאָנדע, ווייכע האָר, העל־רויטע, געפאַרבטע ליפּען, דער יונגערמאַן איז שוין נישט געווען אַזוי יונג, ווי ער האָט אויסגעזעהען אין יענער שפּעטער שעה, ער איז אָבער געווען מענעריש, מיט ברייטע אַקסעל און אַזוי געפאַנגען פון איהר העל־בלאָנדער, העל־רויטער שעהנקייט, אַז ער האָט אַוועקגעשאַרט די ווייןגלעזלעך פון טיש און זי צוגעצויגען צום נידריגען דיוואַן. זי האָט זיך צוגעזעצט, אָבער נישט צו נאָהענט פון איהם.

עס איז געווען דער ערשטער אָוועט פון זייער בעקאַנטשאַפט. זיין ערשטער וויזיט אין איהר אינטימער וואוינונג. ער איז שוין געווען פערליבט, אָבער זי?... קיין צופיל מוט האָט זי איהם נישט צוגעגעבען, האָט זי אפשר געוואָלט, אַז ער זאָל זיין אָנגרייפענדיגער, צודרינגליכער? ער האָט עס נישט געוואַגט. אָבער די נאַכט איז נאָך געווען לאַנג, האָט ער דערווייל גערעדט, געזוכט זיך אויסצופּיינען, „מאַכען אַנ'איינדרוק“.

— איך וויל אייך דערצעהלען די נאַרישסטע, די לעכערליכסטע פּאַסירונג אין מיין לעבען, — האָט ער אָנגעהויבען, — און ווען איהר וועט לאַכען פון מיר מיט אייערע שעהנע, רויטע ליפּען, וועל איך זיך פיהלען בעגליקט פאַר אַלץ, וואָס איך האָב דעמאָלט פערלוירען, ווען איהר לאַכט, זעהט איהר אויס נאָך מעהר עהנליך צו דער פרוי, פון וועלכער איך וויל איצט דערצעהלען.

— בין איך טאַקע עהנליך צו איהר? — האָט געפרעגט די יונגע פרוי — איז זי געווען אַ בלאָנדע?

— ניין, זי איז געווען שוואַרץ, לאַקיר־שוואַרץ, אָבער צאַרט, ווי איהר, און בלוי־אויגיג, ווי איהר, מיט אַ קלוגען, דינעם שמייכעל, וואָס האָט זיך קיינמאָל נישט אָפּגעטאָן פון איהרע ליפּען, איך האָב זי גאָרנישט געקענט. מיינע בעקאַנטע, וואָס איך האָב איינמאָל געטראָפען, האָבען מיך מיטגענומען צו איהר. איהר קליינע וואוינונג האָט זיך געפונען אין אַ גרויסען, פיל־שטאָקיגען הויז. זי האָט געעפענט פאַר אונז די טיר. איך האָב זיך שיער נישט געגעבען אַ וואַקעל אויף צוריק, ווען איך האָב זי דערזעהען: אַזאַ אייגענאַרטיגע שעהנהייט, אַ דינע, אַ טונקעלע, אַ שמייכלענדיגע און אַ פרעמדע.... יאָ, זעהר אַ פרעמדע. מען האָט מיך פאַרגעשטעלט פאַר איהר.

„מיינע בעקאַנטע האָבען זי גערופען „לאַני“. און איהר געזאָגט „דו“. זי האָט אונז אַריינגעפיהרט אין אַ צימער מיט העלע מעבעל און העלע ווענט, וואָס האָבען האָבען נאָך שאַרפער בעטאָנט איהרע פעך־שוואַרצע האָר. אונזערע בליקען האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפען. איך האָב נישט געקאָנט לאַנג אויסהאַלטען איהר טיפען, ערנסטען בליק. און האָב, ווי אַ יונגעל, אַראָפּגעלאָזט די אויגען. אַנ„אומרו־היג געפיהל האָט זיך אַ ריהר געטון אין מיר. איך בין געוואָרען פיינליך־נייגעריג צו וויסען מעהר פון איהר, פון דער פרעמדער שעהנהייט: ווער איז זי געוועזען? וואָס האָט זי בעהאַלטען הינטער דער גלאַטער, ריינער הויט פון איהר פנים, הינטער דעם שוואַרצען פלאַם פון איהרע אויגען?

„מיר האָבען געטרונקען וויין, גערעדט, געלאַכט.

— זי האָט געדענק איך, אַ זאַג געטון:

— „דאָס איז ער עס, דער בחור, וואָס מען האָט מיר געהאַט דערצעהלט פון איהם אַזוי פיל שעהנע זאַכען? ער זעהט דאָך אויס גאַנץ געוועהנליך. מען וואָלט עס גאָר נישט געקאָנט גלויבען אויף איהם“.

„איך האָב איהר געענטפערט:

— „איך דאַנק אייך פאַר דער גוטער מיינונג, וואָס איהר האָט פון מיר. איך בין צופרידען, וואָס איך געפעל אייך“.

— „איהר געפעלט מיר? — האָט זי געפרעגט און זיך פונאַנדערגעלאַכט — אַזוי שנעל געהט עס נישט, אָה, ניין.

„זי האָט דאָס אָפּגעזאָגט און אָפּגעווענדעט פון מיר איהר בליק. עס איז מיר געוואָרען קאַלט. איך וועל זי בעצווינגען, — האָב איך זיך געזאָגט, — זי מוז, וועניגסטענס, קוקען אויף מיר, זי מוז, ווע־ניגסטענס, מיר שענקען איהר ליכטיגען, וואַרימען שמייכעל. און אין דער צייט, וואָס אַלע האָבען גע־טרונקען און גערויכערט, אין דער צייט, וואָס די ליכט אין צימער איז געוואָרען שווער און טונקעל, אַזוי שווער און טונקעל, אַז איך האָב קיין זאַך נישט געקאָנט אַרויסזעהען ווי נאָר איהרע אויגען און איהר מויל,—אין דער גאַנצער צייט האָב איך אַלץ געקעמפט מיט איהר. איך האָב געזוכט איהר בליק. האָב זי געגעסען מיט די אויגען, איך האָב איהר צוגעוואָרפען האַלבע ווערטער. ווען די לופט איז געוואָרען גאָר שווער און טונקעל פון רויך און היץ, האָב איך איהר געגעבען אַ לאַנגען־לאַנגען קוש אויף די ליפען, וואָס האָט איהר פערכאַפּט דעם אָטעם. נאָך דעם האָט זי מיר ווידער טיף אַריינגע־קוקט אין די אויגען. עס האָט זיך מיר אָפּגעדאַכט, אַז איך האָב געהערט דאָס קלאַפּען פון איהר האַרץ, אַז זי האָט אפשר געהערט ווי מיין האַרץ האָט גע־קלאַפּט. און דאָ האָט זי זיך אויפגעהויבען מיט אַנ־אומגעדולדיגער, האַסטיגער בעוועגונג און געזאָגט:

— איך גלויב, אַז עס מוז שוין זיין זעהר שפּעט...

„די געסט האָבען זיך אויך אויפגעהויבען פון זייערע פּלעצער.

„איך האָב געשוויגען, האָב נישט אַרונטערגע־נומען פון איהר די אויגען, איך האָב איהר אויס־געשטרעקט מיין האַנט צום געזעגענען זיך. זי האָט אַריינגעלייגט איהר האַנט אין מיינע, איהר קליינע, קאַלטע האַנט, אינאיינעם מיט אַ שליסעל.

— „דאָ — האָט זי געזאָגט, — אַזוי דער שלי־סעל צו מיין טיר!

„און לאַנגזאַם, אויסגעצויגען, האָט זי גלייך צו־געגעבען:

— „ברענגט מיר איהם נאָך היינט ביינאַכט צוריק!...

„איך האָב שטיף פערדריקט דעם שליסעל אין מיין האַנט און געטראַכט מיט שטאָלץ פאַר זיך, אַז דער שליסעל — דאָס איז מיין זיג! און וואָס פאַר אַ זיג!

„מיר זענען אַלע אַרוים פון איהר הויז. איך האָב צוגעפיהרט מיינע פריינט צו דער באַהן! און זיך געלאָזט גלייך לויפען צוריק. אָט איז ווידער דאָס הויז: דער פּאַסאַד — ווייס און רויט, די טרעפּ פון רויטען מאַרמאָר, די טירען ווייס, און הינטער איינער פון די טירען האָט געוואַרט אויף מיר אַ פרוי מיט לאַקיר־שוואַרצע האָר, מיט בלויע אויגען, מיט אַ שמייכעל און אָפענע ליפען... און איצט האָט פּאַסירט דאָס נאַרישסטע, דאָס לעכערליכסטע, דאָס אומגעלומפּערסטע: מיט אַ קלאַפּענדיג האַרץ בין איך געשטאַנען אויף די טרעפּ, האָב געהאַלטען דעם שלי־סעל אין האַנט, איך האָב אָבער נישט געוואוסט, נישט דעם גאָרן, נישט די טיר, נישט איהר נאָמען...“

דער יונגערמאַן האָט געענדיגט זיין געשיכטע, אַ ווײַלע איז ער און די יונגע אַקטריסע געזעסען שטיל. דערנאָך האָט זי אַ זאָג־געטאָן:

— מיין גאָט, אַזאַ צופאַל! וואָס האָט איהר געטאָן?

— גאָרנישט — האָט דער יונגערמאַן געענט־פערט און אַ צוק־געטאָן מיט די אַקסלען, — וואָס האָב איך דען געזאָלט טאָן? עס איז געווען שרעק־ליך, עס איז געווען פשוט שרעקליך צו שטעהען, אַ פערציטערטער, אויף די טרעפּ און זוכען אַ נאָמען, וואָס איך האָב נישט געוואוסט, פון די אַלע פרעמדע נעמען, וואָס איך האָב געלייענט אויף די טירען, האָב איך געפּרובט טרעפען, וואָסער נאָמען עס איז געווען איהרער. איך בין געלאָפען אַרויף און אַראָפּ די טרעפּ, אַ הונדערט מאָל אפשר, אָבער סוף כל סוף האָב איך דאָך געמוזט אַנטלויפען פון דאָרט מיט גאָר נישט. אַנטלויפען פון דעם פערשאָלטענעם הויז, פון די פערשאָלטענע טירען, וואָס הינטער איינער פון זיי איז געשטאַנען די פרוי און האָט געוואַרט אויף מיר....

— עס איז שרעקליך! — האָט געזאָגט די יונגע אַקטריסע.

— ניין. האָט געזאָגט דער יונגערמאַן, — עס איז לעכערליך, זעהט עס אייך נישט אויס לעכערליך?

די יונגע אַקטריסע האָט זיך פערטראַכט. זי האָט צוגעמאַכט די אויען, איהר שטערען איז געווען פער־זונקען אין דעם בלויען שאָטען, וואָס האָט פון דעם פענסטער, פון דער שווייגענדיגער טונקעלקייט פון דער נאַכט געפאַרבט טונקעל אפילו איהרע בלאָנדע האָר, זי האָט דאָך אַ שמייכעל געטאָן מיט אַ נייעם ווייכען שמייכעל, איהר פנים האָט זיך פערוויטעלט מיט צאַרטען רויט און זי האָט צוגענויגט איהר קאָפּ צו דעם אַקסעל פון דעם יונגענמאַן, וואָס איז אין דעם מאָמענט געווען אַזוי פערליבט אין איהר. ער האָט געשמייכעלט פונקט ווי זי.

— ניין, עס איז נישט געווען לעכערליך, — האָט זי לאַנגזאַם אַרויסגעזאָגט, — איך גלויב, אַז עס מוז שוין זיין זעהר שפּעט, — האָט זי מיט אַ דיזעם שמייכעלע צוגעגעבען — זעהר, זעהר שפּעט.

זיי האָבען זיך ביידע אויפגעהויבען פון דעם נידעריגען דיוואַן. אַ ווײַלע זענען זיי געשטאַנען, איינס אַנטקעגען אַנדערען. דערנאָך האָט ער איהר אויסגעשטרעקט די האַנט. זי האָט אַריינגעלייגט איהר האַנט אין זיינע, אַ קליינע, קאַלטע האַנט, אינאיינעם מיט אַ שליסעל, און האָט איהם שטיל איינגערוימט אויפן אויער:

— דאָ האָסטו דעם שליסעל צו מיין טיר... ברענג איהם פאָך היינט ביינאַכט צוריק... אָבער געדענק מיין נאָמען...

רבי וואַרפט אַ שרעק אויף אַ קאָזאַק

וואָס וויל רויבען אַ ספר־תּורה

פון מנשה אונגער

זינט עס האָבען זיך אָנגעהויבען צו שאַפען צווישען די רביים „הויפען", די אַזוי גערופענע „דינאַסטיעס", וועלכע האָבען איבערגענומען דעם רבי'שען „שטוהל" פון דור צו דור, האָט זיך אָנגעהויבען אַ קאַמף צווישען די „אַריסטאָקראַטישע רביים" און „פאָלקס - רביים", דאָס הייסט, אַזעלכע רביים, וואָס זענען אַרויסגעקומען פונם פּראָסטען פאָלק און האָבען נישט געהאַט קיין „יחוס־בריף". די „הויפישע רביים", האָבען געשאַפען אַ מין „ממלכת כהנים" און האָבען נישט צוגעלאָזט, אַז אַ פּראָסטער מענש זאָל אַריינדרינגען, דאָרט וואו זיי אַליין האָבען, ביז דעמאָלט געהאַט די ממשלה.

איינער פון אָט די פאָלקס - רביים, איז געווען דער רבי ר' שלמה ליבעלע פון טוטשין, וועלכער איז געווען דער גרעסטער און דער עלטסטער רבי פאַרן פּראָסטען און פּשוט'ן המון אין גאַליציע, פאַר די לעצטע יאָהרען. זיין חסידות איז בעשטאַנען ס'רוב אין בעווייזען וואונדערליכע מופתים, וועלכע זענען אָבער געווען פּראָסט און דאָרפיש.... אָט ווערט ביי אַ דאָרפס־יוד קראַנק אַ קוה, פאָהרט דער דאָרפס־יוד גלייך צום רבין קיין טוטשין. ער ווייסט, אַז אין דעם דערביייאיגען שטעטעל, איז פאַרהאַן אַ רבי, אַ בעל יחוס מיט אַ גרויסען הויף און אַ סך חסידים, אָבער ער וועט צו יענעם רבין איצט נישט אַריינפאָהרען, ווען ער וועט האַלטען ביים פרעגען אַנ'עצה אויף אַ שידוך, פאַר זיינס אַ קינד, דעמאָלט, וועט ער אַהיינפאָהרען צו דעם „הויפישען" רבין, אָבער איצט, ווען זיין קוה איז קראַנק, ווייסט ער, אַז דאָ קאָן ער געהאָלפען ווערען, נאָר ביים רבין ר' שלמה ליבעלע פון טוטשין.

* * *

געבוירען געוואָרען איז דער רבי ר' שלמה ליבעלעס אינם יאָהר תר"ב (1842), אינם דאָרף בלאָנדאָווע, נעבען ריישע (זשעשאָוו), גאַליציע. ביי גאָר פרומע עלטערען.

אויף דער מצבה פון זיין פאָטער, אַ דאָרפס־יוד, איז אויסגעקריצט: „פ"נ ר' וואָלף... שהיה עהרליכער יוד"... אַזוינע מיני אויפשריפטען אויף מצבות טרעפט מען זעהר זעלטען.

* * *

שווער צו וויסען היינט, וואָס ס'איז געווען די סיבה, וואָס ר' שלמה ליבעלע איז געוואָרען רבי און אין וואָס ס'איז בעשטאַנען זיין ערשטער מופת, וואָס האָט איהם אַזאַ גרויסען שם געמאַכט. נאָר די חסידים זיינע פון ריישע האָבען מיר דערצעהלט, אַז דער רבי ר' יחזקאל שיניאַווער דעם סאַנזער רבינס זוהן האָט איהם געהייסען ווערען אַ רבי, און די מעשה איז אַזוי געווען!

אַמאָל איז געקומען אַ יודענע קיין שיניאַווע, צום רבין, מיט אַ געוואַלד, אַז מען האָט אויף איהר מאַן אויסגעטראַכט אַ בלבול, אַז ער האָט אין זיין שענק פערקויפט אַ פלעשעל סם אַ פויער. אַנשטאָט אַ פלעשעל בראָנפען. מען האָט דערפאַר איהר מאַן איינגעזעצט אין תפיסה אַריין. האָט איהר דער שיניאַווער רבי געענטפערט: „איך קאָן דיר גאָרנישט העלפען, נאָר נישט ווייט פון דיין שטאָט, אין טוטשין, איז אויפגעגאַנגען אַ נײַ ליכט, פאָהר אַהין און פרעג זיך נאָך אויף ר' שלמה ליבעלען, ער קאָן דיר העלפען". די יודענע איז גלייך געפאָהרען קיין טוטשין און האָט זיך נאָכגעפרעגט, וואו עס וואוינט דער רבי ר' שלמה ליבעלע, אָבער קיינער האָט איהר נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערען, ווייל זיי האָבען נאָך קיינמאָל נישט געהערט אַזאַ רבין. האָט די יודענע שוין געפרעגט אויף סתם אַ יודען, וואָס הייסט שלמה ליבעלע, האָבען די טוטשינער בעלי־בתים געענטפערט, אַז אין שטאָט איז טאַקע פאַרהאַן אַזאַ יוד, וואָס געפינט זיך, על פי רוב אין בית־מדרש. איז די יודענע אַריינגעגאַנגען אין בית־המדרש אַריין, האָט זי איהם דאָרטען נישט געטראָפען. איז זי געגאַנגען צו איהם אַהיים האָט זי אויך דאָרט איהם נישט געטראָפען. ביז די יודענע איז אַזוי אַרומגעגאַנגען אַ גאַנצען טאָג און ערשט אויף דער נאַכט האָט זי איהם געטראָפען אויפן בוידעם פון דעם בית־המדרש, תפילה־טון בסתר. די יודענע איז צו איהם צוגעלאָפען און האָט פאַר איהם אָנגעהויבען ביטער צו וויינען: „הייליגער רבי, זייט זיך אויף מיר מרחם און זייט מתפלל פאַר מיין מאַן!"... ר' שלמה ליבעלע איז אָבער פון איהר אָפּגעשפּרונגען מיט אַ געוואַלד: „וואָס ווילט איהר פון מיר האָבען? וואָס פאַר אַ רבי בין איך אייך? איהר האָט זיכער אַ טעות. איך בין דאָך אַ פּשוט'ער יוד. אפשר מיינט איהר אַנ'אַנדערען?" און ער איז באַלד אַראָפּגעלאָפען פונם בוידעם אין וואַלד אַריין. ער איז אַזוי אָפּגעלעגען אין וואַלד אַ גאַנצע נאַכט, דאָרט האָבען איהם געכאַפּט פויערים און האָבען איהם מערדערליך געשלאָגען. ערשט דעמאָלט האָט ער פערשטאַנען, אַז עס איז געווען אַנ'עונש מן השמים דערפאַר, וואָס ער האָט נישט געוואָלט זיך אויסגעבען פאַר דער יודענע, ווער ער איז.

ער איז אינדערפריה צוריקגעלאָפען אין דער שטאָט אַריין און ווען די יודענע האָט נישט געוואָלט פון איהם אָפּטרעטען און פאַר איהם געוויינט און געזאָגט, אַז דער שיניאַווער רבי האָט זי צו איהם געשיקט, האָט ער אָנגעהויבען צו וויינען אויף אַ קול: „וואָס ויל מען פון מיר האָבען? פאַר וואָס לאָזט מען מיך נישט במנוחה?" די יודען פון דער שטאָט האָבען נישט פערשטאַנען, וואָס עס איז מיט איהם געשעהען, זיי האָבען איהם געקענט פאַר אַ פּראָסטען און פּשוט'ען יודען, און דאָ קומט גאָר צו איהם אַ יודענע פון אַ פרעמדער שטאָט. ר' שלמה ליבעלע האָט אַליץ געמיינט, אַז עס וועט איהם געלונגען אַרויסצודרעהען פון דעם גאַנצען עסק און וויטער בלייבען פערשטעלט, אָבער ווען די יודענע האָט זיך געוואָרפען פאַר זיינע פיס און האָט אָנגעהויבען צו שרייען, אַז זי וועט נישט אָפּטרעטען, ביז ער וועט איהר נישט אָנווינשען, האָט זיך ר' שלמה ליבעלע פערטראַכט און דערנאָך האָט ער זיך אויסגעגלייכט, זיך געזעצט אויף דער „שטוהל" און איהר געזאָגט, מעשה רבי:

„פאָהר צוריק אַהיים קיין ריישע און דו וועסט געהאָלפען ווערען, נאָר דו מוזט פאָהרען מיט דער באַהן און אין דעם צווייטען קלאַס".

די יודענע האָט איהם געפאָלגט און זי איז געפאָהרען מיט דער באַהן, הגם עס האָט איהר געקאָסט אַ סך טייערער ווי מיט אַ פוהר. אין דעם וואַגאָן, וואו די יודענע איז געפאָהרען, איז געווען כמעט אינגאַנצען ליידיג. עס זענען נאָר געפאָהרען צוויי גויים, וועלכע האָבען זיך צוגעהערט ווי די יודענע האַלט כסדר אין איין קרעכצען און וויינען, האָבען זיי איהר געפרעגט, פאַר וואָס זי וויינט אַזוי, האָט די יודענע זיי דערצעהלט פון איהר אומגליק, וואָס עס האָט איהר געטראָפען, האָבען די צוויי פרעמדע גויים געענטפערט, אַז זיי דאַכט זיך אויס, אַז דער גוי וואָס האָט אויף איהר מאַן אויסגעטראַכט דעם בלבול, פאָהרט גאָר דאָ אינ'ם צווייטען וואַגאָן. זענען זיי צו איהם אַריין און האָבען אָנגעהויבען מיט איהם צו פערפיהרען אַ שמועס מכּוח דעם יודען. זיי האָבען אָנגעהויבען אויסצורעדען אויף יודען, וואָס אין דער קאָרט שטעהט, דעמאָלט ערשט האָט דער גוי געוואָלט ווייזען זיין בריה־שקייט און זיי דערצעהלט, וואָסערע צרות ער טוט אָן די יודען אין זיין שטאָט, און אַז ערשט מיט אַ פּאָר חדשים צוריק האָט ער אַריינגעזעצט אַ יודישען קרעטשמער, אויסטראַכטענדיג אויף איהם אַ בלבול, אַז ער האָט פערקויפט אַ פלעשעל סם אַנשטאָט בראָנפען. די גויים אינם וואַגאָן האָבען זעהר געלאַכט פון דעם, וואָס דער בלבול האָט זיך איהם אַזוי גוט איינגעגעבען. אָבער אַזוי ווי דער באַהן האָט זיך נאָר אָפּגעשטעלט, ביי דער ערשטער באַהן־סטאַציע, האָבען די צוויי גויים גלייך געלאָזט רופען פּאָליציי און זיי דערצעהלט, וואָס יענער גוי האָט ערשט זיי געזאָגט, דער גוי האָט זיך זעהר דערשראָקען און זיך אין אַליץ מודה געווען. ווען די יודענע האָט געוואָלט דאַנקען די 2 גויים, האָט זי זיך געכאַפּט, אַז זיי זענען פּלוצים פערשוואונדען...

דער יוד איז דערנאָך גלייך אַרויסגעלאָזען געוואָרען אויף דער פריי, און אַזוי אַרום איז ער ניצול געוואָרען פון אַ זיכערען טויט.

אַ סך מופתים און מעשיות ווערען אין גאַליציע דערצעהלט וועגען ר' שלמה ליבעלע און וועגען זיינע דרכים. איך וויל נאָר דאָ איבערגעבען די איינע מעשה, וואָס איך האָב געהערט, ווי אַזוי ר' שלמה ליבעלע האָט אָפּגעראַטעוועט אַ ספר תּורה פון קאָזאַקישע הענט.

דאָס איז געווען בעת דער גרויסער וועלט־מלחמה אַלע יודען זענען אַנטלאָפען פון טוטשין, ווייל זיי האָבען מורא געהאַט פאַר די רוסען. אין שטעטעל זענען נאָר פערבליבען אַ פּאָר יודישע אָרימעלייט און אַלטע יודען, וואָס האָבען נישט געהאַט קיין מעגליכקייט צו אַנטלויפען, האָט דער רבי ר' שלמה ליבעלע זיי נישט געוואָלט איבערלאָזען אַליין און ער איז מיט זיי געבליבען אין שטעטעל. ווען דאָס רוסישע מיליטער איז אַריין אין טוטשין, האָבען די קאָזאַקען אָנגעהויבען צו רויבען אין אַלע יודישע הייזער און זיי זענען אויך אַריינגעקומען צו ר' שלמה ליבעלען אין שטוב אַריין, אָבער זיי האָבען דאָרט נישט געדאַרפט רויבען, ווייל ר' שלמה ליבעלע האָט זיי אַלעס אַליין אָוועקגעגעבען. ער האָט פון זיך אַראָפּגענומען זיין וואַרימען פעלץ, דאָס פוטערנע היטעל און די פילצערנע שטיוועל, זאָגענדיג: „נעהמט אַליץ צו, איהר ליגט כסדר אין דרויסען, אין די גריבער, מוז אייך זיכער זיין קאַלט"... און ער האָט פאַר די קאָזאַקען געמאַכט טיי און זיי געגעבען אַליץ, וואָס זיי האָבען געוואָלט.

די קאָזאַקען זענען ביי איהם געווען אַ גאַנצען טאָג און ביינאַכט האָבען זיי ווייטער מאַרשירט צום פראָנט־צו. איין קאָזאַק איז אָבער ביי איהם געבליבען נעכטיגען, האָט איהם ר' שלמה ליבעלע אויסגעבעט אַ געלעגער און איהם גוט אַרומגעוויקעלט מיט וואַרימע קאָלדרעס. פאַרטאָג האָט דער קאָזאַק געזעהען ווי דער יוד הויבט זיך אויף און דאַווענט, האָט זיך דעם קאָזאַק פערגלוסט אַביסעל צו חוזק'ן פון דעם יודען, ווייל ער האָט נישט געקענט פערשטעהען, וואָס פאַר אַ מענש דאָס איז, וואָס גיט אַליץ אַוועק. און אַזוי ווי ער האָט שוין געהאַלטען פאַרן אַוועקגעהען, איז דער קאָזאַק צו צום אָרון־קודש, וואָס איז געשטאַנען אין דער זעלביגער שטוב, וואו ר' שלמה ליבעלע האָט געדאַוונט און ער האָט געוואָלט אַרויסנעהמען אַ ספר תּורה צו מאַכען דערפון פאַרמעטענע בייטעלעך, אָבער אַזוי נאָר ווי דער קאָזאַק האָט געעפענט דעם אָרון קודש, איז פּלוצים צו איהם צוגעשפּרונגען דאָס דאַרע, יודעל, ר' שלמה ליבעלע און דעם קאָזאַק אָנגעכאַפּט ביים קאַרק:

„די ספר תּורה ווילסטו אָנריהרען?", האָט ר' שלמה ליבעלע געשריגען נישט מיט קיין מענשליכער שטימע, „אַליץ קאָנסטו נעהמען, נאָר די „הייליגקייטען" ריהר נישט אָן!"

דער קאָזאַק האָט זיך אַזוי דערשראָקען, — דער צעהלט מען, — אַז ער איז אַרויסגעלאָפען פון שטוב אין איין ציטערניש, אַז ער האָט אַזש פערגעסען מיטצונעהמען מיט זיך די ביקס זיינע....

סבות, פאָלגען און הייל־מעטאָדען

(מעדיצינישע שמועסען וועגען סיפיליס)

פון ד"ר ה. רזשאַנער

ווי געזאָגט, האָט מען שוין מיט פיל צעהנדליגער יאָהרען צוריק אָנגעווענדט די הייל־מעטאָדע, לויט פורניע און ניסער, ד"ה מעהרערע קוראַציעס במשך פון אַ 3, 4, 5 יאָהר מיט געוויסע הפסקות. דאָס האָט אָבער געהאַט דעם חסרון, וואָס געוויסע קראַנקע זענען טיילמאָל קורירט געוואָרען, צו ענערגיש. איצט אָבער, אַ דאַנק דעם וואַסערמאַנישער רעאַקציע, זענען מיר אומשטאַנד מעהר צו אינדיווידואַליזירען די קוראַציע, ד. ה. צו היילען יעדען קראַנקען צוגעפּאַסט צום מצב פון זיין קראַנקהייט. מ'דאַרף דאָך צוגעבען, אַז די אַלע אומגעהייער וויכטיגע ערפינדונגען, וואָס זענען אין די לעצטע יאָהרען געמאַכט געוואָרען אויפן געביט פון סיפיליס, גיבען נאָך אַליץ נישט די פולע גאַראַנטיע, אַז מיט עטליכע קוראַציעס אונטער דער קאָנטראָל פון דער וואַסערמאַן - רעאַקציע קען דער חולה פערדעכענט ווערען אַלס פולשטענדיג בעפרייט פון אַלע שפּעטערדיגע קראַנקהייטס - דערשיינונגען. ספּעציעל פון ערקראַנקונגען פון אינערליכע אָרגאַנען, און פון צענטראַלען נערווען־סיסטעם, ערקראַנקונגען, וואָס זענען אָפט לעבענס־געפעהרליך.

אַרויסגייענדיג פון דעם שטאַנדפּונקט פאָדערט די פּאַריזער קליניק מיט פּראָפ. גוזשראָ בראָש, אַז אַ סיפילים קראַנקער, זאָל זיך געפונען מעהרערע יאָהרען אונטער אַ מעדיצינישער אָבסערוואַציע (קאָנטראָלע) און ווען עס איז נויטיג, ענטשפּרעכענד לאַנג קורירט ווערען.

מיר אַסעקורירען אַלע אונזערע הייזער, הגם נאָר איינצעלנע פון זיי קענען פאַלען אַלס קרבנות פון אַ שׂרפה. מיר קענען כּלל נישט וויסען ווער פון די דאָזיגע קראַנקע עס קען שפּעטער זיין אַ קרבן פון זיינע יוגענט־מעשים.

איינער פון די וויכטיגסטע פאַקטאָרען, וועלכע רעגירען וועגען שפּעטערדיגען גורל פון סיפיליטיקער, איז דער מאָמענט, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען די בעהאַנדלונג. עס איז פון ערשטראַנגיגער וויכטיגקייט ווען דער קראַנקער ווענדעט זיך צום דאָקטאָר; צי אין די ערשטע טעג פון האַרטען שאַנקער, אָדער ער הויבט אָן זיין קוראַציע ערשט דעמאָלט, ווען עס בעווייזען זיך אויפן קערפּער די סיפיליטישע קנוילען.

אָבער ווען די בעהאַנדלונג זאָל זיך נישט אָנהויבען, איינס איז זיכער: מ'טאָר פריהער נישט אָנהויבען די קוראַציע, כּל זמן מ'ווייס נישט פולשטענדיג זיכער, אַז מ'האָט צו טון מיט אַ סיפילים ראַנקע, פונקט אַזוי ווי מ'טאָר נישט פערשלעפּען מיט דער קוראַציע, ווען דער דיאַגנאָז פון סיפילים איז געשטעלט געוואָרען.

ווען מ'הויבט אָן די קוראַציע אין די ערשטע טעג פון האַרטען שאַנקער, ד. ה. ווען די מיקראָבען זענען נאָך נישט אַריינגעדרונגען גאַנץ טיף אין אָרגאַניזם, איז מעגליך מיט 2 אָדער 3 ענערגישע קוראַציעס (ד. ה. אַפּאָרטיוועקור) דעם קראַנקען פולשטענדיג אויסצוהיילען. גאַנץ אַנדערש שטעלט זיך די זאַך פאַר אין צווייטען פאַל. די מיקראָבען האָבען שוין בעוויזען זיך צו פערשפּרייטען אין גאַנצען אָרגאַניזם. ס'זענען שוין ענטשטאַנען ענדערונגען אין די אינערליכע אָרגאַנען און בלוט־וועגען. אין אַזאַ פאַל מוזען שוין אַדורכגעפיהרט ווערען מעהרערע קוראַציעס (5־6 און מעהר). דערביי זענען די אויסזיכטען צו זיך בעפרייען פון מעטאַ־סיפיליטישע קאָמפּליקאַציעס נישט קיין פולשטענדיג זיכערע.

די דערמאָהנטע אַנטי־סיפיליטישע מיטלען האָבען אויף טאַבעס און פּראָגרעסיווען פּאַראַליזש ווייניג השפּעה, אין די לעצטע יאָהרען האָט דער ווינער פּראָפעסאָר וואַגנער פאָן יאַאורעך בעוויזען, אַז די בעהאַנדלונג מיט מאַלאַריע רופט אַרויס אַזעלכע ענדערונגען אין אָרגאַניזם, אַז די דערמאָהנטע מיטלען, וועלכע האָבען פריהער נישט געווירקט, בעווייזען איצט זייער אויסערגעוועהנליכע קראַפט און זיי זענען אומשטאַנד אַריינצודרינגען אין די נישט צוגענגליכע ערטער. אַ חוץ מאַלאַריע ווערען אויך בענוצט איינשפּריצונגען פון פלאָגעטאַן, צוריק קערנדען טיפוס א. א.

פונקט ווי ביי אַ מלחמה ווערען בענוצט אַלע מינים געוועהר, פון וועלכע יעדער מין האָט זיך זיין ספּעציעלע אויפגאַבע, אָדער אַלע צוזאַמען האָבען איין אונדעמזועלביגען ציל — די פערניכטונג פון שונא, אַזוי בענוצען מיר אויך אין קאַמף מיטן סיפיליטישען סם פערשידענע סאָרטען געוועהר — מעדיקאַמענטען, פון וועלכע יעדער ווירקט אַנדערש, אָבער אַלע צוזאַמען שטרעבען צו איין ציל — בעפרייען דעם מענשליכען קערפּער פון דער סיפילים־קראַנקהייט.

ווי אַזוי ווירקען די פערשידענע אַנטי־סיפיליטישע מיטלען? קוועק־זילבער און ביסמוט פערניכטען נישט די סיפיליטישע מיקראָבען, זיי רופען אָבער אַרויס אין מענשליכען אָרגאַניזם אַזעלכע פערענדערונגען, אַז די ספּיראָכעטען פערלירען די מעגליכקייט צו ענטוויקלען זיך. גאַנץ אַנדערש ווירקט סאַלוואַרסאַן: דער דאָזיגער אַרשעניק - פּרעפּאַראַט איז אַ געפעהרליכער גיפט פאַר די ספּיראָכעטען, וועלכע ווערען דורך איהם פערניכטעט.

נ. ע. דער לאָדזשער שטאָט־ראַט איז געשטאָרבען ב'שינקע

אַ טרעהר אויפ'ן פרישען קבר

צו די לעזער פון „קונדס".

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען האָט אויסגע־הויכט די נשמה דער לאָדזשער שטאָט־ראָט.

אין אַ שוואַרצע שעה איז ער געבוירען געוואָרען, ווי נאָר ער איז אויף דער וועלט געקומען, האָט מען געזעהען, אַז ס'איז געבוירען געוואָרען אַ פּערזענ־ליכעניש, אַ ווילדע בריאה. מיט יעדען טאָג איז ער ווילדער געוואָרען, האָט געהאַקט און געבראָקט און זיך געדראַפּעט אויף די גלייכע ווענט. מ'האָט איהם איינגעגעבען פערשידענע רפואות: פּראָשקעס, גע־מאַכט זאַשטשיקעס, ס'האָט איהם אָבער גאָרנישט געהאָלפען. וואָס מעהר מ'האָט איהם געוואָלט אָפּ־שפּאָקאָיען — אַלץ מעהר איז ער געוואָרען משוגע, ווילד ווי אַן אָקס ווען מ'ווייזט איהם אַ רויטע פּאַ־טשיילע.

ס'האָט גאָרנישט געהאָלפען. אין עלטער פון 1 יאָהר, האָט ער אויסגעהויכט זיין ווי סמאָלע שוואַר־צע נשמה.

צוזאַמען מיט דער גאַנצער יודישער בעפעל־קערונג שטעהען מיר ביי זיין פרישען קבר. אין דער האָפענונג, אַז ער וועט שוין מעהר נישט אויפשטע־הען מחית המתים, זאָלען מיר אונזער טרייסט גע־פונען!

ליג אין דר'ערד און באַק בייגעל, טייערער שטאָט־ראַט!

דער „קונדס".

—=-—

וויין, ענדעקעל וויין!

פּאַראָדיע אויף אַ פאָלקס־ליד

וויין, ענדעקעל וויין,
פון שטאָט־ראַט געמוזט אַרויסגיין,
דיין אַנטיסעמיטישע מאַכט,
ווערט איצט אויסגעלאַכט,
וויין, ענדעקעל וויין!

וויין, ענדעקעל וויין,
ס'וועט שוין אַנדערש נישט זיין,
פאַר דיין סאַדיזם און ברוטאַל,
שפּייסטו איצט מיט גאַל,
וויין, ענדעקעל וויין,

וויין, קאָוואַלסקעלע וויין,
קיין פּרעזידענט וועסטו שוין נישט זיין,
די בענקלעך לאָזען צופרידען,
נישט שלאָגען קיין יודען,
וויין, קאָוואַלסקעלע וויין,

וויין, קאָוואַלסקעלע וויין,
כ'מיין נישט דיך נאָר אַליין,
אויך דיין גאַנצע האָרדע,
וואָס האָט בעקומען אין מאָרדע,
וויין, קאָוואַלסקעלע וויין,

וויין, קאָזשוכאָווסקעלע וויין,
קיין בענקעל־וואַרפער וועסט מעהר נישט זיין,
צו שלידערען מיט אַ בענקעל,
מוזסטו איצט געהן אין שענקעל,
וויין, קאָזשוכאָווסקעלע וויין,

סאַקראַטעס.

גראַף קאָלי.

אַ הספד אויפ'ן לאָדזשער שטאָט - ראַט.....

געשטאָרבען דער שטאָט - ראַט דער ליכטיגער שטאָט - ראַט,
געשטאָרבען, צו קבורה געקומען....
דער שטאָלץ און די ציהרונג פון לאָדזשער ענדעקעס
פערוועלקט פאַר דער צייט ווי די „בלומען"...

דער שטאָט - ראַט געהאַט האָט פאַר אַרבייט אַ [illegible]
גאַנץ פוילען דאָס האָט אַנערקענט....
כדי לאָדזשער גלעזער צו געבען פערדינען
האָט ער שויבען געבראָכען מיט אייגענע הענט...

ער האָט אויך סטאָלאַרעס בעזאָרגט מיט פּרנסה,
— האָט טישען געבראָכען און בענק....
ער האָט אויך אַפילו געזאָרגט פאַר שפּיטאָלען
האָט מענשען געגעבען אַ קרענק....

ער איז דאָך געוועזען דער איינציגער שטאָט - ראַט
וואָס איז אַזוי ציכטיג געווען.
עס איז נישט קיין וואונדער.... מען האָט אין זיין „ראַדע"
אַזוי פיל דאַזאָרצעס געזעהען....

מורנו קאָוואַלסקי, וואו איז ער אַצינדער,
דער פיהרער, דער פאַן מעצענאַס?
ער האָט שוין אין חלום געזעהען זיך מיניסטער
סענאַטאָר און סיים - דעפּוטאַט....

געשטאָרבען דער שטאָט - ראַט אַ טויט גאָר אַ שווער[illegible]
פערשאָלטען פון גאָט און פון שטן.
וועט עמיץ פערגיסען נאָך איהם אַ פּאָר טרעהרען
דאַן וועלען עס זיין נאָר אידיאָטען...

די מצבה אויפ'ן קבר

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, איז בעשלאָ־סען געוואָרען, אויפ'ן קבר פון שוואַרצען שטאָט־ראַט אַוועקצושטעלען אַ מצבה מיט אַזאַ אינהאַלט: יודישער טעקסט:

פ. נ.

פּאַנאָוואַלי נאַראַדאָווצי

פּויליש:

B. P.

בעסטיאַלסקאַן פּאָליטיקאַן

בעניעלע זאַלץ

די לעצטע לויה - זיצונג

ענדעקעס זיצען שבעה

— פאַרוואָס איז צו דער לעצטער לויה־זיצונג פון שטאָט־ראַט געקומען 19 ראַטמענער, נישט 18?
— ווייל קיין ח"י איז קיינמאָל נישט געווען.
— און פאַרוואָס האָט די לעצטע זיצונג געדוי־ערט 7 מינוט?
— זיי זענען געזעסען שבעה.

בעניעלע זאַלץ

קאָנדאָלענץ - דעפּעשע

צו דער ענדעקישער פראַקציע

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, האָט די ענ־דעקישע פראַקציע דערהאַלטען פאָלגענדע קאָנדאָ־לענץ־דעפּעשע:

„טיף גערירט פון דעם שווערען אומגליק, איל איך מיך, קאָלעגען פאָ פאַכו, אייך אויסצודריקען מיין אויפריכטיגען מיטגעפיהל.

איך מוז מודה זיין, אַז איהר האָט דאָס „שטי־קעל אַרבייט" געמאַכט פיל בעסער ווי „אונזערע" לויט אַלע דינים פון אונזער „שולחן ערוך".

זייט רוהיג, איך בין מיט אייך!

יוליוש שטרייכער

גירענבערג, יולי, 1935.

אויספערקויף

צוליב דער ליקווידאַציע פון אונזער שאָפּקע, איז ביי אונז צו פערקויפען בחצי חנם פערשידענע מעבעל־שטיק, ווי: **צעבראָכענע שטוהלען, צע־טראָסקעטע טישען, פיס פון שטענדערס וויטרינעס פון פענסטער, שויבען, צע־בראָכענע שטעקענס** און אַנדערע מעבעל־שטיק — אַלץ צו ביליגע פּרייזען.

אָפּערטען אָפּצוגעבען אין שטאָט־ראַט בנין, פאַר מאַרסקאַ 16 פאַר „קאָוואַלסקין".

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 161 — פרייטאַג, דעם 12 יולי 1935

א, ווי הויך!...

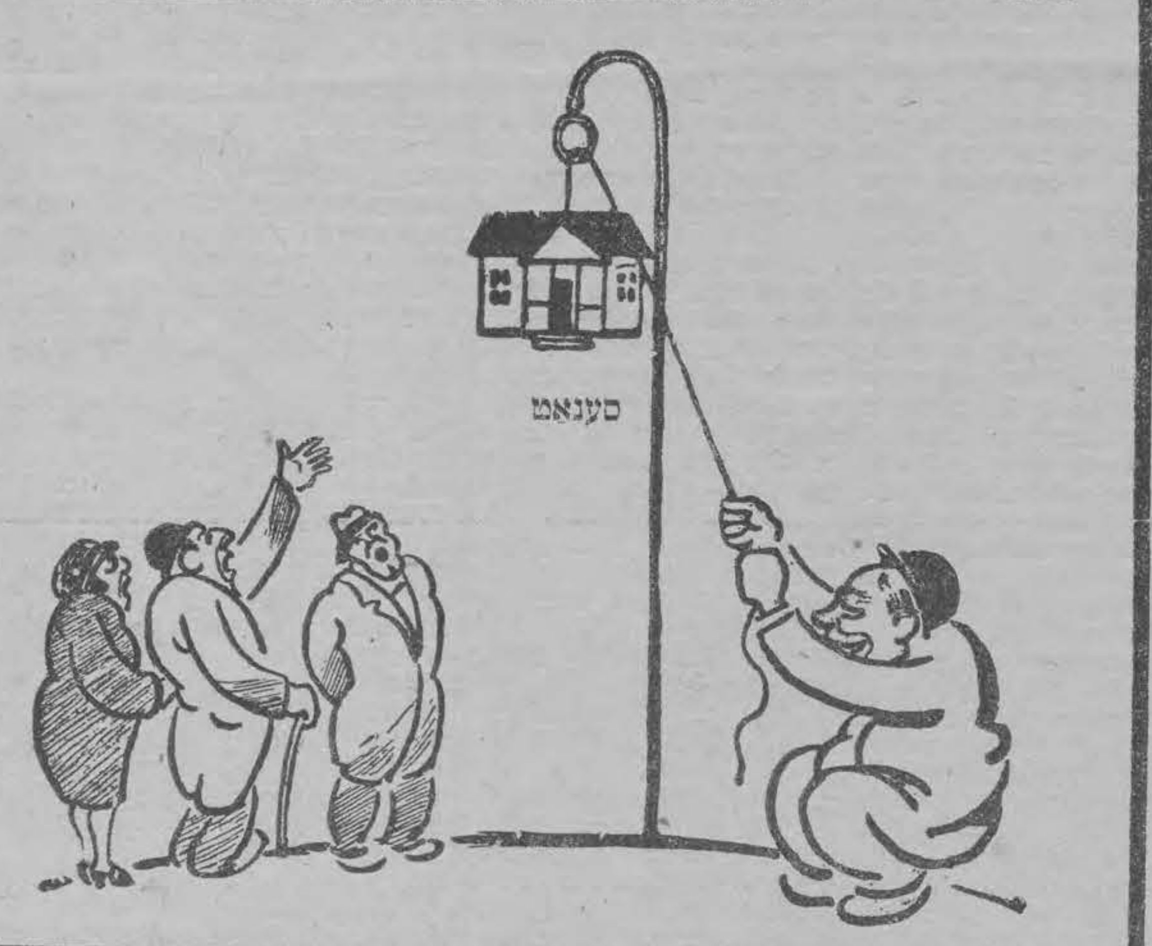

וועהלער: ווער קאַן דערצו דערגרייכען?..."

פּאָליטיק פון דער וואָך

מען ריכט זיך אויף פּאָליטישע געשעהענישען אין פראנקרייך אינם טאָג פון 14. יולי. פערהאַן דאָרט א דע־לא־ראָק, וועלכען עס פערגלוסט זיך צו ווערען א מין „פיהרער" איבער די פּראָווינצען, מאַכט ער דאָס איצט א טומעל ארום זיך און דעם 14. יולי זאָל געשעהען דאָס, וואָס ער וויל — איבערנעהמען די מאַכט אין פראנקרייך.

וואָס מיר זאָגען צו דעם?

וואָס זאָלען מיר זאָגען? עס איז דאָך געוואָרען א מאָדע אזא. עס בויגט זיך אַלץ אויף רעכטס. אגב פאַן דאָך פראנקרייך נישט אָפּשטעהען, אגב איז דאָך שלעכט אויך און אז ס'איז שלעכט זוכט מען אויס פערבעסערען און אז מען זוכט געפינט מען נישט אזוי גיכט, מען דאַרף פריהער אביסעל אונטערבלאָנדזשען.

אונזער צייט איז דאָך די צייט פון בלאָנדזשען.

בלאָנדזשעט די דיפּלאָמאַטיע, בלאָנדזשעט די פּאָליטיק.

לעת עתה אָבער לאָמיר אָפּוואַרטען ביזן נאָכן 14. יולי אפשר, אפשר וועט טאַקע עפּעס גע־שעהן.

ווער, וואָס ס'זאָגט

— וואָס זאָגט דעם תּליון'ס ווייב, ווען איהר מאַן געהט צו דער אַרבייט?

— חענג און ברענג.

— וואָס זאָגט איצט א סיים־דעפּוטאַט?

— פריהער פּאָפּל; איצט — פסול.

— וואָס זאָגט א לעטניק, ווען זיין ווייבעל נחמה קומט צו גאַסט קיין לאָדז?

— אז כ'זעה די נחמה, געהט מיר אויס די נשמה.

— וואָס זינגט דער ניי־בעשטימטער לאָדזער מורה־הוראה?

— תורה איז די בעסטע סחורה.

— פאַר וואָס שרייט א חזן?

— ווייל א חזן איז א נאַר און א נאַר קאָן נישט האַלטען קיין סוד.

א. איטקין.

לאָדזער מבינים

דור צעלמייסטער וועגען לודוויק זאַיץ

נאָך די ערשטע פאַרשטעלונגען פון לודוויק זאַיץ, ועהענדיג א גרויסען עולם ביי דער קאַסע, זאָגט דער דירעקטאָר צעלמייסטער:

— איך האָב מיך ווידער אמאָל איבערצייגט, אז לאָדז איז א טעאַטער־שטאָט: א סימן, זיי האַלטען שטאַרק פון זאַיץ'ן!

—=—

ווייכערטס „באָסטאָן"

שמועס אין א צוקערניע

אין „אַסטאָריע" פרעגט איין סוחר דעם אַנדערען:

— ווי געפעלט איך עפּעס ווייכערט'ס „באָסטאָן"?

— ווייכערט? ווייכערט? איהר מיינט אוודאי לעאָנאַרדס באָסטאָן — האָט דער צווייטער בעמערקט.

„אונזערע צרות"

פון

ב. קאַוונער

זיצט ביי מיר אין הויז א יונגער שרייבער, א דראַמאַטורג, און דערצעהלט מיר אזא מעשה:

ווען איך האָב געהערט, אז דראַמאַטורגען מאַכען א סך געלד פון זייערע פּיעסען, האָב איך זיי מקנא געווען; מענשען מאַכען געלד און איך נישט. פאַרוואָס קומט עס זיי? מיט וואָס זענען זיי דאָס בעסערע טאַלאַנטען ווי איך? פערקעהרט, איך שטיי מיט טויזענט קעפּ העכער פאַר זיי; איך בין א שרייבער אין א צייטונג און זיי קענען אין קיין צייטונג נישט אַרבייטען; מיט זיי רעכענט מען זיך גאָר נישט; זיי זענען נישט מעהר ווי פּיעסען־מאַכערס און איך בין א טאַלאַנט; א מענש, וואָס איז א סך בעלעזען, וואָס קאָן א דריי אָדער פיר שפּראַכען.

האָט מיך פערדראָסען: סטייטש, זיי, די פּאַטש־קענעס, מאַכען געלד און איך מאַך מיט די זייטען.

איז מיר איינגעפאַלען: אויך ווערען א דראַמאַטורג און אויך מאַכען געלד.

אז איך האָב דערצעהלט מיין יונג, שעהן ווייבעל וועגען מיין בעשלוס, האָט זי מיך אַרומגעכאַפּט מיט ביידע הענט און מיך מכבד געווען מיט עטליכע זאַפטיגע קושען.

דערנאָך האָט זי זיך פערדרויכערט א פּאַפּיראָסעל און געזאָגט:

אבאַ, ברודער, דו ביסט אַלרייט, דיין בעשלוס געפעלט מיר, נעהם זיך צו דער אַרבייט און זאָל זיין מיט גליק; מיר דאַרפען טאַקע האָבען א סך געלד. איך דאַרף האָבען א נייעם מאַנטעל, דאָס הויז דאַרף האָבען נייע מעבעל, איך וויל אַריינגעהמען א נייע ראַדיאָ און איך טראַכט אויך וועגען א נייער דירה.

האָב איך זיך אַוועקגעזעצט צום שרייב־טיש און זיך פערטראַכט פאַר א קאָמעדיע אין דריי אַקטען.

אין א חודש אַרום האָב איך געהאַט פערטיג מיין ערשטע פּיעסע מיטן נאָמען: „אונזערע צרות".

אוז אַט א די פּיעסע האָט מיך פּשוט אומגליקליך געמאַכט; זי האָט מיך געמאַכט פאַר אַן אָרימאַן, אַן אביון; ווען איך בעוויז זי נישט פערקויפען, וואָלט איך געבליבען א בעל־חוב אפשר אין צוויי טויזענט זלאָטעס.

אַט וועט איהר הערען ווי אזוי:

דער ערשטער וואָס האָט ביי מיר אָפּגעקויפט די פּיעסע, „אונזערע צרות", איז געווען א קאָמיקער, האָט ער מיר באַלד געגעבען 200 זל. האַנט־געלד.

אהיים געקומען מיט די 200 זל. זאָגט צו מיר מיין ווייבעל: „אויב מען גיט דיר 200 זל. האַנט־געלד, איז א סימן, אז די פּיעסע וועט „אַנרייסען"; אז זי וועט געהן א גאַנצען ווינטער; די פּיעסע וועט אונז אַריינטראָגען אַרום אַכט אָדער ניין טויזענט גילדען; אויב אזוי מעגען מיר אויף דעם חשבון איינקויפען זאַכען פאַרן הויז. לאָמיר, דאָס ערשטע אַריינגעהמען א גוטע ראַדיאָ.

האָבען מיר אַריינגענומען א ראַדיאָ און בע־צאָהלט צוויי הונדערט און פופציג זלאָטעס, הונדערט האָבען מיר איינגעצאָהלט און הונדערט און פופציג דאַרפען מיר אָפּצאָהלען ווען די פּיעסע וועט אויפ־געפיהרט ווערען. האָבען מיר שוין א חוב פון הונדערט מיט פופציג זלאָטעס, אויף מאָרגען לאָזט זיך צו מיר אַריין א יוד, א געוויסער דרעה־קאָפּ אַרום יודישען טעאַטער און ער מאָהנט ביי מיר 50 זל.

— פאַרוואָס קומט אייך 50 זל.? — פרעג איך דעם דרעה־קאָפּ.

— ווייל איך בין געווען דער שדכן צווישען אייך און דעם קאָמיקער, ווען נישט איך וואָלט ער ביי אייך נישט געקויפט די פּיעסע, איך האָב איהם איינגערעדט, אז איהר זייט א צווייטער טאָלסטאָי, האָט ער מיר געגלויבט — ענטפערט ער.

האָט נישט געהאָלפען קיין טענה'ן און איך האָב געמוזט דעם דרעה־קאָפּ געבען 50 זל.

האָב איך שוין. הייסט עס, גע'פטר'ט נאָך א פופציגער.

אין א צוויי וואָכען אַרום טרעפט מיך אָן אַנ'אַנדער קאָמיקער, זאָגט ער צו מיר:

— אויב איהר קענט אַרויסקריגען אייער פּיעסע פון דעם ערשטען קאָמיקער, וואָלט איך אייך געגעבען א בעסערען פּרייז און מעהר האַנט־געלד. איך וואָלט אייך געגעבען פיר הונדערט זל.

לויף איך אַוועק צום ערשטען קאָמיקער און איך דערצעהל איהם די מעשה, זאָגט ער:

— ווייסט איהר וואָס, גיט מיר אָפּ די צוויי הונדערט זל. און נאַט אייך צוריק „אונזערע צרות". איך קאָן די פּיעסע גישט שפּילען, איך בין נישט דער גאַנצער בעל־הבית פונם טעאַטער, איך האָב צוויי שותפים און זיי ווילען נישט „אונזערע צרות"; זיי האָבען זיך זייערע אייגענע צרות, און איך האָב זיך מיינע צרות, און איהר האָט זיך אייערע צרות, טאָ, נאַט אייך אָפּ „אונזערע צרות" און גיט מיר אָפּ די צוויי הונדערט זל.

בין איך אַוועק צום צווייטען קאָמיקער, גענומען ביי איהם די פיר הונדערט זל. און אַרונטערגענומען צוויי הונדערט אויסצולייזען „אונזערע צרות" און צוויי הונדערט האָב איך אַריינגעלייגט אין קעשענע און די פּיעסע האָב איך פערקויפט צום צווייטען קאָמיקער.

זאָגט מיין ווייבעל צו מיר:

— אבאַ, ברודער, אויב מען גיט דיר האַנט־געלד פיר הונדערט זלאָטעס איז א סימן, אז די פּיעסע וועט זיין פאַר אונז א שמאַלץ־גרוב; מירן מאַכען א פערמעגען מיט איהר, אויב אזוי גיב מיר די צוויי הונדערט זלאָטים און איך וועל זיי געבען האַנט־געלד פאַר א נייעם פּאָקען־פּאַלטען.

האָט מיין ווייבעל באַלד אַוועקגעטראָגען די צוויי הונדערט זל. צו א קירזשנער און זיך בעשטעלט א פוטערנעם מאַנטעל פאַר אַכט הונדערט זל. די צוויי הונדערט האָט זי געגעבען האַנט־געלד.

אין א פּאָר טעג שפּעטער קומט אַריין דער זעל־בער דרעה־קאָפּ, וואָס דרעהט זיך אַרום דעם יודישען טעאַטער און ער מאָהנט ביי מיר 100 זל.

— וואָס פאַר א הונדערט זל. קומט אייך? — פרעג איך דעם דרעה־קאָפּ.

— שדכנות־געלד; ווען נישט איך, וואָלט דער צווייטער קאָמיקער ביי אייך נישט געקויפט די פּיע־סע; איך האָב מיט איהם איינגע'טענה'ט צוויי טעג מיט צוויי נעכט, איך אַריינגעלויפט ביזן הימעל, און פאַר דעם ערשטען קאָמיקער האָב איך אויף אייך אויסגערעדט, וואָס אין דער קאָרט שטעהט; אַט אזוי האָב איך פאַר אייך געאַרבייט.... ווייל איך פאַר מיין אַרבייט האָבען הונדערט זל.

האָב איך איהם געמוזט געבען הונדערט זל. דעם הונדערטער האָב איך, פערשטעהט זיך, געמוזט לייען ביי א בעקאַנטען.

געהט אַוועק א חודש, איך קום אַריין אין א טעאַטער, זאָגט צו מיר דער דירעקטאָר:

— הערט, אויב איהר קענט צוריקקריגען אייער פּיעסע פיים צווייטען קאָמיקער, קריגט איהר ביי אונז א קאָנטראַקט אויף 40 זל. פאַר יעדער פאָרשטע־לונג און טויזענט זל. האַנט־געלד.

לויף איך אַוועק צום צווייטען קאָמיקער און איך בעט זיך ביי איהם מיט טרעהרען:

— טוט מיר א טובה און בעפרייט מיך פונם קאָנטראַקט, איך קאָן קריגען א גרעסערען פּרייז, איהר'ט מיך ממש ראַטעווען.

זאָגט מיר דער צווייטער קאָמיקער:

— איהר דאַרפט מיך אזוי נישט בעטען; גיט מיר צוריק די פיר הונדערט זלאָטעס, וועל איך אייך צוריקגעבען אייער פּיעסע; איך האָב גענוג אייגענע צרות; פון מיין ווייב, פון מיין שוויגער, פון מיין טאָכטער, פון מיין דירעקטאָר, דאַרף איך נאָך האָבען „אונזערע צרות"?

לויף איך אַוועק צום דירעקטאָר פון טעאַטער, און איך מאַך מיט איהם א קאָנטראַקט און איך נעהם געלד און גיב אָפּ דעם צווייטען קאָמיקער זיינע פיר הונדערט זל. און זעקס הונדערט זל. ברענג איך אהיים.

זאָגט מיין ווייבעל:

— אזוי ווי דער טעאַטער גיט טויזענט זל. האַנט געלד און ער וועט געבען 40 זל. פאַר יעדער פאָר־שטעלונג, וועלען מיר דאָך האָבען גענוג געלד, טאָ, לאָמיר ביידע מאַכען א רייזע, דו מוזט זיך אביסעל אויסרוהען; דו קוקסט אויס אין דר'ערד.

דאָ, אנומעלטען זאָגט צו מיר אַנ'אַנדער טעאַ־טער־דירעקטאָר:

— וואָלט איהר געוואָלט אָפּנעהמען „אונזערע צרות" פון יענעם טעאַטער און זיי אונז אַוועק־געבען?

בין איך א פערציטערטער געוואָרען!

— ניין! — האָב איך געענטפערט, — ניין! די פּיעסע בלייבט ווי זי איז; גענוג געהאַט צרות פון איהר; זי וועט מיך אומגליקליך מאַכען; מיין ווייבעל פון איין זייט און דער דרעה־קאָפּ פון דער צווייטער זייט — גענוג! איך בין שוין גענוג פער־שראָכען און חובות צוליב דעם דרעה־קאָפּ; זאָל די פּיעסע ברענגען מיט דעם דרעה־קאָפּ אין איינעם!

אַט אזעלכע צרות האָט מיר פערשאַפט מיין ערש־טע פּיעסע!

בעניעלעס 7 חכמות

פון דער וואָך

.1

דער דייטשער פּראָפּאַגאַנדע - מיניסטער גע־בעלס האָט געהאַלטען א דרשה און געזאָגט, אז יו־דען זענען געגליכען צום שוואַרצען מין אינזעקט.

ס'איז א ליגען! איינס איז אמת, אז אינזעקט־לט שוין פאַר די נאַצישע אידיאָטען.

• • •

— .2 —

פאַרוואָס האָט געבעלס צו זיין שוואַרצער דרשה צוזאַמענגערופען אזש 100 טויזענד מאַן?

ער האָט געוואָלט בעווייזען, אז ער איז דער ריכטיגער שוואַרץ מאַה'ניק.

* * *

— 3 —

אין אירלאַנד איז לעצטענס א גרויסע בעוועגונג נעגען דער ענגלישער הערשאַפט. זייער לאָזונג איז: אירלאַנד פאַר איהר לאַנד.

* * *

— 4 —

אין פיל דייטשע קאָלאָניעס, האָבען די אַרביי־טער זיך אָפּגעזאָגט פיי די יורישע ערד־בעזיצער צו שניידען דאָס היי.

ביז איצט האָבען זיי געשריגען: „הייל היטלער", איצט שרייען זיי שוין היי־היטלער!

* * *

— .5 —

דערוויסענדיג זיך, אז די ארץ־ישראל־רעגירונג האָט איינגעפיהרט בעגרעניצונגען פאַר דער עליה פון רבנים, איז ביי די פּריזיערס געוואָרען א שטאַר־קע בעוועגונג: מ'שטעהט אין דער רייה מיט די בערד.

* * *

— .6 —

די קעניגסבערגער דייטשען, דערוויסענדיג זיך פון דעם דייטש־ענגלישען ים־פּאַקט, האָבען באַלד גע־פּאַקט.... א יוד, קראַנץ, זיך באָדען אין ים, און האָבען איהם אַריינגע־פּאַקט... אין תּפיסה אַריין.

• • •

— .7 —

די צייטונגען געבען איבער, אז א מעדעל האָט פּלוצים געפונען ביי זיך סמנים פון א מאַנספּערשוין און האָט זיך צוליב דעם גענומען דאָס לעבען.

און מיינע בוגרת'ן ווילען זיך ס'לעבען נעהמען. ווייל ס'ווייזט זיך זיי נישט קיין סימן פון א מאַן.

בעניעלע זאַלץ

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

שבת הגדול: איהר ווייסט, פאַניע קורצער פרייטאָג, ענגלאַנד איז זעהר עהנליך צו מיין רייכען פעטער, ביי יעדער זאַך מוז זי פערדינען.

קורצער פרייטאָג: און אייער פעטער?

שבת הגדול: מיין פעטער, האָט אפילו מיט זיין טויט אויך געוואָלט פערדינען, ער האָט איבערגע־לאָזט אויף קבורה הוצאות 500 זלאָטעס, און א קרקע האָט ער געוואָלט וואָס קאָסט 1000 זלאָטעס.

פּינילע מזיק

נימ לישון

א קלאַל, יאַטן, מ'גייט שוין ווידער מאַכע די מישיגינע קינץ. צ'ווייסט וואָס מ'גייט מאַכן? מ'גייט דעך שוין ווידער מאַכן וואַלן! יעץ עט מע קלאָמן דופּיטאַטן צין סיים און צין סנאַט.

טאַקיש דעפאַר, וויל איך ענק יאַטן זונן, אז זיי, די ווילקער שמאַליזבאַכער עלן באַלד קימע צי אינץ קאַ באַליט פאַציילן מאַנסים, אז זיי עלן אינץ אראַנציען לעקטריע, אז זענע כאַסינע מאַכן מעירן אין זעלן מאַכן שקאָלים פאַר אינדזערע יאַטן. דעפאַר עלן זיי הייסן מ'זאָל לאָסיוועו פאַר די ווילקער.

עץ העיערט, וואָס איעך, פּיניעלע זוג ענק? אז סעט אַרופּקימען א ווילקער האַקן א טשייניק, זאָלט עץ ליגן לאַטעס. יעץ עלן מיר, באַליטער, אַראָסשטעלן אַנ'איינינים קונדיראַט. אַנ'איינן באַ־ליטער יונגעל, אין דאַפּקע ניש קאַ וויטישן. ס'אין שוין די העכסטע צאַט, אז באַליט זאָל הובן אַנ־איינגענעם יאַט אין סיים.

יעץ, אז מיער עלן שוין הובן אַנ'איינן יונגל אין סיים, על איעך גיין מיט א לעגאַציע צין קומיסאַר, אז מ'זאָל מערירן (געמיינט: נאָמירירען) א באַליטער צין נאַיען שטוט־נאַר. ציישן די 24 ידן, מין זאַן אינדזערם א באַליטער, ציישן 4 ווילקער דופּיטאַטן מיז זאַן א באַליטער.

ני, יאַטן בין איעך גיראַכט?

דערוואַל אַציז מיער א גיטן שאַפּים אין זאַצט מיער גיזינט!

ס'איז איהם א רוים!

נישט די 100 טויזענד, חלילה!

ווי מ'שמועסט, איז גראַף קאַלי לעצטענס גער וואָרען א שטאַרקער נאַציאָנאַליסט; ער ריהרט זיך נישט אָהן מיר־ידן...

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: זאָג מיר טרייטעל, האָט דער פער־שטאָרבענער שטאָט־ראַט איבערגעלאָזט א ירושה עפּעס א נחלה?

טרייטעל: ניין, א מחלה!

בעניעלע זאַלץ